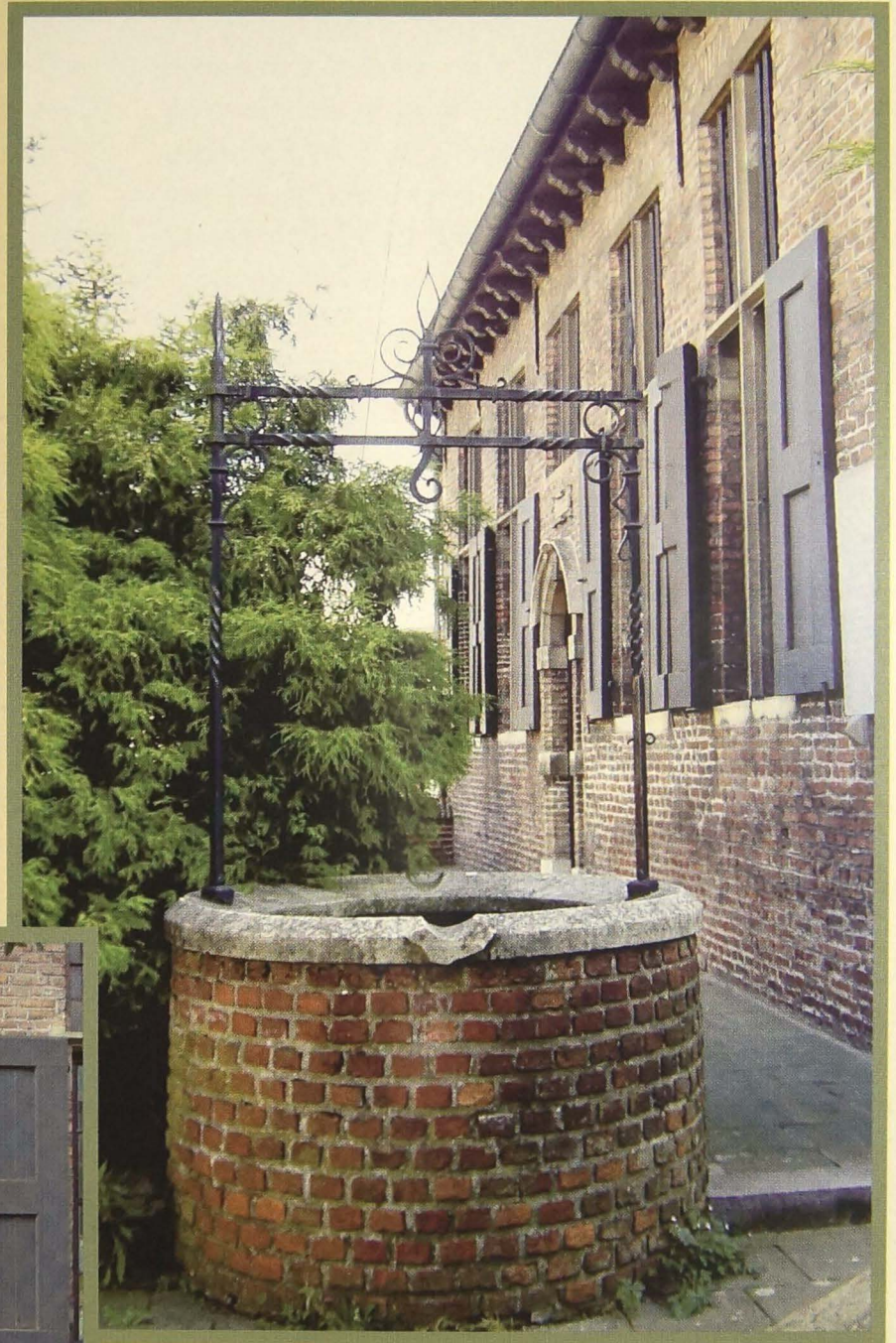

De Vierschaar

De Vierschaar in Wachtebeke 2006
Foto's: Eddy Van Acker

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter

Cesar David

Nieuws van de redactie

Cesar David, Eddy Van Acker

Overlijdens

Eddy Van Acker

In memoriam Marie-Thérèse Timmermans

Wies Creve

Wachtebeke en omgeving in de volkskunde

Luc. De Maesschalck

Belgisch leger op oefening in Wachtebeke

André Buysse

Niemand had er weet van, overlijden ex-profrenner Maurits Neyt

Paul De Schepper

Een vroege parachutist te Wachtebeke

Luc. De Maesschalck

Een angstig uurtje

André De Vetter, Wies Creve

Opsporing verzocht

Wies Creve, Eddy Van Acker

Waarde Heemvrienden,

*“Wat gebeurd is zal weer gebeuren
Nieuw is er niets onder de zon”* Prediker 1 - 9

Inderdaad, bij het verschijnen van het eerste nummer van een nieuwe jaargang is het gebruikelijk dat ik u als voorzitter een gelukkig en voorspoedig nieuw jaar wens. Voor mezelf heeft deze wens wel een ietwat bittere nasmaak, nadat ik eind vorig jaar mijn droom van een echtgenote ten grave moest dragen, zonder naar behoren afscheid te hebben kunnen nemen. De operatie was immers goed gelukt, er waren geen uitzaaiingen en dat haar krachten stelselmatig afnamen kwam door de ouderdom en de chemo. Enkele maanden geduld en alles zou goed komen, geen paniek dus. De laatste week heb ik mijn vrouw dan nog, op doktersverzoek, naar het hospitaal gebracht om aan te sterken, hoewel hij zeer goed moet geweten hebben dat er geen genezing mogelijk was. Vooral dat zij daardoor niet in alle rust thuis is kunnen heengaan in haar vertrouwde omgeving, midden haar geliefden, zit mij dwars.

Het leven gaat echter verder, ook dat van onze heemkring. Hoewel onze heemkundige kring als feitelijke vereniging op sterven na dood is, zal zij nadien terug verrijzen als een vzw. De steeds maar strengere wetgeving en de stijgende risico's deden ons besluiten om veiligheidshalve voor een betere rechtspersoonlijkheid te zorgen. De nieuwe, intussen 40 jaar oude vereniging, verrijst dan misschien onder de naam “De Vierschaar” vzw. Deze naam verwoordt immers beter ons werkgebied. De Vierschaar uit het einde van de 16e eeuw had immers jurisprudentie over de parochies Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel. De naam “Oud Wachtebeke” klinkt dan weer beter in de oren van onze talrijke Wabeekse leden uit de diaspora. Qua naamgeving zal er dus nog een hartig woordje moeten gewisseld worden tussen de geschiedkundigen en de fervente autochtonen in ons bestuur. Veel tijd kunnen wij daar niet aan besteden want er is dit jaar heel wat werk aan de winkel. Door het jaarboek 2006 over het leven van Julien Spiessens en het volgende jaarboek 2007 over de geschiedenis van 75 jaar Davidsfonds, dat intussen ongeveer klaar is, moeten wij er dit jaar in slagen onze achterstand inzake jaarboeken op te halen. Voor de volgende jaren zou het jaartal van het boek dan opnieuw moe-

ten overeenkomen met het jaar van publicatie. Verder dienen wij ook zorg te besteden aan de jubileumviering van 30 jaar Safarkensmarkt. Verder plannen we samen met de gezinsbond ook een tentoonstelling annex spelnamiddag in samenwerking met het speelgoedmuseum van Mechelen en de cultuurdienst. Dit alles zal vermoedelijk eind augustus plaats hebben.

Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van onze heemkring hebben wij op zaterdag 13 oktober ook de inmiddels 46 heemkringen uit onze provincie uitgenodigd voor de 6-maandelijke raadsvergadering van Heemkunde Oost-Vlaanderen. Een zware dobber voor onze medewerkers, waarvan wij ons met eer willen kwijten.

De grote uitdaging worden echter onze lokalen. De volledige vernieuwing van de elektrische installaties in het OCMW duurt haar tijd, waardoor wij moeten wachten tot de stielmannen verdwenen zijn om aan de opkuis te beginnen. Als “fijn stof” tegenwoordig een hot item is in de media, dan moeten zij maar eens naar onze heemlokalen komen kijken nadat de electriciers gepasseerd zijn. Hoewel de boekenrekken in ons documentatiecentrum zorgvuldig afgedekt werden met plasticfolie vrees ik dat boek per boek zal moeten afgestoft worden. In het museum wordt het beslist nog een stukje erger. Omdat wij alle stukken toch één voor één ter hand moeten nemen willen wij van de gelegenheid gebruik maken om onze collectie grondig te herordenen. Met de raadgevingen die wij puurden uit een cursus van heemkunde Vlaanderen moeten wij er in slagen een leuk heemkundig museum op poten te zetten, waar bezoekers zich kunnen blind staren op oude gebruiksvoorwerpen. Daarbij komt nog dat wij de vroegere kapel, waarin nu het oude gemeentearchief bewaard wordt, moeten ruilen tegen 2 lokalen op het einde van de “koningsgalerij”. Dit wordt een hele verhuis maar is al bij al voor ons geen slechte zaak. Werk genoeg dus in het vooruitzicht, het is enkel nog gespannen afwachten wanneer wij met de werkzaamheden kunnen starten. Het liefst willen wij immers dat alle renovatiewerken achter de rug zijn vooraleer wij ons, met een sterk gemotiveerde kuisploeg, op de chaos storten. Met de voorzichtigheid eigen aan een ouderling is dat tenminste de mening van de voorzitter

Cesar DAVID

NIEUWS VAN DE REDACTIE

2006, een zwart jaar voor onze heemkring – 2006 was voor onze vereniging een jaar dat vooral als een jaar van tegenslagen zal geboekstaafd worden. In het voorjaar werd onze Wies enkele maanden gehospitaliseerd, maar op 5 december moesten we ook definitief afscheid nemen van Marie-Therèse Timmermans, de lieve echtgenote van onze voorzitter. Alsof dat nog niet genoeg was werd in diezelfde maand ook onze knutselaar en postkaartverzamelaar, Guy Trangez, naar het ziekenhuis overgebracht, waar hij meer dan vier weken verbleef. Na enkele weken terug op zijn vertrouwde bodem vertoefd te hebben bleek een nieuwe ziekenhuisopname nodig. In naam van het bestuur en allen die zowel Cesar als Guy nauw aan het hart liggen, wensen we hen en hun familie veel sterkte toe in deze moeilijke periode.

(EVA)

2007, een nieuw jaar en een nieuwe cover – Zoals jullie wel gemerkt hebben werd voor dit nieuwe jaar ons tijdschrift in een nieuw kleedje gestoken. Sinds 2002 verscheen “De Vierschaar” met een felgele cover, versierd met een foto van de vierschaar. Naast twee nieuwe foto’s werd ook de felgele achtergrondkleur vervangen door een zachtere kleurencombinatie. Dit betekent niet dat ook onze artikels in zachtere kleuren zullen geschreven worden; neen, wat dat betreft hebben we met onze redactie nog steeds de bedoeling om jullie zoveel mogelijk de harde waarheid van ons lokaal verleden mede te delen.

(EVA)

Verhalen door onze leden verteld – In ons tweede en derde tijdschrift van vorig jaar verschenen de jeugdherinneringen van Paul Van Kerckhove. Deze publicatie kreeg meteen één staartje. Paul vertelde o.a. over de Belgische soldaten die in de jaren vijftig van de vorige eeuw, postvatten op het dak van de melkerij. Ons medelid, André Buysse, wist hier meer over; hij was immers één van hen. Zijn relaas over wat daar toen allemaal precies

gebeurde vind je nu in dit tijdschrift terug. Een tweede verhaal dat in dit tijdschrift gepubliceerd wordt, vloeide al in 1942, in de vorm van een opstel, uit de pen van André De Vetter. Zijn ‘angstig uurtje’ speelde zich af ergens in de donkere krochten van het voormalige cementfabriekje in de Stationsstraat.

Beide verhalen zijn meteen uitstekende voorbeelden van de wijze waarop wij onze leden hun verhalen kenbaar willen laten maken aan een groter publiek. Deze, misschien kleine anekdotes, vormen immers een heel interessant deel van de volksgeschiedenis van ons werkgebied. Het is dus belangrijk dat zij bewaard worden. Wie zelf nog een leuke, spannende, vrolijke of droevige anekdote kent, mag (of beter, moet) altijd contact opnemen met een van onze bestuursleden. De ploeg van onze redactie staat altijd klaar om een handje te helpen.

(EVA)

Verslag van onze filmavond 2007 - Nadat wij vorig jaar een film geprojecteerd hadden waarbij de makers reeds enige ondervinding hadden opgedaan, hebben wij ons dit jaar gewaagd aan de projectie van de eerste film die ooit door de filmploeg van de heemkring is gemaakt. Omdat het begin van de geluidsband beschadigd was hadden onze computertechnici muziek gezet op de eerste vijf minuten, waarna de film gewoon kon doorgaan. Was het nog best te pruimen bij de voorvertoning op tv dan kwam de film, in de Keurezaal van het CCW op groot scherm, wel iets te statig over. Destijds was de film een revelatie maar intussen zijn de eisen wel veel groter geworden. Na de pauze volgde een film uit 1973, waarop te merken was dat de filmers van destijds op korte tijd zeer veel bijgeleerd hadden. Helaas, deze film die de zaak moest redden viel halfweg in panne. Ten einde raad hebben wij dan nog een filmpje vertoond die Louis Van Blaere onlangs had opgenomen in den Dhust, als proefwerk voor zijn dochter. Het was een compilatie van het boek van Cyriel Buysse “Het recht van de sterkste”.

Vermits niemand het verhaal kende werd het ook geen succes. Uit eerlijke schaamte hebben wij de kijkers naderhand aangeboden om gratis de vertoning in het OCMW bij te wonen.

Op alles voorbereid hadden wij alle apparatuur dubbel tot driedubbel voorzien, maar alles verliep naar wens. Wel hadden wij intussen een nieuwe dvd gebrand met landschappen en gebeurtenissen van het jaar 1973. Telkens beginnend met een opname vanuit een vliegtuig, werden achtereenvolgens het centrum, Kalve, Overslag, Langelede en Oudeburgse Sluis belicht. Een mooie en zeer verzorgde film die nu op dvd te verkrijgen is aan 10 euro. Voor de echte fanaten willen wij ook nog wel de eerste film branden voor een nader overeen te komen bedrag.

In de overtuiging dat wij in de komende jaren filmisch op alles zullen voorbereid zijn zodat ons niets meer kan gebeuren maken wij alvast afspraak voor in de korte maand 2008.

(CD)

De Heemkundige Kring stelt tentoon – Tijdens het Pinksterweekend, ter gelegenheid van de zomerkermis te Sint-Kruis-Winkel, organiseert het feestcomité ieder jaar een tentoonstelling in het dienstencentrum aldaar. Dit jaar werd beroep gedaan op onze vereniging. Naast een verzameling vergrote postkaarten zullen er ook een aantal kopieën van 17de en 19de -eeuwse kaarten van Sint-Kruis-Winkel worden getoond. We nodigen jullie dan ook allemaal uit om op zaterdag 26 juni en zondag 27 juni even langs te komen.

(EVA)

Voor wie vragen heeft over lokaal erfgoed – Op vraag van Heemkunde Vlaanderen vzw:

Heeft je plaatselijke vereniging een documentatiecentrum? Ben je een individuele verzamelaar? Ben je betrokken bij de kerkfabriek? Noteer je getuigenissen van oudere dorpsgenoten? Dan werd je waarschijnlijk al eens geconfronteerd met materiële schade, plaatstekort of inventarisatieproblemen... . Misschien wil je weten hoe je meer geld kan krijgen voor je museum of hoe je meer bezoekers naar je collectie kan lokken. Vanaf nu kan je met al je vragen terecht op [www.helpdesk-](http://www.helpdesk-lokaalerfgoed.be)

lokaalerfgoed.be. Deze webstek wil het adres zijn waar alle instanties, organisaties of individuen met een collectie lokaal erfgoed hun vragen kunnen stellen. Met een collectie lokaal erfgoed bedoelen we archieven, voorwerpen, documentatie, mondelinge getuigenissen of audiovisueel materiaal. Het principe van de webstek is eenvoudig: je typt je vraag in op een speciaal formulier. Per mail krijg je het antwoord toegestuurd. Hiervoor doen we beroep op een specialist terzake. Naast concrete informatie en eenvoudige tips om je collectie optimaal te beheren vind je er ook informatie over interessante cursussen en literatuur, weblinks en nieuwtjes over lokaal erfgoed. Surf nu nog naar www.helpdesklokaalerfgoed.be en stel er al je vragen over lokaal erfgoed.

(EVA)

OVERLIJDENS

Overlijdens Wachtebeke (23/10/2006 – 22/02/2007)

Simonne Bertha BAECKE Wed. Leon Winne	Meersstraat, 31	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	09/04/1924 23/10/2006
Cecile Anna DE CLERCK Echtg. André De Vylder	Hoogstraat, 24	° Moerbeke-Waas † Gent	03/10/1944 24/10/2006
Helean Maria RAVEEL Wed. Rudolf De Clerck	Meersstraat, 31	° Zevergem † Wachtebeke	04/02/1918 25/10/2006
Suzanna Sylvia PHILIP Wed. Roger Van Poucke	Godshuisstraat, 13	° Aalst † Wachtebeke	26/01/1920 29/10/2006
Jan Leonce DE NYS Echtg. Carine De Vos	Godshuisstraat, 13	° Zelzate † Wachtebeke	29/03/1959 30/10/2006
Martha Alice DE WILDE Wed. René Meyskens	Meersstraat, 31	° Lokeren † Wachtebeke	27/09/1918 05/11/2006
Jacques Henri DEWAELE Echtg. Nora Demasure	Burg. Van Pottelberghestraat, 3	° Tielt † Wachtebeke	08/02/1945 07/11/2006
Camiel Henri NAUDTS Echtg. Anaïce Van Himme	Bloemenweg, 24	° Gent † Gent	02/04/1928 09/11/2006
Willy Florimond VAN COTTHEM Echtg. Yvette Baers	Achterhoek, 5	° Wachtebeke † Gent	31/05/1946 11/11/2006
Maria Monica DE KONING Echtg. René Kiekens	Meersstraat, 31	° Gent † Wachtebeke	06/07/1931 12/11/2006
Lucretia Gilberta DE WAELE Echtg. Kamiel Hamerlinck	Stationsstraat, 209	° Zaffelare † Gent	11/10/1944 15/11/2006
Christiaan Cyriel DHAENZE Echtg. Jeannine Praet	Nachtegaalstraat, 15	° Sleidinge † Zelzate	05/11/1951 19/11/2006
Renaat PLOVYT Wedn. Irma Van Meulebroeck	Spreeuwstraat, 5	° Waarschoot † Gent	18/09/1923 28/11/2006
Bertha Yvonne DE WEIRDT Wed. Victor Inghels	Warande 16 F000	° Gent † Wachtebeke	27/01/1931 04/12/2006
André Roger VAN PUYVELDE Echtg. Jeanine Van Theemsche	Vinkenstraat, 36	° Zelzate † Gent	05/10/1947 04/12/2006
Marie-Therèse Jacqueline TIMMERMANS Echtg. Cesar David	Azalealaan, 4	° Lanklaar † Gent	11/07/1928 05/12/2006
André Cyriel PEIRSMAN Echtg. Diane De Sy	Lijsterstraat, 34	° Gent † Gent	03/04/1933 06/12/2006
Juliette Marie JANSSENS Echtg. Seraphinus De Roos	Meersstraat, 31	° Stekene † Wachtebeke	08/06/1916 08/12/2006
Esther Leonia BYL Wed. Edgard Van Holle	Overslag, 72	° Waarschoot † Wachtebeke	31/05/1922 14/12/2006
Remi Petrus DE SOOMER Echtg. Martha Criel	Axelsvaardeken, 6	° Laarne † Wachtebeke	04/07/1911 27/12/2006
Jozephus Gustavus DIERKENS Wedn. Irène Goublomme	Godshuisstraat, 13	° Zeveneken † Wachtebeke	03/03/1912 29/12/2006
Werner Petrus FERKET Echtg. Elza Marquenie	Overslagdijk, 19	° Overslag (NL) † Wachtebeke	14/12/1942 31/12/2006
Vincent Laurent VAN HOLDERBEKE	Zwaluwlaan, 62 A000	° Denderhoutem † Wachtebeke	12/01/1944 01/01/2007
Esther Ludovica ACCOE	Meersstraat, 31	° St.-Martens-Latem † Wachtebeke	11/03/1917 02/01/2007
Stella Maria VAN DER VELPEN Wed. Marcel Bils	Tulpenlaan, 26	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	14/10/1921 06/01/2007
Alfons Leonard COQUET Echtg. Marietta Ceulemans	Meersstraat, 60	° Wachtebeke † Gent	10/03/1942 06/01/2007

André Willy VAN HOECKE Echtg. Lutgarde Van Theemsche	Merelstraat, 30	° Lochristi † Wachtebeke	03/04/1944 12/01/2007
Maria Leonia DE WEVER Wed. Cyrillus Buysse	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	14/01/1911 12/01/2007
Alfons Jozef VAN DER STRAETEN Wedn. Clarisse Scheiris	Meersstraat, 31	° Zaffelare † Wachtebeke	03/05/1912 15/01/2007
Gerard Alfons COLMAN Echtg. Aline Van der Eedt	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	22/09/1925 19/01/2007
Hedwignis Josephina MAENHOUT Wed. Hieronymus De Graeve	Meersstraat, 31	° Waterland-Oudeman † Wachtebeke	07/11/1912 21/01/2007
Lea Josephina BAECKE Wed. Leonardus Winne	Meersstraat, 31	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	01/02/1921 21/01/2007
Gabrielle Maria VAN DE VOORDE Wed. Gustaaf Van Heyghen	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Gent	19/11/1920 23/01/2007
Rudolf Renaat DUPONT Echtg. Anna Dierckxsens	Hoogstraat, 13	° Beveren † Wachtebeke	31/12/1942 24/01/2007
Renatus Maurits VAN POUCKE Wedn. Julia Roets	Kalve, 65	° Wachtebeke † Gent	26/12/1927 01/02/2007
Germana Livina VAN DEN BROECKE Wed. Constant Gauwe	Lindestraat, 18	° Wachtebeke † Lokeren	18/09/1919 02/02/2007
Anna Maria DE BRAUWER Wed. Marcel Van de Velde	Godshuisstraat, 13	° Overslag (NL) † Wachtebeke	18/09/1921 06/02/2007
Lucien Alfons POELMAN Wedn. Bertha Van de Voorde	Godshuisstraat, 13	° St.-Kruis-Winkel † Wachtebeke	08/01/1934 09/02/2007
Lea Martha VAN BAMBOST	Walderdonk, 38	° Wachtebeke † Gent	12/05/1933 09/02/2007
Rachel Florentine DE MANGELAERE Wed. Juliaan De Mey	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Gent	11/11/1921 11/02/2007
Emma Stephania GEERS Wed. August De Wilde	Godshuisstraat, 13	° Ermelo (NL) † Wachtebeke	04/10/1916 12/02/2007
Zulma Maria HAENTJENS Wed. Roger De Roover	Stationsstraat, 113	° Zaffelare † Wachtebeke	18/07/1926 18/02/2007
Magda Stephanie DAMS	Godshuisstraat, 13	° Assenede † Wachtebeke	24/12/1920 18/02/2007
Leontina Victorina DE MOYER Wed. Robert Merckx	Meersstraat, 31	° Gent † Wachtebeke	12/07/1904 19/02/2007
Guillaume Maurice VAN DEN HENDE Wedn. Anna Sostmann	Meersstraat, 31	° Eeklo † Gent	28/05/1933 22/02/2007

Overlijdens St.-Kruis-Winkel (15/10/2006 – 20/02/2007) ¹

Oscar VANSTEEELANDT Wedn. Rita Vermeersch	Hullebusstraat	° Roeselare † Gent	17/12/1937 30/10/2006
Theophiel DE WAELE Wedn. Maria Van de Walle	W.Z.C. St. Eligius Sint-Elooistraat 56 Zeveneken	° St.-Kruis-Winkel † Zeveneken	03/11/1919 13/01/2007

Eddy Van Acker

¹ Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

IN MEMORIAM MARIE-THÉRÈSE TIMMERMANS

Op 5 december 2006 overleed Marie-Thérèse Timmermans in het Algemeen Ziekenhuis Maria Middelaars te Gent. Zij was de echtgenote van onze voorzitter Cesar David, moeder van een dochter en van vier zonen, en dus ook al ettelijke keren grootmoeder. Zoals wij op haar gedachtenisprentje lezen was zij gedurende haar beroepsleven onderwijzeres. En zodra het pas gaf, lid van het C.O.V., zingend lid van het Samankoor en van het Catharinakoor, lid van de KVLV en van de Vrienden van de Wijngaard "In Monte Blandinio", en bovendien nog Confreres van de Sint-Ambrosiusgilde. In al deze hoedanigheden heeft ze zich laten kennen als "de sterke vrouw", zoals die wordt gekenschetst in Spreuken 31, 10.

En precies als die onvermoeibare medewerkster hebben wij haar in onze Heemkundige Kring mogen ervaren bij elke gelegenheid die zich voordeed. Onze voorzitter, en met hem ons hele bestuur, hebben nooit haar naam gedrukt gezien in de lijst van de bedrijvige leden van onze Kring. Zij had geen titel in het midden van ons bestuurscorps. Maar zij was er altijd. Er wordt van haar gezegd dat zij, als geboren Limburgse, het zingen in het bloed had. Diezelfde Limburgse gevoeligheid zal haar er wel toe gebracht hebben zich met hart en ziel bezig te houden met alles wat van verre of nabij met folklore te maken had. Toen onze Kring reeds in de zestiger- en zeventigerjaren betrokken was bij het inrichten van volksspelen en van de plaatselijke carnavalsviering, hoefde niemand lang te vragen naar allerhande rekwi-sieten die zij in haar overvloedige collectie steeds voorradig had en niet alleen graag wilde ter beschikking stellen, maar bovendien even graag zelf wilde helpen opstellen en uitwerken.

De gestage groei van de Heemkundige Kring stelde ons soms voor heel wat praktische problemen, eens de eenvoudige liefhebbersperiode voorbij. Het werd menens toen we ons met alle kracht mee in de arena gooiden bij de verdere uitbouw van de jaarlijkse Safarkensmarkt. Dagen van te voren, tot dagen nadien, werkte Marie-Thérèse mee bij het aanslepen van alle mogelijke "artefacten" die daarbij van dienst konden zijn. Haar zelfgebakken "boterspekken" waren tot een jaar terug nog legendarisch.

En wat heeft ze niet rond het hoofd gehad toen de historische "Couffrefeesten" van de Vier Ambachten hier te Wachtebeke plaatsvonden? De kostuums bestemd voor de baljuws en hun gevolg, soldeniers inbegrepen, waren haar ontwerp en werden door haar uitgevoerd. Een onvergetelijke prestatie, die gelukkig nog steeds elk jaar te bewonderen valt.

Vele van onze leden zullen dit alles met enige verwondering pas nu vernemen. Want zij bleef altijd midden de uitvoerders en de feestvierders. Heel wat leden zullen zich Marie-Thérèse nog het beste herinneren wanneer ze op de eerste zondag van elk nieuw jaar de glaasjes schuimwijn uitreikte aan alle bezoekers van onze praat-herberg "Den Dhust". Bij de aankleding van dit café en van onze andere lokalen heeft ze ook meer dan haar deel bijgedragen.

Niemand had verwacht dat we haar dit jaar niet meer zouden zien. Voor iedereen van ons is haar veel te vlugge vertrek een plotse schrikstroom geweest. Wat zij voor ons als persoon en als medewerkster heeft betekend, zal niemand van ons vergeten.

Wies Creve

WACHTEBEKE EN OMGEVING IN DE VOLKSKUNDE

Professor Dr. K. C. Peeters (1903 – 1975) is één van de bekendste Vlaamse volkskundigen uit de vorige eeuw. Hij heeft over dit onderwerp ook diverse boeken geschreven. Het meest bekende is wellicht het werk "Eigen Aard. Overzicht van het Vlaamse volksleven"¹. Het meer dan vierhonderd pagina's tellende werk behandelt het volkse leven in al zijn aspecten: de levenswijze, liederen, volksgeloof en volksgebruiken. Voornamelijk het laatste gedeelte is interessant. Hierin worden de volksgebruiken beschreven, gekoppeld aan het voortschrijden van het jaar en aan de levensloop. Zowat alle Vlaamse gemeenten worden in het boek vermeld, zij het dikwijls sporadisch. Dus zijn wij op zoek gegaan naar wat hij ons eventueel te vertellen heeft over Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel. Het resultaat was nogal mager: veel wijzer zijn we niet geworden. Maar het weinige dat we gevonden hebben, willen we onze lezers niet onthouden.

Elke gemeente heeft wel haar spotnaam. Maar wist u dat de Sint-Kruis-Winkelaars "savooistekkers" waren²? Misschien is er onder onze leden iemand die weet waar dit vandaan kan komen? Dat in Zelzate de Polkaheertjes woonden was ons niet onbekend. En in Mendonk zijn het "palingstropers". Dat zal wel met de Moervaart te maken hebben, veronderstellen we. De Moerbekenaars op hun beurt zijn "smeerkoeketers". Dat moeten koeken met suiker erop zijn, dat kan vrijwel niet anders. Wat we helaas niet vinden, is een spotnaam voor Wachtebeke. Hebben we die werkelijk nooit gehad? Met zo een gebrek kunnen we toch niet door het leven. Misschien kennen onze leden er één? Tenslotte kon prof. Peeters niet alles weten.

Het was te vermoeden dat de naam "Wachtebeke" ook gekoppeld zou worden aan "wachten". En inderdaad vinden we iets dergelijks terug. Meer bepaald werd van een oude jonge dochter gezegd: "*Haar vrijer woont in Wachtebeke*"³. De betekenis is duidelijk: ze wacht al lang ...

Onder het hoofdstuk "legenden" komt in het boek het verhaal voor van Sint-Pieter en Christus, samen op wandel in de buurt van de leugenaarsbrug. Prof. Peeters klasseert het verhaal als afkomstig van Wachtebeke, maar daarover heb ik sterke twijfels. Zoals uit de tekst blijkt, speelt het verhaal zich niet in onze streek af maar wel in de omgeving van Temse. Toch geven we de tekst hier integraal weer, op de verantwoordelijkheid van professor Peeters⁴.

Onze-Lieve-Heer was weer op wandel met Sinte-Pieter, toen daar opeens voor hun voeten een haas voorbijschoot.

- Nen haas! zei Sinte-Pieter.

- Ja, en 't was ne grote, zei Ons-Heer.

- Ne grote! Me docht het niet, Meester. In ieder geval

was het maar 'n hele kleine in vergelijking met de haas, die ik verleden jaar in 't Hageland zag. Dat was 'n haas, als ge van 'n haas wilt spreken. Die was zo groot als een paard.

Ons-Heer antwoordde niet, maar lachte in zijn eigen. Toen ze wat verder gegaan waren, sprak hij:

- Nu moeten we over de Schelde, Pieter, en ge weet het, niet waar, de leugenaars geraken over de brug niet. Die er toch over willen, verdrinken onvermijdelijk.

- Ik denk er aan, Meester, de haas waarvan ik sprak was zo groot niet. Ik overdreef wat, maar zo groot als een kalf was hij zeker.

Ons-Heer gebaarde het niet gehoord te hebben. En terwijl zij samen nog enkele stappen gingen, zagen zij van verre de brug van Temse over de Schelde.

- Zo groot als een kalf, zei Petrus weer, is wellicht nog wat overdreven, maar zo groot als een lam, ja zo zal hij wel geweest zijn.

En Ons-Heer zweeg maar altijd. Zij gingen beiden voort. Onze-Lieve-Heer ging al sneller en sneller en daar stonden zij voor de brug.

- Nu, Heer, haastte zich Sinte-Pieter, nu ik het goed heb overwogen moet ik zeggen dat die haas, die ik verleden jaar in het Hageland gezien heb, niet groter was dan de haas van daareven.

Tot daar de legende, volgens prof. Peeters. Zoals gezegd lijkt het weinig waarschijnlijk dat deze uit Wachtebeke afkomstig is, maar het blijft natuurlijk een mooi verhaaltje. De verleiding was natuurlijk groot om de hier weergegeven tekst wel degelijk een Wachtebeeks tintje te geven, want zo moeilijk is dit niet. Het is daartoe voldoende de Schelde te vervangen door de Moervaart en Temse brug door – bijvoorbeeld – Overledebrug. En hazen zijn er in onze regio ook nog te vinden, daarvoor hoeven we niet naar het Hageland te gaan. Is er eventueel iemand onder onze leden te vinden die deze legende – of een variant erop – bekend voorkomt?

En daar houdt professor Peeters het bij, wat Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel betreft. Niet dat onze lokale volkskunde zich tot het bovenstaande beperkt. Denk bijvoorbeeld aan de talrijke spook- en toversagen, die ook bij ons bekend zijn en die door onze ondervoorzitter, Guy Hoebeke, massaal werden verzameld en gepubliceerd. Het zal duidelijk zijn dat prof. Peeters in zijn boek aan dit aspect van de volkskunde ook een hoofdstuk gewijd heeft. In de talrijke voorbeelden die hij aanhaalt wordt onze streek echter niet vernoemd.

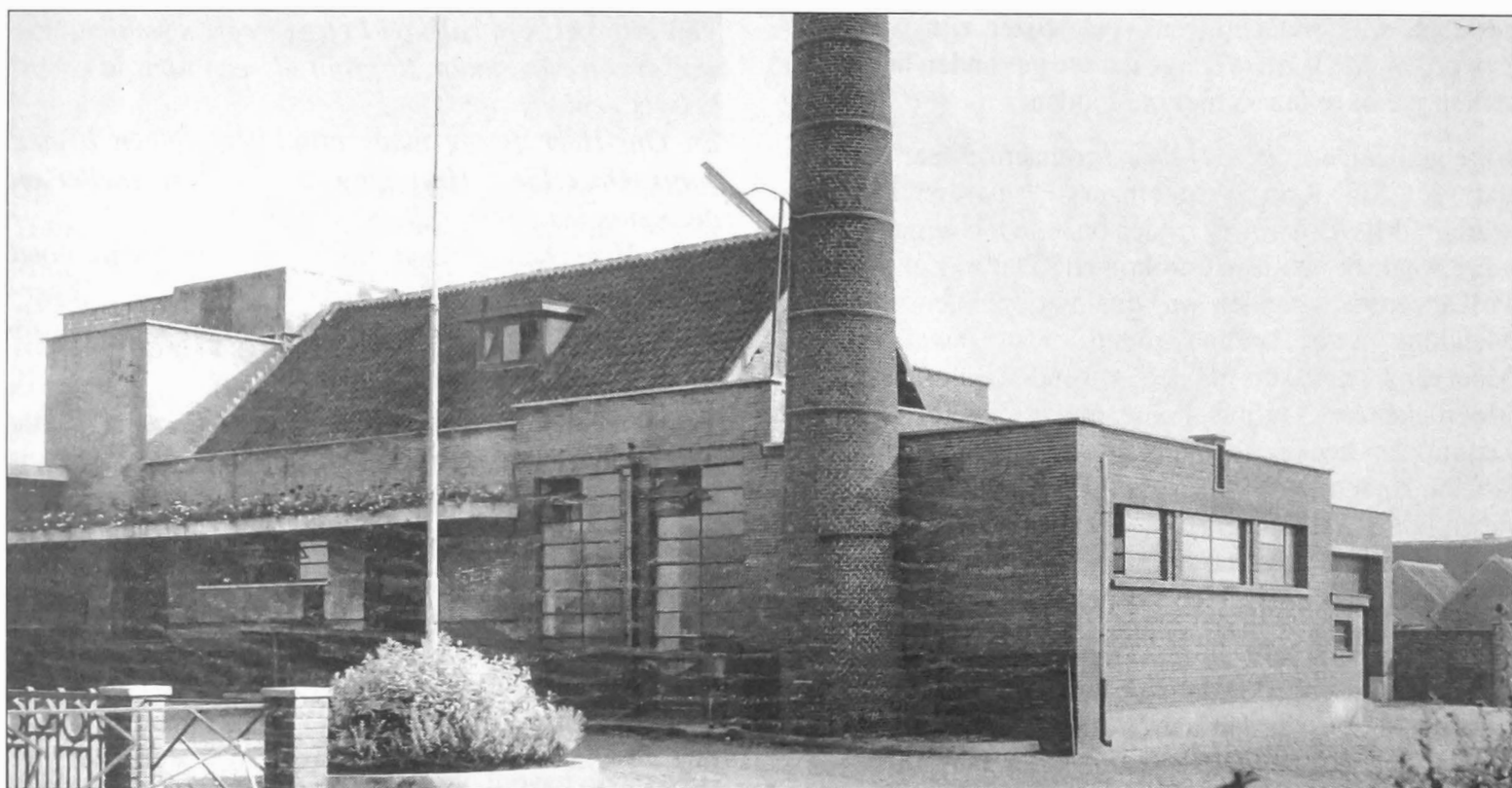
Luc. De Maesschalck

P.S. Volgens Wies Creve hadden de Wachtebekenaars als spotnaam: "De Wachtebeekse zotten".

BELGISCH LEGER OP OEFENING IN WACHTEBEKE

Naar aanleiding van het artikel van Paul Van Kerckhove, verschenen in het tijdschrift "De Vierschaar", 33e jg. nr. 2, wil ik bij deze wat duidelijkheid verschaffen betreffende zijn herinneringen aan de Belgische soldaten die op het dak van de melkerij manoeuvres hielden, waarbij zij naar de ingebeelde vliegtuigen van de vijand tuurden. Jongere mensen zullen er niets van weten, de ouderen zullen het misschien wel gemerkt hebben, maar zullen waarschijnlijk niet geweten hebben wat zich daar precies afspeelde. Daarbij, zo een grote bedoening was het nu ook weer niet.

gen van de vliegende V1- en V2-bommen, kregen we een versnelde opleiding. Na deze opleiding begon onze omzwerfung: Blankenberge, Oostende, Hamburg, Harburg, Eupen, Heusden-Zolder, Chératte, Bois d'Avrois... demobilisatie. Tijdens ons verblijf in Chératte werden er vrijwilligers gevraagd voor het volgen van een cursus voor onderofficier, waar men in die tijd een nijpend gebrek aan had. Ik heb mij daarvoor aangemeld en op het einde van de cursus moesten allen die geslaagd waren – hoewel we de graden nog niet hadden – als dienstdoende onderofficier optre-

De melkerij in 1958. Dit is nu de parking van het warenhuis "Smatch". Links boven zien we de waterreservoirs.

Hoe het allemaal begonnen is, hier hoort een beetje geschiedenis bij. Na de bevrijding van mijn gemeente – ik woonde toen in Laarne – ben ik mij gaan aanmelden voor vrijwillige legerdienst in Gent. Dat was in oktober 1944. Waarna ik in december van hetzelfde jaar werd opgeroepen om mij naar Hoogboom (Antwerpen) te begeven. Daar werd ik ingedeeld bij het 1ste Bataljon Belgium Pioneers "B" van de 21ste legergroep, die onder leiding stond van maarschalk Montgomery. Onder het geronk en de ontploffin-

den. Na onze benoeming kwamen we in het reservékader terecht en daar is alles begonnen.

Ongeveer zes jaar na mijn legerdienst kreeg ik een oproepingsbevel in mijn brievenbus. Ik moest mij voor een herscholing naar Mechelen begeven en dit omdat wij overgeplaatst waren naar het 6de Luchtvaart Bataljon. Die opleiding duurde een week, dan een week naar huis en vervolgens opnieuw een week naar Mechelen. Het volgende jaar werden we voor een week naar Brugge gestuurd. Ondertussen moesten we ook nog maandelijks, en dit verscheidene maanden lang, twee uur les volgen in de kazerne in de Lange Violettestraat te Gent.

Nadien werden we in Leopoldsburg verwacht.

Daar kregen we een sector onder ons bevel, die bestond uit jongens van de klasse 42-43, die nooit soldaat waren geweest en die wij nu, in samenwerking met een instructeur, een versnelde opleiding moesten geven. Het waren deze jongens die later met ons op de oefeningen zouden worden ingezet. En zo kom ik dan bij wat er allemaal op het dak van de melkerij gebeurd is.

In 1956 kreeg ik andermaal een oproepingsbevel in mijn brievenbus; ik moest opnieuw naar Brugge; de naam van de kazerne ben ik vergeten. Daar waren ook die jongens die over de verschillende posten zouden verdeeld worden. Toen we op de koer met een groepje onderofficieren overleg pleegden kwam er een grote slee aangereden. We dachten dat het hier om een hoge officier zou gaan, maar... het was een van de opgeroepen voor onze groep.

Toen iedereen binnen was werd verzameling geblazen. Nadien werd de hele groep over de verschillende luchtwaakposten verdeeld. En hoe raadt ge het, de man met de grote slee werd in mijn sectie ondergebracht. Ik dacht bij mezelf: "Opgelet André, want ge krijgt een fils à papa en die denken soms dat ze wat meer mogen dan iemand anders. Maar ook dit was fout gedacht, want op het einde van de oefening heb ik moeten vaststellen dat hij het beste element van de sectie was, zoals ge nog verder zult zien.

Toen de verschillende posten verdeeld en bemand waren, stapten we allen in de vrachtwagens die ons naar onze vastgestelde posten zouden brengen. Voor mij en mijn sectie was dat de melkerij in Wachtebeke. Wie dit leest zal misschien wel denken dat ik het geluk had om op mijn eigen gemeente te worden gedropt, maar dit was geen toeval. Het was een bewuste keuze dat er op iedere post een onderofficier zou worden geplaatst die zo mogelijk van die gemeente afkomstig was, waar de post gevestigd was. De reden hiervoor was dat die persoon de streek goed kende en zo in het geval er in de omgeving iets gebeurde, men onmiddellijk bij benadering de plaats kon bepalen. Bij aankomst in Wachtebeke werd het materiaal afgeladen en ondergebracht in het ons toegewezen lokaal in de Gemeenteschool in het Rechtstro. In dit lokaal zouden ook wij een week lang verblijven. Vervolgens konden wij, in overleg met burgemeester Octaaf Scheire, die ook de toenmalige directeur van de melkerij was, onze plaats innemen boven op het waterreservoir. Dit waterreser-

voir vormde het hoogste punt van de melkerij en was dus zeer geschikt om ons toestel voor het opzoeken en oriënteren van vliegtuigen op te stellen. Het was ook een uitgelezen plek voor het aansluiten van onze telefoon en het uitvoeren van een lijntest. Wij hadden een speciale lijn waarvan drie luchtwaakposten zich konden bedienen, namelijk Kalken, Wachtebeke en Ertvelde. Die drie posten hadden volgende oproepnummers: Kalken Arman 1 – Wachtebeke Arman 2 – Ertvelde Arman 3.

Na de lijntest was het tijd om voor het opstellen van het apparaat om vliegtuigen op te sporen. Ik zal de samenstelling van dit toestel zo goed als mogelijk beschrijven. Het was eigenlijk een ronde tafel die op een driepikkel was bevestigd. Op die tafel was een kaart op schaal van de ruime omgeving gekleefd, die was onderverdeeld in vierkanten waarin de coördinaten stonden gedrukt. De hoofdletter N werd door middel van een kompas naar het noorden gericht. Op de tafel was een brug gemonteerd die naar alle richtingen kon gedraaid worden. Op de brug stond een glijbaan met daarop een slede, waarop een kijker en een liniaal werden bevestigd. Die werden dan over de ganse lengte van de brug verschoven, waarbij de kijker en het liniaal onder een bepaalde hoek kwamen te staan. Naargelang het opgenomen vliegtuig werd gevolgd, veranderde ook de hoek tussen de kijker en het liniaal. Onderaan de slede was een naald bevestigd die op de landkaart was gericht en die dus met de slede mee bewoog. Eens het vliegtuig met de kijker was opgenomen, moest men de coör-

**Alles is gecontroleerd en het werkt.
Rechts zien we sergeant André Buysse**

Op het waterreservoir had je meteen een schitterend uitzicht over de Melkerijstraat.

dinaten van het door de naald aangewezen vierkanten doorseinen. Zo moesten van elk vliegtuig drie berichten worden doorgeseind naar het plottercentrum. Aan de hand van de verschillende berichten uit de verschillende luchtwaakposten kon men zo het vliegtuig over het ganse land volgen. In tijden van oorlog kon men zo op bepaalde plaatsen tijdig het alarm in werking stellen. Aangezien laagvliegende vliegtuigen niet door een radar konden worden opgemerkt, heeft deze manier van luchtruimbewaking tijdens de oorlog zeer grote diensten bewezen.

Nadat we alle apparatuur hadden opgesteld was het tijd om onze keuken in orde te brengen. We hadden een primus-vuur met twee branders en alle keukenbenodigdheden zoals potten en pannen. We werden dagelijks bevoorrad, maar het bereiden van de maaltijden was het werk van onze kok. En wie zou dat geweest zijn? De eerste vraag die een van mijn manschappen me stelde, was een vraag van de man met de grote slee. "Sergeant, als ik mag wil ik de ganse week koken, maar dan doe ik geen wacht." Ik antwoordde dat indien de anderen daarmee akkoord gingen, het voor mij ook goed was. En of ze er mee akkoord gingen..., hij heeft een ganse week aan het primus-vuurtje gestaan en men hoeft er niet aan te twijfelen dat het goed was. Zelfs toenmalig hoofdonderwijzer, meester Dewaele, is eens komen proeven en hij vond het prima. Nadien heb ik vernomen dat onze kok de

zoon was van een grote aannemer uit het Brusselse.

Nu bleef er nog een ding over, het opstellen van de wachtrol. Ook hier waren er geen problemen zodat we nu klaar waren om de volgende morgen met de oefeningen aan te vangen. Die oefeningsweek is dan ook in goede orde en in de beste verstandhouding verlopen.

De laatste dag van de oefening was meteen ook de leukste. Om 18 uur hebben we vlug ons laatste avondmaal gegeten, waarna we alles afbraken en opborgen, zodat we de volgende morgen geen tijd meer zouden verliezen. Als dank voor de goede samenwerking zijn we dan met de ganse ploeg een pint gaan drinken in het toenmalig café "Biljart" bij Tacq's in het dorp. Daar heb ik dan ondervonden dat onze kok niet alleen goed kon koken, maar ook een uitstekende moppentapper was. Niet alleen wij, maar de hele familie Tacq hebben die avond tranen met tuiten gelachen met de talloze moppen in het Brussels dialect.

Na een goede nachtrust waren we de volgende morgen al vroeg uit de veren. Alles werd vlug ingeladen en we vertrokken meteen naar Brugge. Daar werd alle materiaal ingeleverd en werd rapport uitgebracht. Ik nam afscheid van de groep.... Het was weer eens voorbij.

André Buysse
Stationsstraat 37, 9185 Wachtebeke

NIEMAND HAD ER WEET VAN, OVERLIJDEN EX-PROFRENNER MAURITS NEYT

Oud-wielrenner Maurits Neyt, in december 2005 zevenenzeventig jaar geworden, overleed op maandag 20 februari 2006 in een verpleegtehuis te Zelzate. Omtrent zijn geleverde prestaties als wielrenner en vooral met zijn deelname aan de Ronde van Frankrijk in 1952, brachten we reeds een uitvoerig artikel in ons derde tijdschrift van 2002. Nu, na aanleiding van zijn overlijden, nog een tweede verhaal.

In alle stilte

Bijna niemand had hier weet van, geen doods-brieven, geen overlijdensbericht. Het was de uitdrukkelijke wens van zijn kinderen om alles zo sereen mogelijk te houden. Nadien verscheen er alleen deze rouwaankondiging in het reclameblad van Zelzate:

“Kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen, Familie Neyt-Keisse melden u het overlijden van van Maurits Neyt (oud-wielrenner), geboren te Lembeke op 13 december 1928 en overleden te Zelzate op 20 februari 2006. De afscheidsplechtigheid, gevolgd door de crematie en asverstrooiing te Lochristi “Westlede”, hebben in beperkte familiekring plaatsgehad.”

Zelfs in zijn eigen Zaffelare, waar hij opgroeide in de Bosdam en waar hij op zondag 3 september 1950 door honderden wielersfans, omwille van zijn eerste overwinning van de Ronde van België voor onafhankelijken, uitbundig werd gevierd, kwam het nieuws van zijn overlijden pas dagen later over. Eveneens te Wachtebeke, waar hij negen jaar woonachtig was, eerst op de Walderdonk in het café “Ronde van België” en later aan de Langelede in café “De Gentenaar”, waren velen in de onwetendheid. Niettemin, met het overlijden van Maurits Neyt verliest wielerminnend Vlaanderen een geliefd ex-profrenner (1952 – 1958), met als meest in het oog springende prestatie, zijn 29e plaats in de Ronde van Frankrijk in 1952. Die Ronde werd gewonnen door de Italiaan Fausto Coppi, voor Neyt’s kopman, Constant (Stanneken) Ockers.

Maurits Neyt. Foto werd genomen ten huize van 'meester' Henri Van Hooreweghe, voor de brochure " 1ste Cyclo-cross te Zaffelare".

Nog enkele anekdotes

- Ontbrak op de uitslag:

Stijn Van Damme, (° Zaffelare, 1920)¹, speelde tal van jaren taxichauffeur voor Neyt en zorgde zo, met een afgedankt legervoertuig, voor het vervoer van zijn supporters. Op een beroepsrennerskoers te Zingem gebeurde het. Een twintigtal renners gingen de laatste ronde in. Het werd een ganse ronde van *demarreren*. Al was Neyt absoluut geen spurter, toch werd hij hier 7de of 8ste. Nu, bij de naamafroeping van de officiële uitslag ontbrak de naam Neyt, tot groot ongenoegen van zijn supporters. Het kwam zelfs tot een regelrecht gevecht, waarbij onze “Stijn” zo woedend was dat hij één van de organisatoren bij zijn mannelijkheid nam, zodat die er enkele dagen niet goed van was. Ietwat minder fraai, maar echt gebeurd, aldus Stijn.

- “Soigneur” Marcel:

Gustaaf Van Doorselaere (° Zaffelare, 1929), toen nog wonende op de wijk “Oosteinde”, samen met zijn broer Emiel, herinnert zich goed hoe hij met Stijn Van Damme en andere compagnons naar een wielervedstrijd toerde. Zo gebeurde het eens dat Kamiel Neyt, nonkel van Maurits, vooraan had plaatsgenomen naast chauffeur Theofiel (Stijn).

Op de achterbank zat meestal “soigneur nummer 1”, Marcel De Meyer (° Zaffelare, 1915), met de koersfiets op zijn schoot. Hij was niet alleen een uitstekend verzorger, maar ook een poetsenbakker. Met de ingevette fietsketting wreef hij heen en weer tegen het hoofddekseel van Kamiel, die uiteraard nadien maar groen kon lachen.

De hier 91-jarige Marcel De Meyer in zijn ouderlijk huis aan de Bosdam. Hij was de enige verzorger die Maurits Neyt ooit had. Door zijn verhalen over de jacht en de stroperij was het niet te verwonderen dat Maurits Neyt na zijn carrière jachttopziener werd.

- De katte zit in d'orloge.

De Zaffelaarse uitdrukking, “de katte zit in d'orloge”, -wat staat voor onenigheid in het huishouden of ruzie maken- kwam herhaaldelijk voor bij de supporters van de renners Maurits Neyt en André Heeze (° Zaffelare, 1928)², alhoewel de renners zelf elkaar best begrepen. Philemond Closse (° Lochristi, 1934), herinnert zich nog goed hoe een wedstrijd te Zaffelare, met aankomst aan de toenmalige *velowinkel* van Wieske Van Puyenbroeck in de Rechtstraat, met heel wat herrie verliep. Zo koersten de renners tussen de Ratte-kapel en de processiekapel van het Oosteinde, waar de aanhang van Neyt bij “de Voermans” zijn supporterslokaal had. Hier, op deze wijk, werd André Heeze meermaals met allerlei attributen bekogeld. Maar dit hinderde een andere Zaffelaarnaar, Gerard

Schepens (° Zaffelare, 1930) helemaal niet zodat hij als eerste over de eindmeet reed. Nadien was Gerard wel maanden inactief, hij had zich *'t herte afgereëen*.

- Eerlijke coureur

Oud-wielrenner, Valère Mekeirel uit Sleidinge, pedaleerde met Neyt tal van jaren mee in het peloton. Hij spreekt alleen maar lof uit over Maurits en vond hem te eerlijk om coureur te zijn. Mekeirel zelf dankt zijn zege in de Ronde van België voor liefhebbers in 1949, aan Maurits Neyt, want hij was het die Mekeirel bij de vluchters bracht die hij nadien klopte. Na afloop vroeg Valère aan Maurits wat hij hem verschuldigd was. “Niks *miekken de dju*” antwoordde Maurits, “maar ik zou wel enorm blij zijn moest ge over drie weken komen koersen in Zaffelare.” Mekeirel verscheen zoals beloofd aan de start. Op twee ronden van het einde lagen er vier renners voorop: Neyt, Mekeirel, Lamaire en Omer Van der Voorden, een renner uit Eksaarde-Doorselaar. Deze laatste won ooit de tweede rit van de Ronde van Zwitserland in 1953, waar hij rondewinnaar Hugo Koblet klopte. Maurits had hier voor eigen volk geen schijn van kans op de overwinning. Maar toen gebeurde het, bij het inrijden van een landelijke weg, waar het bijna onmogelijk was elkaar in te halen, nam Neyt de leiding voor Mekeirel. Valère stopte meteen af en zag zo Neyt met een voorsprong over de meet rijden. Van een echte wederdienst gesproken. Dergelijk verhaal vertelde ook André Heeze, die tijdens een wielervedstrijd in Sleidinge, op diezelfde wijze René De Walsche voor eigen publiek deed winnen.

- Door het ijs gezakt.

Een tweede verhaal van Valère Mekeirel. Zowel Neyt als Mekeirel, toen bij de onafhankelijken, kregen als plaatselijke renners door Oscar Dhaenens een contract aangeboden, om, samen met de profs, in de Gentse velodroom deel te nemen aan een ploegenkoers. Dit treffen had plaats op kerstdag, om 18 uur. Zoals gewoonlijk werden eerst enkele oefenronden gereden, maar wie op het appel ontbrak was Maurits Neyt. Even voor de definitieve start arriveerde Maurits dan toch. Hij verontschuldigde zich en zei dat hij voor zijn vertrek nog even de bossen was ingerukt, waar hij op ongelukkige wijze door het ijs was gezakt tot aan zijn kin. Verstramd van de koude startte Maurits dan toch als ploegmaat van Valère, maar hij kwam later ten val. Valère Mekeirel kreeg toen niemand

minder dan de Nederlander Wim van Est' als ploegmaat toegewezen.

Feestlied "Leve Maurits Neyt"

Zaffelare was op zondag 3 september 1950 veel te klein, toen Maurits Neyt, in een open *voiture* als een echte prins door de gemeente werd rondgereden. Nadien volgde een stijlvolle feestviering. Het inrichtend bestuur zorgde zelfs voor een feestlied, ter herinnering aan zijn 1ste overwinning van de Ronde van België in 1950. De tekst kwam uit de pen van L. Vernest'.

Men spreekt van deur tot deur
Over onze coureur
En elkeen is verblijd
Voor de zege van Neyt
Dat jonge element
Van Zaffelare dicht bij Gent
Heeft de ronde gewonnen
En elkeen roept kontent

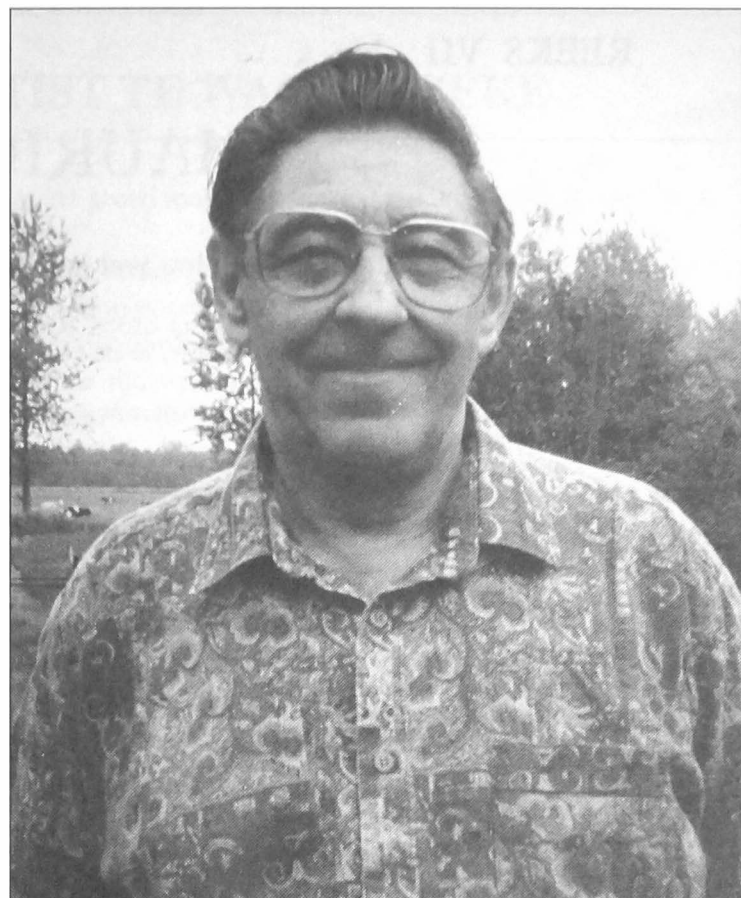
(Refrein)

Neyt alhier, Neyt aldaar
Hooft men overal
Waar je komt, gaat het rond
Zeg weet je het al
Neyt alhier, Neyt aldaar
Hooft men t'allen kant
Want zijn roem is bekend
Door het hele land

Wij zeggen aangedaan
Maak verder nu uw baan
Wij roepen in akkoord
Maurits doe zo voort
Blijf steeds uw beste doen
Gij kerel, dapper koen
Gij Vlaamse Leeuw in "t groen
Wordt WERELDKAMPIOEN

Naam Neyt in "De grote Azen der Wielersport 1952"

Zo luidt de titel van een sportuitgave, waarvoor toentertijd "Cichorei de Beukelaar" uit Antwerpen zorgde en waarbij jongeren na Wereldoorlog II de fameuze "Pee-vrouwjes" die op de verpakking stonden verzamelden, om zo fotoreeksen van goedpresterende wielrenners te bekomen. Via een oproep in de krant ontving ik van de familie J.

Maurits Neyt op 65-jarige leeftijd: absoluut geen heimwee naar de wielersport. (Uit "Het Vrije Waasland", juni 1994, jg. 51, nr. 4, extraeditie Lokeren. Foto Paul De Schepper)

Heyndrickx uit St.-Gillis-Waas een exemplaar van 1952. Dit groen boekje met gouddruk "De grote Azen der Wielersport 1952"⁵ bevat drie reeksen bestaande uit telkens acht renners met kleurenfoto en commentaar van gewezen sportmedewerker Achiel Van den Broeck.

Reeks V: Jan Zagers (°1930), André Rosseel (°1924), Jef Schils (°1931), Roger De Cock (°1927), Guido De Santi (Italiaan °1923), Jan Pronk (Nederlander °1918), Bernard Gauthier (Fransman °1924), Jacques Dupont (°1928).

Reeks VI: Jos De Feyter (°1925), Germain Derijcke (°1929), Louis Anthonis (°1922), Jan Bogaerts (°1925), Giovanni Corrieri (Italiaan °1920), André Leliaert (°1923), Maurice Diot (Fransman °1922), Wout Wagtmans (Nederlander °1929).

Reeks VII: Aloïs Van Steenkiste (°1928), Lucien Mathijs (°1924), **Maurits Neyt (°1928) met hoofdtitel: Geboren ronderenner. Misschien wel een opvolger van Silveer Maes**, Ward Peeters (°1923), Rafaël Geminiani (Fransman °1925), Rafaël Glorieux (°1929), Jacques Bellenger (°1927), Hans Dekkers (Nederlander °1928).

MAURICE NEYT

ZAFFELARE 13/12/28.

Geboren ronderenner. Misschien wel een opvolger van Silveer Maes.

MAURICE NEYT VAN ZAFFELARE BIJ GENT, NEEMT een gans bijzondere en originele plaats in, in het korps der jonge Belgische beroepsrenners.

Met hem wordt de wijzer dertig jaar teruggedraaid, naar de periode Lambot-Heusghem-Scieur. Inderdaad!

Neyt stemt niet alleen zijn seizoen uitsluitend af op het rondewerk, maar meer dan waarschijnlijk mist hij snelheid en vlucht, om het als klassiek wegrenner zeer ver te brengen. Hij is traag maar langs de andere kant alzijdig, want inzake klimmen, inzake tijdrijden en inzake weerstandskracht en recuperatievermogen is hij werkelijk een groot element-in-wording.

In klassieke wegwedstrijden muntte hij tot nog toe nooit uit. In het rondewerk was hij tot nog toe altijd een uitblinker.

Om die reden dan ook, wordt Neyt speciaal in 't oog gehouden, want België is op dit ogenblik arm aan ronderenners en de sportmensen zitten te snakken naar een opvolger van Silveer Maes of Visser. En van dat standpunt uit bekeken, wellicht om niet te zeggen zeker, is Neyt de grootste Belgische hoop.

In 1947 begon Neyt te koersen, maar daar hij over weinig eindsprint beschikte, behaalde hij ook niet veel overwinningen. Maar in 1948 gelukte hij er toch in, negen wegkoersen te winnen, bijna allemaal met voorsprong.

In 1949 wint hij vier koersen bij de liefhebbers en een zeer groot aantal ereprijzen, zodanig dat hij die nochtans een bloeiende

landbouwerszaak bezit, besloot zijn kans te gaan en definitief wielrenner te worden.

In 1950 hoort men niet veel van Neyt, in de klassiekers tenminste niet, maar pas is de ronde van België begonnen of de enigzins mysterieuze figuur van de Oost-Vlaming komt op de voorgrond.

In de lastigste bergtrit verovert hij de leiderstrui en hij verdedigt ze met zulk bewonderswaardig brio, dat hij de ronde wint.

Het seizoen 1951 wordt een kopij van het seizoen 1950. In de voor-seizoenkoersen is Neyt met geen mikroscoop te ontdekken. De Ronde van België begint en in de zeer harde bergtrit Herstal-Remouchamp gaat hij onhoudbaar weg en hij verovert de leiding. 's Anderdaags is het de tijdrif Remouchamp-St. Hubert en Neyt wint weer. Wat men naderhand ook nog aanvangt, de Flandrien weerstaat met brio en hij wint zijn tweede ronde van België.

Hij telt dan 21 jaar en wordt beroepsrenner, ter gelegenheid van De Drie Zustersteden. Een breuk schakelt hem uit maar in de volgende lokale wedstrijden bewijst hij onomstootbaar, dat hij ook in de hoogste categorie zijn man zal staan.

Men doet beroep op hem om de landenprijs te Parijs (140 Km tegen het uurwerk) te rijden. Hij aanvaardt en levert een pracht van een prestatie en eindigt zevende.

Daarmee is men "gefixeerd" in de wielermiddens en wordt Neyt met en nevens De Hertog, Schils, Zagers en nog een paar anderen aanzien, als de grote Belgische hoop voor 1952.

Tot slot nog dit: het overlijden van Maurits Neyt werd zoals de familie het wenste in beperkte kring herdacht. Zelfs geen enkel artikel verscheen daaromtrent in de plaatselijke dagbladen. Wel vond ik het persoonlijk passend "de Wielergazet"⁶ hiervan op de hoogte te brengen, alsook het schrijven van dit artikel. Laat het een "In Memoriam" zijn.

Paul De Schepper
Zeveneken

1-"Stijn" Van Damme (° Zaffelare, 1920). Al woont Theofiel Van Damme al zijn levensjaren te Zaffelare, niemand kent hem als Theofiel, maar wel onder de naam "Stijn" Van Damme, tevens wijd en zijd bekend in de handboogsportmiddens. De bijnaam "Stijn", heeft hij te danken aan een vroegere onderwijzer, Jozef De Schepper uit Moerbeke-Waas. Zo moesten laatkomers op school toen als straf achteraan de klas een tijdje blijven rechtstaan, kijkend naar de muur die versierd was met foto's van schrijvers zoals Guido Gezelle, Felix Timmermans, Ernest Claes en Stijn Streuvels (meestal de plaats van Theofiel Van Damme). Zo gebeurde het eens dat Roger David (°Zaffelare, 1920) te laat kwam en meteen achteraan moest postvatten. Enige tijd later vroeg hij aan meester De Schepper om plaats te mogen nemen op zijn schoolbank, maar deze antwoordde dat hij nog moest wachten, want "Stijn" was er nog niet. Het antwoord was zo lukraak dat nu nog de bijnaam "Stijn" wordt gebruikt voor Theofiel Van Damme. Trouwens hij krijgt nu nog heel wat post op naam van Stijn Van Damme, of zelfs gewoonweg Stijn. Hij woont nu in de Persijzerstraat 32.

2-André Heeze (° Zaffelare 1928) begon aan de wielrennerij in 1946 en dit onder het waakzaam oog van oud-profrenner Wieske

(Aloïs) Van Puyenbroeck. Begin april 1948, tijdens de wedstrijd Brussel-Liedekerke voor liefhebbers, werd hij overreden door een auto en bleef hierdoor twee jaar inactief. Hij reed ook nog samen met Maurits Neyt als onafhankelijke. Tussen beide renners heerste een goede verstandhouding wat niet van hun onderlinge supporters kon gezegd worden. André Heeze huwde met Alice Mareen, de zus van een ander Zaffelaarse renner, Roger Mareen (° Zaffelare, 1933). Roger pikte in zijn carrière enkele overwinningen mee als wegrenner, maar was toch meer een pisterenner. Met André Heeze en Roger Mareen beleefde de Zaffelaarse wijk Nerenhoek heel wat sportieve hoogdagen. Zo verscheen er eind de jaren veertig van de vorige eeuw een boekje met als titel: "1ste cyclo-crosswedstrijd te Zaffelare", met daarin foto's van drie Zaffelaarse wielrenners: Heeze, Neyt en Mareen, en van lichtgewichtbokser Raymond Daelewijn (° Zaffelare, 1931).

3-Wielerlegende Wim van Est (° Roosdaal, 1923) overleed begin mei 2003. Hij was in 1951 de allereerste Nederlander die tijdens de Tour de gele leiderstrui droeg. Minstens zo legendarisch was echter zijn val, een dag later. Op 17 juli, in de etappe van Dax naar Tarbes, viel IJzeren Willem bij de afdaling van de Aubisque in een ravijn. Toenmalig sponsor-horlogemaker Pontiac maakte er meteen een slogan van: "Wim van Est viel zeventig meter diep; zijn hart stond stil, maar zijn Pontiac liep."

4-Het lied "Leve Maurits Neyt" werd gezongen op de tonen van "Samba hier, Samba daar" maar nu als refrein "Neyt alhier, Neyt aldaar". Studio Penning, Steendam 30, Gent / Drukkerij A. Geers, Bredestraat, Oostakker.

5-Uitgave: Cichorei de Beukelaar.... Toch nog wat anders.../ Reeks VII, nr. 3 / Maurits Neyt / Fotoarchief Paul De Schepper.

6-De Wielergazet, puur wielergenot, Kloosterstraat 88, Wuustwezel, Jaargang 1, nr. 13, maart 2006, blz. 19, onder de rubriek KORT (algemeen.)

EEN VROEGE PARACHUTIST TE WACHTEBEKE

Eind achttiende eeuw ging de Fransman Jean-Pierre Blanchard door voor één van de grootste waaghalzen van zijn tijd. Geen wonder: Jean-Pierre hield zich bezig met ballonvaart en dat was toen een vrij nieuwe sport. En gevaarlijk bovendien. Luchtballonnen, niet zolang voordien uitgevonden door de gebroeders Montgolfier, waren toen voor het merendeel van het warmeluchttype. Maar gasflessen die een brander voeden, zoals we die nu kennen, waren er nog niet. Praktisch betekende dit dat er vuur onder de ballon diende te worden gestookt, ook tijdens de vlucht. De zogenaamde Montgolfières lieten dus een rookspoor na. En men kon maar hopen dat ze niet brandend naar beneden stortten.

Het opstijgen van een dergelijke luchtballon vormde een gans evenement, waar honderden mensen kwamen naar kijken. Iedereen wou zien hoe zo een ding, zwaarder dan de lucht, de hoogte in ging. Want dat was toch tegen de natuurwetten, dacht men. Maar Blanchard deed het niet enkel voor de show: een beetje eerzucht was hem niet vreemd. Voor hem was het ook competitiesport. In 1785 slaagde hij er in als eerste over het Kanaal te vliegen, wat hem internationale bekendheid bezorgde. Met als gevolg dat hij overal gevraagd werd voor een demonstratievlucht. En zo kwam hij op 19 november 1785 in Gent terecht¹. Gent was de eerste Belgische stad waar een bemande ballonvaart zou plaats vinden. Wel was er een paar jaar voordien, in 1783, reeds een ballon de lucht ingestuurd te Heverlee door Jan Pieter Minckelers, hoogleraar te Leuven, maar deze was onbemand. Specifiek voor deze ballon was dat het geen warmeluchttype was: hij was namelijk gevuld met koolgas².

Te Gent was het Blanchards zestiende luchtreis³. Er moet een massa volk geweest zijn om het schouwspel gade te slaan, want in de stad werd al wekenlang over de komende gebeurtenis gepraat. Blanchard wist zijn public relations trouwens goed te verzorgen. Zo had hij ervoor gezorgd dat iedereen die dit wilde zijn ballon met de mand kon gaan bezichtigen in het Gravensteen. Het opstijgen zou plaats vinden in de Bijlokemeersen. Er waren speciale toegangskaarten gedrukt, met daarop een afbeelding van de ballon en zijn mand. Daaruit blijkt dat dit een ovale gasballon was. Onderaan was een pijp bevestigd, om het gas in het omhulsel te leiden veronderstellen we. De mand was geen mand zoals we die nu kennen, maar eerder langwerpige met aan beide uiteinden een verhoging. Dit deed haar meer op een Spaans galjoen lijken dan op een rechthoekige mand zoals we die nu kennen. Onze ballonvaarder had het te Gent vrij groots gezien, te groot eigenlijk. Hij zou niet enkel zelf opstijgen, maar hij was ook zinnens een onbevreesde Gentse dame en haar hond mee te nemen. Helaas had hij slechts twee flessen vitriool – zwavelzuur – voorzien om zijn ballon op te blazen, wat te weinig bleek te zijn. Iedereen die een paar lessen scheikunde gevolgd heeft weet dat door zwavelzuur, in contact gebracht met een metaal (bij voorkeur zink), waterstof gevormd wordt. Hiermee kon de ballon worden gevuld. Helaas, de gasproductie bleek onvoldoende, wat betekende dat de Gentse dame

op de grond moest blijven. De hond daarentegen kon mee.

Om 11.30 uur gingen man en hond de lucht in. De wind dreef de ballon noord-noordoost en zo kwam hij op een bepaald ogenblik boven Wachtebeke te hangen. Blanchard vond toen dat het tijd was voor een nieuw experiment. Doordat reeds meerdere ballons neergestort waren, werden er ook proeven genomen met wat zou uitgroeien tot de redding brengende parachutes. Als proef werd de hond vastgebonden aan een doek dat moest dienst doen als parachute, waarna het dier naar beneden gelaten werd. Het was zonder twijfel de eerste parachutist die te Wachtebeke neerkwam. Blanchard zelf vloog verder, tot Hontenisse, waar hij zijn ballon bij de Schelde aan de grond zette. Blijkbaar was er nogal wat wind, want het tuig werd nog de Schelde ingeblazen maar kon achteraf terug worden opgevisst. De ballonvaarder zelf bleef ongedeerd. Hij keerde terug naar Gent, waar hij op 21 november feestelijk werd gevierd.

En de hond? Die maakte een hachelijk avontuur mee. Het schijnt dat hij heelhuids de grond bereikte. Maar Wachtebekenaren hadden nog nooit een ballon gezien. Een dergelijk tuig, dat zo maar door de lucht dreef, kon enkel door de duivel uitgevonden zijn! En wat daaruit viel, aan een groot zeil gebonden, was mogelijk de duivel zelf. Het zag er dus niet goed uit voor onze viervoeter. Een aanwezige koewachter raapte echter al zijn moed tezamen, sloeg vooreerst een groot kruis en naderde toen het arme beest, dat nog aan de parachute gebonden lag. Wat hij zag veroorzaakte enige opluchting, want, zo verklaarde hij, het was duidelijk te zien dat het niet de duivel in persoon was. Immers, het dier bleek hondenpoten te hebben, terwijl iedereen toch wist dat de duivel gekloven bokkenpoten had⁴. Of de hond het avontuur daardoor kon overleven vermelden onze bronnen niet. En of Blanchard zijn hond ooit weergezien heeft, evenmin. Toch bestaat deze kans wel, want we mogen aannemen dat hij gepoogd heeft zijn parachute – en dus mogelijk ook zijn trouwe viervoeter – te recupereren. Ze maakte immers vast deel uit van zijn uitrusting en was trouwens ook in het Gravensteen tentoongesteld.

Luc. De Maesschalck

1-Andere bronnen vermelden 20 november. Volgens de bewaarde "Carte d'entrée" was het wel degelijk de negentiende. Op deze kaart staat ook vermeld dat het Blanchards zestiende opstijging was, terwijl alle teruggevonden bronnen het over de zeventiende hebben. CHARLES L. & LALEMAN M.C.: Het Gent boek, Waanders b.v./ De Zwarte Doos, Zwolle / Gent, p. 226.

2-Volgens http://home.tiscali.be/johnny.bonte18/teksten/ballonnen/belgische_ballonvaart.htm

3-De meeste gegevens van het verdere verhaal zijn ontleend aan DE CLOET Jan Paul, *De Gentse straten, Wegen en Verbindingen tussen 1780 en 1840*, v.z.w. Geschiedkundige Heruitgeverij, Gent, 2002, p. 48.

4-Volgens het verhaal teruggevonden op de internetsite <http://www.volkscultuur.nl/kb.php?doc=51392>

EEN ANGSTIG UURTJE

Dit opstel werd geschreven in het oorlogsjaar 1942. De auteur ervan, André De Vetter, zat toen in de "Walderdonkschool" in het laatste leerjaar bij meester Jozef Dewaele, de hoofdonderwijzer toen.

Hij verbleef in die jaren veel bij zijn grootmoeder, een weduwe die in de Molenhoek woonde, omdat ze in die bange jaren niet zo graag alleen bleef. Daardoor ook waren de speelkameraden over wie hij het hier heeft, bijna allen kereltjes uit die wijk. Iemand die daar nu nog woont, Lucien Voncke, zal daar nog zeker iets van af weten. Vanuit de Molenhoek konden ze via de velden makkelijk, even over de spoorlijn, de voor hen toch wel avontuurlijke terreinen van de nu verdwenen 'Carrelages Modernes de Wachtebeke – Apyro Ceram' – in de volksmond het 'cementfabrieksken' – bereiken. De directeur toen, van wie hier sprake, was Prosper Michiels, jaren lang liberaal gemeenteraadslid en zelfs provincieraadslid. In die tijd, ik herinner het mijzelf ook nog goed, werden straatridders dikwijls op de wijze die hier beschreven wordt 'gestraft', 'om hen betere manieren te leren'.

De stijl van André is zeer bloemrijk en zelfs de woordenschat is heel uitgebreid, wanneer men erbij denkt dat het hier gaat om een jongen van amper 14 jaar. Het is quasi zeker dat dit opstel werd opgenomen in de speciale boeken die toentertijd zowel door meester Dewaele als door meester Casneuf werden bijgehouden voor opname van de beter geslaagde literaire producties van hun leerlingen.

Er weze opgemerkt dat de oorspronkelijke tekst vanzelfsprekend nog in de 'oude spelling' werd geschreven. Hij is hier aan de nu geldende regels aangepast.

Wies Creve

Pas op! Pas op! Werd er angstig geroepen. 't Was een van mijn kameraden die die noodkreet uitstiet. Lustig waren we aan het spel in het mulle korrelige zand van het cementfabriekje, toen opeens de baas in wilde sprongen kwam aangestormd en mij ruw bij de arm vastgreep. Opeens steeg alle geluid weg. Was me dat een verwarring! Voor en naast mij zag ik kameraden in vliegende bewegingen door de zandheuvels wegvlugten. Wat gebeurt er! Wat gebeurt er! flitste het door mijn duizelig hoofd. 'Kom maar mee', slingerde de man op klimmende toon naar mij toe. Steeds steviger omklemde hij mijn arm en ik werd als een boef weggeleid in de gebouwen van de fabriek. Persen en andere machinerie schonk ik geen aandacht, alleen dacht ik maar aan mijn klederen die ik tijdens de opwindende ogenblikken had moeten achterlaten. Geen van ons beiden die een woord sprak, alleen de stilte hing somber boven ons. Achter mij hoorde ik de dichtslaande deuren en het holle slepend gestommel van onze voetstappen die in de hoge gewelven een brullend gezang voortstuwden. Eensklaps werd mijn arm gelost en klonk het scherp en doordringend: 'Halt'! Een bos sleutels rammelde in zijn hand en wat later draaide een geheim slot knarsend open. Met een stamp werd ik voor de heer als een wild

dier voortgedreven. Nu wilde ik om vergiffenis smeken... maar neen, ik kon niet, onmogelijk, alle woorden kropten in mijn keel. Weer kwamen wij voor een deur die in ijzeren banden vastgeknepen zat. Terug roffelden de sleutels en de deur sprong open. 'Vooruit daarin, en wachten tot dat de gendarmen u hier komen halen', klonk hard en dringend het hees gebrul van de man. Het zakte in mijn benen, neen, ik kon ze niet verzetten en 'k stond als vastgenageld, maar daar flikkerden die vlammeende vuurschietende ogen mij tegen en tegelijkertijd riep hij 'Vooruit, of...', dan brak hij zijn woorden af. Nu eerst stapte ik loom en ontmoedigd de trappen af. Op de derde trede bleef ik staan en na nog eens loens en minachtend op mij gekeken te hebben sloot hij zonder aarzelen met een helse smak de deur dicht. Nu was ik gevangen als een dier, mijn cel leek wel op onderaardse kerkers. Het water stond een voet hoog op de bodem en grote machinegevaarten als monsters zo groot stonden erin en naast mij zat een venster. Alles was in een geheimzinnige doodse stilte gehuld en nu dacht ik aan mijn kameraden. Onwillekeurig dwaalden rokeloze gedachten door mijn verstrooide kop; nergens geen uitweg te zien, zou ik de ruit instampen?... maar neen, zei ik tot mezelf, ik zal wachten. Opeens werd ik uit mijn mijme-

ring gewekt door een rumoerig kletsend geratel, 't was een paarlemoeren regendropje dat van de hoge gewelven in het water dook... wat gebeurde er met mij? Mijn hart bonsde als een hamer en leek op het gerikketik van een uurwerk, soms liepen koude rillingen over mijn rug wanneer ik aan de zilte ijskoude muren voelde die mij omsloten. Langzaam volgden de waterdruppeltjes elkaar op en vielen sneller en sneller. Dan dacht ik aan de ijzingwekkende cellen die langzaam onder water lopen en dan moet ge verdrinken. Hoe griezelig, hoe griezelig, maar die angstaanjagende gedachten schudde ik met geweld van mij af. Van in de verte hoorde ik de klokslagen van onze kerk, 8 uur, raasde het door mijn geheugen. Nu kon ik het niet meer verkroppen, de maat was vol, stilaan liepen mijn gezichtsorganen vol water en rolde menig traantje over mijn bleke koude wangen. Bij wijlen hobbelde een gebroken snik over mijn tong, die een akelig gerinkel liet, zuchtend door de gewelven.

Daar hoorde ik het proestend gehoest en gelach van iemand die nader kwam. En ja, het was zo.

Zou de redding dan toch komen, ik kon het bijna niet geloven, mijn hart zwol op van vreugde. Al het verdriet verwijderde zich met de snelheid van de bliksem van mij weg wanneer de deur van mijn eenzame gevangenis ontgrendeld werd. Haastig wilde ik wegrekken wanneer de baas de deur had gesloten. Dan moest ik, met tranen in de ogen, mee naar zijn bureel en er mijn naam bekennen en ook die van al mijn kameraden. Toen ik geëindigd had zei hij even bars: 'Ik zal schadevergoeding eisen, en uw vader zal kunnen naar Lookristie gaan en ook die van uw makkers'. Dan bracht hij mij langs een lange gang die met hagelwitte steentjes bezet was naar buiten. Wanneer ik buiten kwam begon reeds de duisternis te vallen. Nu dacht ik aan niets meer en ik rende als een bezetene door het veld heen en ginds in de verte zag ik mijn kameraden met mijn klederen die ik dan gauw aantrok en dan naar huis ging.

André De Vetter
Meersstraat 34
Wachtebeke.

Voetnoten bij pagina 7

1-Prof. Dr. K. C. Peeters: *Eigen Aard. Overzicht van het Vlaamse volksleven*. Antwerpen, De Vlijt, 1963

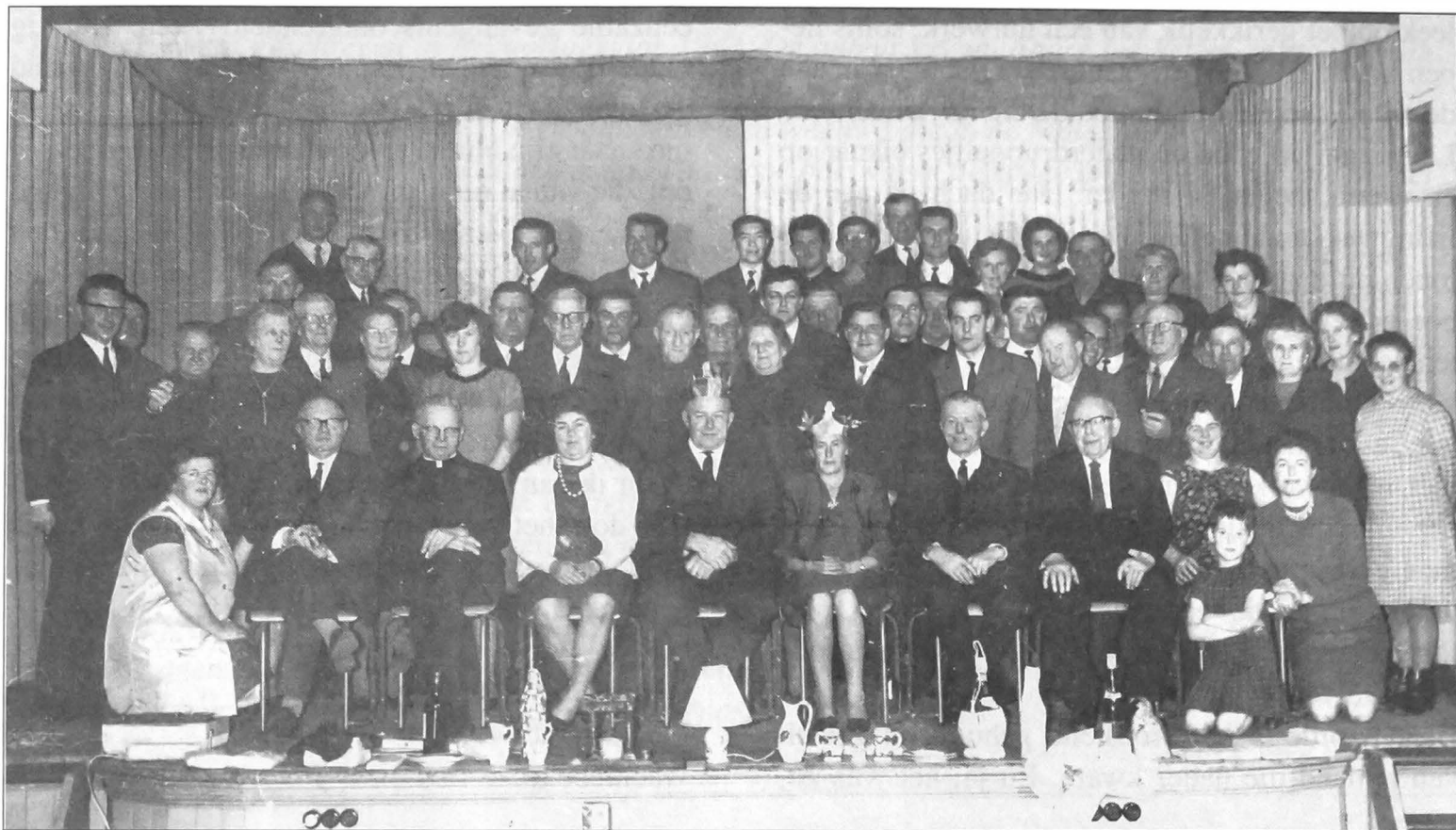
2-Prof. Dr. K. C. Peeters, op. cit. inlasblad p. 106. Wat betreft St.-Kruis-Winkel is dit de enige info die we in het boek vinden.

3-Prof. Dr. K.C. Peeters, op. cit., p. 104.

4-Prof. Dr. K.C. Peeters, op. cit., p. 158.

5-Zie hiertoe de jaarboeken van de HK "Oud Wachtebeke" van de jaren 1977, 1979/80, 1983, 1984, 1985 en 1988.

OPSPORING VERZOCHT

Dit waren nog eens glorieuze tijden! De "Kaartersclub Onze Kring" midden in wat men de "Golden Sixties" noemde, 1966! De koning-kaart van het afgelopen jaar, André Vercauter, en zijn koningin voor één dag, kregen een blinkende kroon op het hoofd. Hoewel alle poserenden voor mij bekenden zijn, is het hier onbegonnen werk iedereen op te noemen. Voor elke lezer blijft het toch wel een leuk zoekplaatje. (Bijvoorbeeld waar zit "meester" Evarist De Mol. Wat vanzelfsprekend spontaan als reactie in de geest komt, als men dit gezelschap nader bekijkt: hoeveel van die vrolijk kijkende mensen zijn ondertussen, in die veertig jaren, van ons al weggegaan?)

Om te beginnen, op de eerste rij, geknield, Margriet Van Rompu, toenmalige bardame van De Kring. Op diezelfde rij rechts, zit haar zus Leona, naast een glunderende Achiël Bracke, toen gemeenteraadslid en "inboorling" van het lokaal. Hij was de zoon van Karel Bracke, die jarenlang De Kring, toen nog aangeduid als "Bracke's Zaal", uitbaatte. Meester Oscar Galens, een "spuiter" eerste klasse, noemde deze zaal in de laatste dagen voor haar restauratie, ook wel "Zalekes Brakke", met een knipoog naar barak, en dit vanwege de lamentabele toestand waarin het lokaal

verkeerde. Toen Achiël het ouderlijk huis verlaten had werd dit bedrijf met café, zaal en later ook nog een winkel, draaiende gehouden door zijn vier legendarische maagdelijke zusters: Bertha, Alice, Mietje en Esther.

Op de eerste rij, naast Margriet, zitten inspecteur De Cock en deken Van Baeveghem, beide ook al overleden en met hen vele anderen.... Ook Raymond De Decker, helemaal achteraan in het midden. Hij was een jaar- en klasgenoot van mij. Over hem vraag ik me af hoe hij als vast lid in een Wachtebeekse kaartersclub verzeilde; hij woonde al jaren in de Brusselse randgemeente Grimbergen, waar hij trouwens overleden is. Commentaar en correcties op wat ik hier schrijf zijn altijd zeer welkom.

Wies Creve

Aan dit korte lijstje kan ik nog toevoegen dat de 'koningin' wel eens Marie De Fleurquin kan zijn, met rechts van haar, haar echtgenoot Cesar Verhulst. Zij waren mijn groot tante en grootoom en woonden eerst op de Walderdonk en nadien in de Melkerijstraat. Marie De Fleurquin overleed in 1972, Cesar Verhulst in 1977.

Eddy Van Acker

Deze foto dateert vermoedelijk uit de jaren twintig van de vorige eeuw. Er zijn nog maar weinig personen op te herkennen, maar Wies Creve vermoedt dat hier een verband moet gezocht worden tussen 'kosters' enerzijds en de Overslag anderzijds. Op de eerste rij, derde van links en getooid met een stevige knevel, herkennen we de oud-koster van Wachtebeke, Alois Coppens. Achter hem staat zijn zoon Gaston Coppens. Op de laatste rij, derde van rechts, zien we Aimé Van Bambost. Hij werd al in 1924, op achttienjarige leeftijd, koster te Overslag en fungeerde later ook als dirigent van de muziekmaatschappij 'Concordia'. Naast deze muzikale activiteiten lag hij ook aan de basis van het zakenkantoor 'Van Bambost'.
Wie iets meer weet over deze foto, wie de ontbrekende personen zijn en waar de foto genomen werd, haar of zijn reacties zijn altijd welkom.

Reactie van onze lezers

De twee foto's die in ons vorig tijdschrift, 33ste jg. 2006, nr.3, verschenen, werden door een aantal van onze leden op minuscule wijze uitgelopen.. Reacties kregen we van o.a. Suzanna De Winter, Jozef De Winter, Mariette Lafaut, Marc Hesters, Guido Raemdonck, Albert De Clercq en Michel Celie.

- We weten nu dat de foto op blz.15 genomen werd naast de toenmalige herberg "De Perigord" te Kalve, maar of hier nu een vissersclub of een groep duivenmelkers wordt afgebeeld is nog steeds niet echt duidelijk. Het aangevulde lijstje van de personen ziet er nu als volgt uit: VLNR:

Eerste rij (gehurkt): X, X, Maurice De Vos, Albert Van Rompu, Julien Poignaert en Raoul De Smet.

Tweede rij (gehurkt): X, Germaine De Letter, Raymond De Waele, Emma Gerres (?), Aline Plasschaert.

Derde rij: André Coppens, Prudent De Bruyne, x Van der Jeugd, Gilberte De Bruyne, Elvire Dieleman, Bea Criel, Ria Ackerman, drie leden van de familie Foco en Georges (?) Minnebo.

Vierde rij: X, twee Gentenaars, Raoul De Rudder, Odette Descamps, X, André De Waele, X, Jozef L'Ecluse.

Vijfde rij: Edmond Descamps, Albert Raemdonck, Robert Vanpoecke, X, X.

- De foto van "De Vrije Spaarders" werd genomen in de Kleistraat, aan de herberg van Prosper Van Hoecke en Rachel Stevens. Deze laatste is de dochter van de vorige uitbaters Benoni Stevens en Maria (Wies) De Caluwé.

VLNR:

Zittend: Pierre Vergauwen, Cyriel Van Rompu, Omer Herie, Alfons Van Kerkvoorde, Ginette Van Hoecke, Wies (Maria) De Caluwé, Julien Heirwegh, Prosper Van Hoecke en Rachel Stevens.

Tweede rij: Amedé Hofman, Jérôme Verhegge, Albert Van Rompu, Roger De Graeve, Aimé Van Hijfte, Albert Peeters, Robert Van Kerkvoorde, Gilbert Van Rompu, Alphons Drosbeke, André Van Rompu, Alois Dehoux, Zulma Plasschaert, Gustaaf Van Heyghen, Irma Van Assel, Roger Van Petegem, Philemon Thys, Madeleine Raemdonck, Maurice L'Ecluse, Eduard Vergauwen, Désiré De Coene, Stefaan Waelput.

Derde rij: Edmond L'Ecluse, Henri Verhegge, Michel Celie, Willy Peeters, René Van de Voorde (facteur), Victor Van Goethem.

Verdere aanvulling of eventuele verbeteringen zijn altijd welkom.

Eddy Van Acker

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING "OUD WACHTEBEKE"

Cesar David <i>Voorzitter</i>	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Guy Hoebeke <i>Vice-voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Eddy Van Acker <i>Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke' te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg «Den Dhust» en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis «De Mey».

De Vierschaar

De Vierschaar in Wachtebeke 2006
Foto's: Eddy Van Acker

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Cesar David</i>	p. 1
Nieuws van de redactie <i>Eddy Van Acker</i>	p. 2
Overlijdens <i>Eddy Van Acker</i>	p. 3
Waarom een vzw? <i>Luc. De Maesschalck</i>	p. 5
Naar Gent, een opstel uit 1944 van Gilbert Bundervoet <i>Wies Creve</i>	p. 7
Terugblik op de tentoonstelling over de bewoningsgeschiedenis van Sint-Kruis-Winkel <i>Eddy Van Acker</i>	p. 12
Een memorabele drukfout <i>Wies Creve</i>	p. 14
Eeuwenoud “Kostershuis” te Sint-Kruis-Winkel met sloop bedreigd? <i>Eddy Van Acker</i>	p. 15
Opsporing verzocht <i>Wies Creve, Eddy Van Acker</i>	p. 18
Den Ulaan <i>Wies Creve</i>	p. 20

Waarde Heemvrienden,

“En elke dag bracht de Heer er meer bijeen”

Handelingen 2, 47

Ik kan niet juichen zoals in de Handelingen der Apostelen, want van de 756 leden van de Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke” blijven er, na de omvorming tot Heemkring “De Vierschaar” vzw, amper nog 19 over. Treuren om deze massale achteruitgang mag ik echter niet, want het gaat hier slechts om een administratietechnische kwestie die met de werkelijkheid niets te maken heeft. Sinds jaren compenseert de instroom van nieuwelingen immers de uitstroom van degenen die omwille van overlijden of ander onvermogen noodgedwongen afhaken. De wet op de “Vereniging zonder winstoogmerk”, ’n rechtspersoonlijkheid die onze heemkring voortaan in het vaandel voert, vereist dat wij minstens éénmaal per jaar een algemene vergadering houden. Hierbij moeten dan nog de helft, en in sommige gevallen 2/3de van de leden aanwezig zijn. ’n Dergelijke volksverhuizing wil ik niet op mijn geweten hebben, onafgezien nog de locatie waar wij de massa zouden herbergen. Daarom hebben wij de leden van heemkring De Vierschaar vzw beperkt tot, in alfabetische volgorde : Bouvry Margriet, Coppens Cecile, Creve Alois, David Cesar, De Coene Yvonne, De Maesschalck Lucien, De Smet Jacques, De Vetter Andrea, De Vliegheer André, Geerts Viviane, Haemers Bea, Hoebeke Guy, Moens Arlette, Trangez Guy, Van Acker Eddy, Van Kerckhove Guido, Van Paemel Jacqueline, Van Rompu Hilair, Veldeman Rita. Conform de wet zijn deze dan nog verdeeld in bestuursleden en werkende leden. Wie daaruit besluit dat bestuursleden niet werken, moet ik ten strengste terechtwijzen, want dat is zeker niet het geval. Indien u niet tot bovenvermelde uitverkorenen of liever werkslaven behoort, bent u statutair verworden tot “abonnet”. Hopelijk barst u nu niet in tranen uit. Met de wet als een zwaard van Damocles boven het hoofd durf ik echter het woord “lid” voor ulieden niet meer uit mijn pen laten vloeien. Het hoe en het waarom van deze omschakeling leest u in een navolgend artikel van onze secretaris Luc. De Maesschalck, die heel deze omwenteling meesterlijk heeft begeleid en verder opvolgt.

Heel deze poespas heeft evenwel geen invloed op de werking van onze heemkring. Een eerste evenement waaraan wij een substantiële bijdrage leveren is tra-

ditioneel de Safarkensmarkt. Op zondag 12 augustus vieren wij het 30-jarig jubileum, beginnend met een plechtige hoogmis om 10.30 uur. Voor zover mogelijk, volgens de oude Latijnse ritus en conform de oude gebruiken. Dit impliceert dat de dames liefst niet zonder hoed ter kerke komen en plaats nemen links van de middengang. De heren eveneens op hun paasbest maar, voor zover zij een hoed zouden ophebben, doen zij die eerbiedig af zodra zij het portaal binnentreden. Hun plaats is rechts van de middengang. De Suisse of kerkpolitie houdt een oogje in het zeil. Het gregoriaans koor “Cibus Spiritualis” verzorgt het muzikaal gedeelte, maar wie geen Latijn kent hoeft niet te wanhopen, iedereen ontvangt een boekje met zowel de Latijnse als de Nederlandse teksten. Preken gebeurt nog eens vanaf de preekstoel en als afsluiter is er een processie in de kerk. Wie nog eens het indrukwekkend ritueel zijner jeugd, of zijns ouders jonge jaren, wil opsnuiven komt dus volledig aan zijn trekken. Na de mis naar huis spurten voor de dis hoeft niet, sommige eetgelegenheden op de Safarkensmarkt doen vervroegd hun deuren open om de hongerigen te spijzen. Als kers op de taart sluit “The voice of Europe”, Eddy Wally, dit 30-jarig jubileum af.

Op 25 augustus is de heemkring dan weer aan zet. In samenwerking met de Gezinsbond, het cultuurcentrum en het Speelgoedmuseum Mechelen organiseren wij in het CCW een tentoonstelling over 100 jaar speelgoed. Tijdens deze tentoonstelling, die loopt tot 16 september, worden er ook speelsessies voorzien voor de scholen. Zo kunnen de kinderen zelf eens meemaken hoe het vroeger ging, zonder computers, gsm’s en ander elektronisch spul. Voor een meer gedetailleerd verslag zorgt Eddy Van Acker in “Nieuws van de redactie”.

Binnenskamers volgt dan nog op 13 oktober de Raadsvergadering van het Verbond voor Heemkunde Oost-Vlaanderen die wij, ter gelegenheid van ons 40-jarig bestaan, organiseren.

Dit is evenwel een zaak voor de “leden” van de vzw, de werkpaarden dus. Zij moeten er voor zorgen dat de ongeveer 90 afgevaardigden van 46 heemkringen in de watten worden gelegd.

Ons is dus weinig rust gegund maar dat bedroeft geenszins

de kringvoorzitter.

Huldiging Yvonne De Maesschalck - De Coene

– Nadat in oktober 2004 Cesar David, Guy Hoebeke en Wies Creve gehuldigd werden omwille van hun bestuursmandaat van meer dan 25 jaar in onze heemkundige kring, was het dit jaar de beurt aan Yvonne De Maesschalck-De Coene. Yvonne werd op de heemdag op 13 mei 2007 in Beveren in de bloemetjes gezet. Praktisch was dit echter een uitzondering op de algemene regel, Yvonne is immers nog geen 25 jaar bestuurslid. Maar aangezien we ons nog allemaal de vele activiteiten van haar echtgenoot Hubert De Maesschalck herinneren, en ook hun dochter Rita in de jaren tachtig van de vorige eeuw meermaals haar medewerking verleende, gaat het hier eigenlijk om een honorering van het ganse gezin De Maesschalck-De Coene.

(EVA)

Giften – De afgelopen maanden zorgden opnieuw twee leden voor de uitbreiding van ons lokaal patrimonium. Zo vond Eric Van der Sypt, Langelede 1, bij graafwerken aan de rand van zijn tuin, een bierflesje terug van de brouwerij Plasschaert uit Moerbeke-Waas. Het flesje dateert uit de eerste helft van de vorige eeuw, maar was jammer genoeg leeg (dixit Eric). Wie het gerstenat genuttigd heeft is onbekend, maar het is best mogelijk dat het iemand was die werkte in de zandmijn van Victor Vandergracht. Ten noorden van de woning van Eric Van der Sypt werd in de eerste helft van vorige eeuw immers zand uitgegraven dat per boot naar Gent werd gebracht.¹

Een tweede voorwerp kregen we van Gustaaf Bracke. In het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw woonde Gustaaf nog in de Molenhoek. Daar vond hij in de oude schuur een stenen voetenwarmer. Nadat hij naar de Bloemenweg was verhuisd bewaarde hij dit kleinnood jaren in zijn garage, om..... het uiteindelijk aan ons te schenken.

(EVA)

25 augustus – 16 september In het CCW Tentoonstelling Oud Speelgoed

Tentoonstelling over oud speelgoed - De Gezinsbond, het CCW en de H.K. De Vierschaar organiseren in samenwerking met het Speelgoedmuseum Mechelen, een uitwisselingstentoonstelling over speelgoed uit vervlogen tijden. Dit gaat door van 25 augustus tot 16 september in het CCW. Naast de Mechelse verzameling is het ook de bedoeling om oud speelgoed uit Wachtebeke en St.-Kruis-Winkel te etaleren. Dus aan wie de pop van zijn grootmoeder of het houten hobbelpaard van zijn grootvader nog op zolder bewaart, vragen wij of we het even mogen lenen. Het wordt dan uitgesteld in een afgesloten vitrinekast. Ook oude foto's die enig verband hebben met de wijze waarop de kinderen zich vroeger vermaakten zijn welkom. Aan de tentoonstelling is een actief luik gekoppeld. Het Mechels Speelgoedmuseum zorgt voor een kist met oud speelgoed. Het is de bedoeling dat deze kist een rondreis maakt naar de Wachtebeekse en Winkelse scholen, zodat onze hedendaagse jeugd even zijn handigheid op het 'Playstation' van grootvader kan testen.

(EVA)

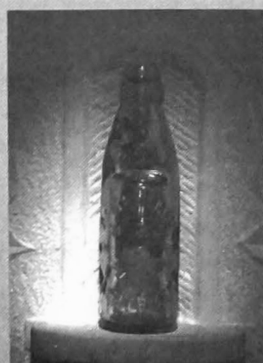
1. Meer informatie over de zandmijnen te Wachtebeke vind je in: GUY HOEBEKE, De zandschippers, in jbnr. 13-14 Heemkundige Kring "Oud-Wachtebeke", 1979-1980, blz.79-87.

Overlijdens Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel (28/02/2007 – 24/06/2007)

André Petrus DE DECKER Echtg. Madeleine Art	Sint-Franciesdijk 30	° Assenede † Gent	16/02/1947 28/02/2007
Raoul Remi DEPRAET Echtg. Louise Beelen	Tortelduifstraat 7	° Gent † Gent	21/06/1922 02/03/2007
Norma Zulma CLAUWAERT Wed. Hippoliet Baes	Godshuisstraat 13	° Moerbeke-Waas † Wachtebeke	06/12/1916 07/03/2007
Fernand Edmond DE JONGHE Pastoor	Meersstraat 31	° Deinze † Wachtebeke	11/06/1925 07/03/2007
Maria Magdalena DAVID Wed. Victor De Buck	Meersstraat 31	° Wachtebeke † Wachtebeke	14/10/1908 09/03/2007
Germania Bertha FIERENS Wed. Gaston Meersman	Godshuisstraat 13	° Petegem-aan-de-Leie † Wachtebeke	09/10/1920 30/03/2007
Angèle Adeline VOGELS Wed. Gerard Kochuyt	Godshuisstraat 13	° Stekene † Wachtebeke	25/08/1907 06/04/2007
Maurice Marie DIERICK Wedn. Irma Van Assel	Kalve 69	° Eksaarde † Gent	29/10/1930 09/04/2007
Margaretha Stefania NEETESONNE Wed. Abel Duym	Meersstraat 31	° Ertvelde † Eeklo	16/07/1922 12/04/2007
Alfred Ferdinand VAN DER GUCHT Echtg. Marie Buysse	Rozenlaan 19	° Zeveneken † Wachtebeke	27/12/1936 13/04/2007
Maria Flora GYSSENS Wed. Leon Ledent	Meersstraat 31	° Rupelmonde † Wachtebeke	12/08/1917 13/04/2007
Georgina Maria NEYT Kloosterlinge	Dorp 25	° Stekene † Gent	24/05/1919 15/04/2007
Marcel Constantinus THYSMANS Echtg. Ivonne Van Buynder	Meersstraat 31	° Sint-Niklaas † Sint-Niklaas	08/01/1929 15/04/2007
Madeleine Rosalie DHAEMERS Wed. Arthur Coone	Meersstraat 31	° Zelzate † Wachtebeke	14/07/1915 21/04/2007
Amatus Maurits VERMEIRE Wedn. Elvira Engels	Meersstraat 31	° De Pinte † Wachtebeke	10/04/1925 02/05/2007
Julien August DUYCK Echtg. Irène Schepens	Kleistraat 27	° Sint-Kruis-Winkel † Gent	16/01/1930 02/05/2007
Yolanda Amelia VANDERCROYSEN Wed. André Thienpont	Meersstraat 31	° Gent † Wachtebeke	08/09/1926 05/05/2007

Gilbert Amedée VAN HIMME Wedn. Antoinette Bleyweert	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	09/02/1926 10/05/2007
Emma Maria CORNELIS Wed. Stephanus Waelput	Walderdonk 27	° Sint-Kruis-Winkel † Wachtebeke	02/12/1908 13/05/2007
Norbert Cornelius PATTYN Echtg. Monique Declerck	Merelstraat 66	° Veurne † Zelzate	17/10/1947 24/05/2007
Alice Stefanie HEIRMAN Ongehuwd	Meersstraat 31	° Sinaai † Wachtebeke	01/08/1917 01/06/2007
Beatrix Romanie GOETHALS Echtg. René Van Acker	Burg. Van Pottelberghestr. 11	° Gent † Gent	23/07/1936 02/06/2007
Juliette Sidonie DUJACQUIER Wed. Raymond Poullier	Meersstraat 31	° Gottignies † Wachtebeke	06/01/1914 05/06/2007
Emiel Irma VERSTRAETEN Ongehuwd	Dahlialaan 23	° Oostakker † Wachtebeke	09/10/1932 06/06/2007
Gustavus VAN DE VOORDE Wedn. Alida Bruggeman	Meersstraat 31	° Heusden † Wachtebeke	28/05/1911 08/06/2007
Irma Maria SCHAUT Wed. Arthur Blondel	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	09/02/1912 10/06/2007
Hilda Suzan AUDENAERT Wed. Hendrik Verwulgen	Meersstraat 31	° Oostende † Wachtebeke	03/07/1923 13/06/2007
Laurette Germaine DUYSBURGH Wed. Gerardus Brauwer	Meersstraat 31	° Zelzate † Gent	16/07/1919 14/06/2007
Lodewijk Theresia BOECKX	Zwaluwlaan 62 A000	° Dessel † Wachtebeke	22/05/1932 22/06/2007
Theophiel Marie DE BAETS Echtg. Celina Bouvry	Godshuisstraat 13	° Sint-Kruis-Winkel † Wachtebeke	14/06/1919 24/06/2007

30ste Jubileum-Safarkesmarkt

12 augustus 2007

Dr. Jules Persynplein

Wachtebeke

Zoals in het vorige nummer van ons tijdschrift De Vierschaar al in het kort werd vermeld, is de heemkundige kring van Wachtebeke nu omgevormd tot een vereniging zonder winstoogmerk, een vzw. Misschien vraagt u zich af of dit wel nodig was: “Oud Wachtebeke” bestond immers al zoveel jaren zonder problemen? Dit is inderdaad zo – maar we willen de toekomst eveneens probleemloos houden.

De ganse zaak draait om het feit dat “Oud Wachtebeke” een “feitelijke vereniging” was, zoals dat juridisch heet. In wezen niet meer dan een groepje mensen dat samenkomt uit gemeenschappelijke interesse voor een bepaald project, in ons geval heemkunde en geschiedenis. Probleem is dat een dergelijke vereniging geen zogenaamde rechtspersoonlijkheid is. En dat brengt wel enkele nadelen en onzekerheden met zich mee. Want wat betekent dit in de praktijk?

Om te beginnen kan dergelijke vereniging, als vereniging, niet verantwoordelijk gesteld worden in geval er door een lid schade wordt aangericht, of ongevallen worden veroorzaakt. Het zijn dan de individuele leden zelf die zullen verantwoordelijk gesteld worden en moeten opdraaien voor de schadevergoeding. Dit betekent dat zij in wezen dienen te betalen uit hun eigen vermogen. Nu had “Oud Wachtebeke” wel een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid lopen, maar die dekte enkel een beperkt aantal personen, namelijk vijftig. Reden van dit aantal is dat men ervan uitging dat, in geval van een busreis bijvoorbeeld, er niet meer dan vijftig personen in een bus kunnen. Waarbij telkens een namenlijst diende te worden ingediend. De nieuwe wetgeving in verband met het vrijwilligerswerk, waarbij alle vrijwilligers dienen te worden verzekerd, maakte de problematiek van de verzekeringen terug actueel en was trouwens de directe aanleiding om “Oud Wachtebeke” om te vormen.

Maar er waren nog wel meer redenen. Een tweede punt is de uitbating van ons praatcafé Den Dhust. Een café is een handelszaak, ook al is deze slechts éénmaal per maand open. En deze dient een uitbater te hebben. “Oud Wachtebeke”, als vereniging

zonder rechtspersoonlijkheid, kon in principe een dergelijke functie op zich nemen, maar onder welke vereisten is een vraag die het bestuur zich gemakshalve nooit heeft gesteld ...

Een derde voornaam item dat een rol gespeeld heeft bij de omvorming tot vzw zijn de bezittingen van de heemkundige kring. Een feitelijke vereniging kan, volgens de wetgeving, immers geen bezittingen hebben! Alles is eigendom van de leden, niet van de vereniging. En dit gaat zeer ver. Dit betekent bijvoorbeeld dat, indien een lid opstapt, hij een gedeelte van de eigendommen kan opeisen, van de inhoud van de kas bijvoorbeeld. Of nog: indien een lid komt te overlijden, kunnen zijn erfgenamen het hem toebehorende gedeelte opeisen! Waarop ze dan wel erfenisrechten dienen te betalen. Nu waren er voor “Oud Wachtebeke” wel statuten opgesteld, waarin geschreven stond dat alle goederen eigendom bleven van de vereniging. Deze statuten hebben kracht van wet, althans voor diegenen die deze statuten ondertekend hebben. De wetgever spreekt hierbij steeds over “leden”, niet over “bestuursleden”. En aangezien “Oud Wachtebeke” ongeveer 750 leden telde, vormden deze handtekeningen een onoverkomelijke zaak. Het bleef dus een vrij riskante situatie.

Om al deze dubieuze toestanden uit te schakelen heeft het bestuur van “Oud Wachtebeke” tenslotte de beslissing genomen de bestaande feitelijke vereniging om te vormen tot een vereniging zonder winstoogmerk. Deze heeft wel rechtspersoonlijkheid en kan bijgevolg in eigen naam probleemloos verzekeringen afsluiten, een praatcafé uitbaten, schenkingen en legaten ontvangen en eigendommen hebben. Waarbij de bestuursleden enkel verantwoordelijk zijn voor de door hen uitgeoefende taak. Veroorzaakte schade kan op hen persoonlijk niet worden verhaald. Wel komt hierbij meer (verplichte) administratie kijken, zoals bijvoorbeeld een (beperkte) boekhouding, het opmaken van een jaarrekening en dergelijke. Jaarlijks dienen deze documenten aan de Rechtbank van Koophandel te worden bezorgd. Ook wijzigingen in de samenstelling van het bestuur dienen te worden doorgegeven. Maar dit moeten we er maar bij nemen. De

omvorming tot vzw vereiste ook de opmaak van nieuwe statuten – deze van “Oud Wachtebeke” werden grotendeels overgenomen -, opmaak van een stichtingsakte en zo verder, documenten die via de Rechtbank van Koophandel dienen te worden gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Deze statuten dienden vooreerst te worden goedgekeurd door de algemene vergadering van de leden, die doorging op 16 april. Een dergelijke vergadering, die bepaalde juridische rechten en plichten heeft, dient trouwens elk jaar plaats te vinden. Nu hoor ik jullie zeggen: maar, ik ben toch lid, en heb van deze vergadering niets gehoord? De reden hiervan is dat een vzw twee soorten leden kent: de werkende (of actieve) leden en de toegetreden (of gewone) leden. Werkende leden zijn in de eerste plaats de bestuursleden, aangevuld met de personen die effectief activiteiten uitoefenen in opdracht van de heemkundige kring, denk maar aan hulp verlenen in Den Dhust, verspreiden van het tijdschrift en het jaarboek. In totaal hebben we er zo negentien geteld. Een lijst van de actieve leden dient trouwens aan de Rechtbank van Koophandel te worden overgemaakt. Het zijn deze negentien die – zoals vereist – schriftelijk oproepen werden voor de algemene vergadering en die, op een paar na, ook alle aanwezig waren. Toegetreden leden zijn hierbij uitgesloten. Het is eveneens de algemene vergadering die het nieuwe bestuur diende te verkiezen. Dit is trouwens identiek aan het oude, aangezien er geen nieuwe kandidaten onder de aanwezige leden te vinden waren. Dit bestuur is verkozen voor een periode van vier jaar, zoals in de statuten vastgelegd.

Tot daar wat de omvorming tot vzw betreft. Maar diende daarom de naam van de vereniging te worden gewijzigd? Want zoals de meeste van onze leden ondertussen zullen gelezen hebben is de officiële naam van de heemkundige kring nu gewijzigd in Heemkundige Kring De Vierschaar vzw. De naam “Oud Wachtebeke” is hierbij begraven, en mogelijk zullen diverse van onze jarenlange leden dit maar droevig vinden. De reden daartoe is dat ook wij ons willen aanpassen aan de gewijzigde omstandigheden. De naam “Oud Wachtebeke” was prima, zolang ons werkgebied zich enkel tot Wachtebeke uitstrekte. Dit is heden niet meer het geval. Sedert enkele jaren is dit gebied uitgebreid tot Sint-Kruis-Winkel, waar we ondertussen ook een groeiend aantal leden tellen,

momenteel reeds opgelopen tot boven de veertig. Het is dus logisch een verenigingsnaam te hebben die het ganse werkgebied dekt. Het meest voor de hand liggend was De Vierschaar. We moeten eerlijk zijn: deze naam zat er al een tijdje aan te komen, zoals uit de naam van ons tijdschrift blijkt. Naamloos tot eind 2001, is dit begin 2002 onder deze naam gedoopt. Zoals bekend werd de Wachtebeekse vierschaar opgericht ten tijde van Philips II, die het hier in het derde kwart van de zestiende eeuw voor het zeggen had. En deze vierschaar was gemeenschappelijk voor beide toenmalige gemeenten, Wachtebeke en Sint-Kruis-Winkel. Zodat we van oordeel zijn de meest passende naam voor onze vereniging te hebben gekozen. We willen hierbij trouwens vermelden dat er in Oost-Vlaanderen nauwelijks heemkundige kringen te vinden zijn die de naam van hun gemeente opgenomen hebben in de naam van hun kring.

Daarmee heeft onze heemkundige kring een nieuwe start genomen. Om dit nog duidelijker te maken heeft ons tijdschrift eveneens een nieuw uitzicht gekregen, naar de opgevangen reacties te oordelen trouwens met groot succes. En succes voor onze vereniging, dat is iets waar het bestuur op hoopt de komende jaren.

30ste Jubileum-Safarkesmarkt Programma

- Vanaf 7.00u: Rommelmarkt en Kindersafarkesmarkt in het Dorp.
- 10.30u: Gregoriaanse H. Mis in de Sint-Catharinakerk.
- 14.00u: Prondel- en ambachtenmarkt Dr. J. Persynplein en de Smishoek.
- 14.30u: Opening van de Safarkesmarkt.
- 15.30u: Rondgang van de Koninklijke Harmonie ‘De Eendracht’.
- 18.30u: Optreden van Eddy Wally, of ‘The Voice of Europe’ in de feesttent. Toegang gratis
- 20.00u: Verkiezing ‘Safaar-kinderkoppel’
- 21.00u: Verkiezing Meneer en Madam Safaar 2007.
- 21.00u: Roland en zijn orkestklavieren.
- 03.00u: Einde van alle activiteiten.

NAAR GENT,

EEN “OPSTEL” UIT 1944 VAN GILBERT BUNDERVOET

WIES CREVE

Iedereen die hier in Vlaanderen de lagere school volgde, zal wel verzocht geweest zijn, soms mèt – ook wel tégen de “goesting” zijn/haar belevenissen of zijn/haar visie neer te schrijven op een paar vellen papier, op wat men toen een “opstel” noemde. In de Walderdonkschool, die verwonderlijk genoeg in het Rechtstro gelegen wàs – want nu afgebroken, op de site verrezen nu ettelijke appartementen – hechten vooral meester Dewaele en meester Casneuf veel belang aan die vorm van ontwikkeling der leerlingen. Beiden hadden een dik “copy book”, waarin de beste auteurs van de klas een uitverkoren pennenvrucht mochten neerschrijven, om die te bewaren voor de toekomst.

Ik ben benieuwd te weten waar deze kostbare relikwieën uit de jaren 1930 tot ongeveer 1950 verdwaald zijn. Daaruit zijn nog pareltjes te rapen. Die fel bewerkte producten van toen geven ons een prachtig beeld, niet alleen van de levensomstandigheden in de prille jeugdijaren van de auteurs, maar ook van de levensstijl van toen. Niettegenstaande de “moderne tijden” aanrukten, hoewel een periode van vier jaren midden in de oorlog viel, kunnen we nu nog een zweem van een romantische stijl ontwaren, die toen nog gold als mooi, als kunst bijna. Niets van het rauwe woordgebruik dat we de dag van heden in de meeste schrijfsels onder de neus geduwd krijgen.

Hier en daar is nog een afschrift of zelfs een oorspronkelijk manuscript opgedoken van een van die uitverkoren “opstellen”. “Een angstig uurtje”, van de hand van André De Vetter (°1928), dat in ons tijdschrift opgenomen werd, is daar een voorbeeld van.

De “primus inter pares” onder de verbeeldingsrijke schrijvertjes uit die jaren was ongetwijfeld Gilbert Bundervoet. Hij werd hier geboren in 1930, liep hier lagere school tot en met het 7e leerjaar, en studeerde dan verder in de humaniora bij de Broeders van Liefde te Zelzate (Sint-Laurens).

Hij was een van mijn geliefde klasgenoten... Op 3 juni 1945 kwam men mij zeggen dat Gilbert die zonnige zondag in de Langeledevaart was verdronken..

Op 10 februari 2007 kreeg zijn broer Valère (° 28.07.1936 - † 24.01.2007) te Scheldewindeke zijn uitvaartdienst. Hij werd hier te Wachtebeke ten grave gedragen. Want hij bleef een rasechte Wachtebekenaar. Sinds jaren lid van onze Heemkundige Kring, bezocht hij geregeld ons praatcafé “Den Dhust”, de eerste zondag van de maand. Bij een van die bezoeken bezorgde hij mij de tekst van een paar “opstellen” van zijn broer. Wij vonden het gepast, temeer omdat hij ervoor zorgde dat het bestuur nog in het voorbije jaar 2006 de steengroeve en de jeneverstokerij van Balegem kon bezoeken, dat wij hier, in het kader van onze voortdurende “zoektocht naar plaatselijke auteurs, dichters en kunstenaars van vroeger” een paar van Gilbert’s pennenvruchten opnemen.

Wies Creve.

De volgende tekst is door Gilbert zelf gedateerd op 29 april 1944, tijdens de Duitse bezetting nog en vóór de bevrijding door de geallieerden in september van dat jaar. Hij werd vanzelfsprekend nog geschreven in de “oude spelling”. Onze redactie is zo vrij geweest de tekst aan te passen aan de spelling van vandaag.

Naar Gent...

Met een smak viel de deur dicht... Het echode ergens achter ons, in het kleine bosje, dat met zijn

donkere silhouetten, zwart en grillig tegen de lichtende streep in het oosten afstak...

Een voetstap schuifelde naast me... Donker als het nog was, kon ik enkel vaag de gestalte van vader onderscheiden.

“Kom, we gaan...” sprak hij en zijn stem die schor klonk, spon de stilte nog nauwer om ons heen als te voren. En we gingen, naast mekaar, diep in onze jassen en met gezwinde tred! Het grind kraakte, de bomen zuchtten en een wit bloemblaadje wriemelde zachtjes naar beneden, vóór ons heen...

De lucht zat vol donkere koppen. Enkele plekken kleurden reeds en de sterren daarin bleekten weg. In het oosten werd de lichtende streep groter en de tint hoogde zich op tot rozerode schichten, die in de nabije wolken flauwpaarse slierten maakten, die op hun beurt misschien nog wijder zouden openzwellen.

De dageraad brak aan... En wij gingen "stap-stap" met af en toe een wisselend woord de straat langs – de huizen voorbij naar het trammetje, dat ons ter bestemming "Gent" voeren moest.

Vooraleer we 't wisten, was de vlammende morgen daar schoner, met meer goud en purper dan voorheen. In het oosten klom de zon, langs de beemden over... Schitterend voer ze tussen de wuivende katjes en het ruisend ranke struikgewas. De dauwdruppeltjes op de geel-lachende weiden werden doortinteld met een gloed van kleuren en de stille beekjes met hun zilverig water murmelde – ach zó zoet – hun wiegeliëdje en de deinende baren rolden met helder geklater tegen de groenende oevers aan.

Een optrekkende mist hing nog over het broek... Een koe loeide, dwaas en vergoelijkend... Een jongere generatie antwoordde en meteen hieven al die beesten de kop op en luisterden naar de groeiende roep van hun zusters.

Een haas huppelde over de karrenslag. Bij elke wip donsde zijn kort staartje open. Hij vond het leuk... tot hij óns zag en met rekkende sprongen de aftocht blies en veiliger haven opzocht.

En wij gingen druk taterend die heerlijkheid door... En ik had wel willen springen, lijk de haas, want ik voelde mij – niettegenstaande het dreigende geronk in de verte – zotblij...

We kwamen aan de Puyenbrug, aan het grote kasteel, aan de wilde hoving en aan de stille Zuidlee. Overall heerste min... Zoete geuren wierookten op. Tal van heesters drongen mekaar heen en weer, de grote stoere eiken zelfs voelden het nieuwe, kittelende sap langs hun knoestige wortels omhoog rijzen... en ook zij wiegden in zotte roes, niet denkend wat zij denken moesten. Een zwerm duiven vlogen krophalzend onder het groenende geboomte door.

In de verte klom het verleidend geroep van een fazant. Een patrijs kirde – dichtbij – scherp en rekketekend. Hoog in een linde taterde een

ekster. En in de kleine wildernis van het kasteel kraakelde de vogelenschaar. "Juf Lente" had immers zopas met haar vingertoppen de hoving gestreeld. Ver boven het fijne gepiep der kleinen klom de zwaardere, niettemin versmadede stem van de merel. De zwartpluim was blijkbaar in zijn nopjes, want hij danste van de hak op de tak, vloog her en der en zong intussen onverstoort zijn lied.

Vader vertelde... van Domien – een gewezen knecht – die met de duivel kwaad spel maakte... Hoe hij een varken door de goot deed kruipen, hoe hij telkens tussen één en twee uur uit zijn neus bloedde – voedsel voor zijn aanhangers – en hoe hij er dan van afzag door een pastoor, en hoe toen een zwarte hand op zijn rug onuitwisbaar stond gemerkt. En hoe het spookte op dat en gindse hof en hoe...! Kortom, 't was te fantastisch om waarheid te zijn!

Intussen waren we ver gevorderd. Maar in mijn hart rijpte de vrees of we de tram nog wel konden halen. Toen ik er over repte, bereikte ons juist de klokslag van half zeven. Tijd zat: nog dertig minuten! Toen zwol mijn hart weer op van zelfvertrouwen en mijn koortsige gang ging over in een matige, gelijke stap...

* * *

Denderend reed het boemeltreintje ons een stuk voorbij en bleef met veel gezocht en gekriep schokkend staan. Met rekkende treden moesten we instijgen.

Het was er knusjes warm, en niettegenstaande de houten ongemakkelijke banken voelde ik me zeer behaaglijk. Door 't openstaande portier drongen enkele reine akkoorden van het ruisende kerkorgel door.

Ik vond het erg jammer dat de vensters met een ondoorzichtige stof waren bekleed, en alleen een klein, zo luttel plaatske was open gelaten om de kijklustige nieuwsgierigen ten dele tevreden te stellen. Wat bij mij maar amper lukte. Een oud-collega van vader zette zich naast hem.

Met 'n ongehoorde schok zette de stoomtram zich op weg. Door het ronde kijkgat had ik natuurlijk geen normaal uitzicht, maar waar mij geen huizen

of schuttingen hinderden kon ik toch de open heerlijkheid der groenende lente naar hartelust bekijken en bedenken, bezingen, misschien ook nog desnoods.....!

Maar waar het trammetje zich dicht bij de huizen slingerde, moest ik van danige koppijn het gezicht wegdraaien. De personen – er waren er 8 (op iedere bank één) – zaten zich erop te bezinnen of zij een gesprek zouden losknopen. De man die tegenover mij zat opende zijn mond om... nou om te spreken. Maar toen hij zag dat ik zo doordringend naar zijn doening speurde, ging die mondopening over tot een wijde geeuw, die met een ernstig geluid werd bezegeld – kwestie van overtuiging. Toen er aan de eerste halte – de tram hield niet eens op te rijden – een juf en een mevrouw opstapten, gingen als vanzelf de tongen los. En natuurlijk over het huidig leven...

Men sprak over het wrede gebeuren te Merelbeke, over de nog mogelijke doelwitten, over de oorlog in 't algemeen. Het ontbrak niet aan heftige woorden, nog minder aan verwensingen, die gestuurd werden naar één en dezelfde deur. Men hitste mekaar zó op, dat ik waarlijk bang werd, ooit mijn Wachtebeke nog weer te zien...

“Gent” – oordeelde men – “zou gebombardeerd worden en nog lang niet flauw!”. Mijn andere gezellen waren ook niet gans van de schrik vrij. Nochtans probeerde er een, met een gemaakte lach en een flauwe grap, die uiterlijkheid van zich af te schudden. Droge humor en zelfs galgenhumor werden aangewend om de angstige lucht op te lossen. Alles boter aan de galg. Tenslotte zette de juf – van naast me – zich nerveus aan 't neurien. Daarmee werd het nog angstvalliger. “Mooi, verrukkelijk”, zei een schuchtere jongeman, doelend op de slepende melodie van de juf. “Dat ‘t’”, was het laconieke antwoord. Dit brak de stemming. Men praatte weer opgewekt. Toch ging men de stof in een diepere grond zoeken: 't was het toeval, dat beschikte over leven en dood. De juf vertelde voorbeelden, die aanzetten tot grote handigheden in 't afweren van ongelukken.

“Hum”, deed de oud-collega van vader, “hum...hum...”, bromde hij nogmaals, en over zijn lippen gleed een grimas die verre van toegevend was.

We schoven voorbij een molen, die reusachtig wiekte met zijn vier enorme molenzeilen. Hij

schudde op zijn pijlers van danige kracht. De zon gaf hem een gulden kap en gulden striemen over zijn lijf. Het boemeltrammeke slingerde zich rond de heuvel waarop de reus steigerend heerste. Even kon ik het zuchtende machientje zien, maar witte smoor uit zijn pijp benam mij dat gezicht. Wij reden langs een hoevewijk... Een mestbocht rookte, kippen kakelden rond en een koe loeide in de stal.

Lourdes kwam in 't zicht. In de morgenlucht lijnden statig de twee torens van het heiligdom af. Een roofvogel dreef hoog... hij wiekte... dreef... wiekte nog en viel als een steen..

* * *

Gent... Ons doel was bereikt en met rustige gang – soms het oog in de lucht en het oor gespannen – drevelden wij naar onze eigenlijke bestemming. Na veel geloof en eindeloze wegen omgedoold te zijn, stonden we – eindelijk – vóór het zware hek van het “Prof. Guislainhospitaal”.

Een brede harde baan leidde naar de eigenlijke ingang van het ziekenhuis. Langs weerszijden boden talrijke kunstig aangelegde bloemperken een enig zonnig zicht. In 't midden van een plek kortgemaaid gras troonde een beeld met opgeheven arm – alsof het vermaande “Hoed u voor parkovertreding”.

Rechts lag de grote woning van Eerwaarde Heer J. Eeckhout. Pa belde aan. Er klonk nochtans geen geluid... “Harder, pa”, drong ik aan, maar pa hoedde er zich wel voor het ganse huis door zich ongeoorloofd driftig te maken – omdat er geen klanken klonken – op stelten te zetten en de meid de schrik op het lijf te jagen.

Na lang wachten – pa keek erg sip – avontuurde ik mij nog eens aan de mysterie-bel. Ditmaal bood zij geen weerstand... Of was ik het, die te verwoed had getrokken? Achter de witte deur rammelde iets als van gebarsten brons.

De deur draaide geruisloos open. De meid bracht ons in de kleine spreekkamer. Zij vertelde dat Eerwaarde Pastoor bezoek had. Wij van onze kant beloofden te wachten. In het kleine kamertje was het lekker fris. Behaaglijk – vond ik – na die lange omwandeling, zo lui gezeten in het schaduwrijke hokje, stil te dromen.

Plots trad Eerwaarde Heer binnen, gaf ons hartelijk de hand en verstreekte ons dezelfde orders als de meid.

Bij zijn weggaan vond ik dat Eerwaarde Heer veel aanleg voor bisschop had, want hij gaf ons allebei een zeer gemoedelijke kaakslag – kwestie van moed. Want – hum, hum, uh – onze gastheer was een ferm grote kerel, en de delen die overvloedig aanwezig konden zijn, waren er dan ook.

Na enig wachten leidde Eerwaarde Heer ons in een zonnige kamer. Het was er eenvoudigweg gezegd, knusjes en gezellig. Over het glunderende gezicht van Eerwaarde Heer lag de trotse trek van “dit is alles ’t mijne, flink, niet?”. Onze gastheer zonk neer in een gulle verende clubzetel. Naast hem stond een Philips radio in een glimmende kast van mahoniehout.

Het eerste deel van het gesprek was tot pa gericht en swenst die tijd had ik alle gelegenheid om te keuren en af te keuren. De glazen veranda, met middenin het kleine, fraai gelijnde tafeltje, en langs de boorden mooi bloeiende bloemen, vond ik enig. Zalig zo te roezen in een zachte zetel, de zon in ’t gelaat, als een gouden, helle bol, en de ogen half verblind, met zotte roerenlijnen toe te moeten knijpen.

Toen kwam de beurt aan mijn tong, aan mijn gedachten. Wonder boven enig ander wonder, ik vond bijna geen boek dat ik had gelezen en van bekende schrijvers kwam. Toen de Eerwaarde Heer weg was, om enige lectuur voor me te halen, kwamen met ganse sommen de boeken die ik had gelezen voor mijn geest. ‘k Was kwaad op mijzelf, op alles trouwens...

Maar toen Eerwaarde Heer mij “Peter zoekt het geluk” voorlegde, week als vanzelf de kwade bui. Natuurlijk, hoe kan je kwaad zijn, als je om jou heen niets anders ziet dan gulle gezichten, zelfs vóór mij lag Peter met al zijn geluk...

Ik moet verzekeren dat ik onze gastheer stellig niet kwaad vond, trouwens te oordelen naar zijn uiterlijk was hij zelf in eigen persoon een gulle lach. En hij was nog lang zo kwaad niet als hij er uitzag, wist hij nog te zeggen, met diepe stem, waarin alles kon schuilen: verholen spot, zowel als goedgemeende waarheid.

Met een hartelijk “tot kijk” scheidden we. Toen gingen mijn gedachten als vanzelf naar het land van de glimlach. Alles wat ik zag of had gezien trouwens, wees erop dat dit wonderheem moest bestaan...

* * *

Lang bleven we in Gent ronddolen, zelfs met de schrik op het lijf. De sirene had haar gillend, loeiend gehuil door de galmgaten van de Gentse reus gezwierd, en wijd was het boven de oude gildenhuisen heengevaren. Naderend onheil...

En niet lang daarna loeide zij terug – lang nu, en veel eenzelviger en blijer...

Met opgeluchte gang verlieten we Gent om... neen, pas later. “Peter Pech” was bij de oude Pruis eens even aangelopen, en de auto die werkte met oorlogsurrogaat was ervan ziekelijk geworden en had smekend een nieuwe bobijn gevraagd... aan schandelijke oorlogsprijs!

Om kwart vóór negen dokkerden we voorbij de heuvel van Sint-Amandsberg, met een goede gang en veel kruidenierswaren langs ons heen. Ergens in Zaffelare moesten we lossen: wijn, erwten en jam.. “hm, hm”!

Toen deemsterde het reeds. Over de wijde wereld kwam iets van onzeker zelfvertrouwen, flauwe schrik en de gewoonlijke slaapnood. Ik verzonk in de memorie van de stille avond, en voorbij mijn matte ogen zag ik de zilverige grachten van de beemden, die grillig tussen het donker in ’t verre verschieft wegljnden. Ik zag de mist in slierten over de weiden varen. Ik zag de sterren in de donkere lucht vurig gloeien en ik zag de maan, die mij met een grijzend kwajongensgezicht nuchtere wensen toepinkte...

En ik? Ik voelde me moe en mat. Zwarte gedachten peilden mijn hart en ik kreunde even: Overdag optimist en ’s avonds een stille wanhoop, ik die zag alles in zwart, en afschuw toonde van het monster dat vandaag woedde!

Dit alles werd aan het papier toevertrouwd door een jongen van net 14 jaar oud!

Hij begon zijn verhaal in de romantische stijl die toen bij de meeste bekende auteurs van die tijd gesmaakt werd en eigenlijk zelfs bijna een richtlijn geworden was, aanschouwelijke en plastische beschrijvingen: denken we maar aan Strewels, aan Timmermans, zelfs aan Gezelle! Nog zo jong, verdwaalt onze verteller toch in het ongewisse van de oorlogstijd, en zo trekt hij ons terug in die zwarte jaren met de details die hij terloops meegeeft.

Die kleine ingevlochten opmerkingen brengen voor diegenen onder ons, die Wereldoorlog II nog bewust meegemaakt hebben, belevenissen van toen levendig in herinnering. De "minder bejaarde senioren", die zich niet kunnen voorstellen hoe het gewone leven verliep, zeker niet in de dertiger jaren van de vorige eeuw, ook niet in de oorlogsjaren die daarop volgden, kunnen hier zelf wel enkele bedenkingen bijvoegen. Ongeveer tot 1950 verliep alles in de samenleving nog bijna "primitief", als men de vergelijking met een halve eeuw later maakt, rond het jaar 2000. Men heeft me al vaak gevraagd een (ook beschrijvend) stukje te publiceren, waarin in detail wordt weergegeven hoe onze ouders en wijzelf de uren en dagen en jaren aan elkaar moesten rijgen. Misschien doe ik dat nog wel eens.

Zolang Gilbert de lentelijke voettocht vanaf "den Dhust", waar hij woonde, via het Dorp en Overlede over de Zaffelaarse Dam, langs het kasteel en de Puyenbrug - naar Zaffelare beschrijft, kunnen we hem nog volgen. De meesten onder ons weten ook nog wel dat wat nu het "Domein" is, nog niet zó lang geleden een onoverzichtelijke woestenis was, waar bijna vanzelfsprekend duivels, spoken en geesten moesten ronddolen. Te voet moesten toen, in de lente van 1944, vader en zoon naar het "stoomtrammekken van Zaffelare". Dat was eigenlijk meer een treintje: een locomotiefje - laag bij de sporen: een flinke kassei op de rails kon het doen stoppen - trok een drietal wagonnetjes. Het kleine puffende gevaarte verbond Lokeren met het uiteinde van de Land van Waaslaan te Gent. Het slingerde zich langs de huizen, stallingen, weiden en akkers doorheen de dorpen, en had vele haltes, steevast aan een café, en eerlijk, ook aan elke kerk die het voorbij moest. Over Desteldonk, Oostakker en Lourdes bereikte het eindpunt Dampoort.

Wij Wachtebekenaren marcheerden gewoonlijk tot waar nu het T-punt ligt, waar men rechts naar de kerk van Zaffelare en links naar het Persijzer kan. Aan de overzijde was er natuurlijk een herberg. Gilbert en zijn vader zijn hier waarschijnlijk opgestapt; zacht orgelmuziek zal hij wellicht gehoord hebben toen de tram stopte aan de kerk te Zaffelare. Terloops herinnert Gilbert ons eraan dat we wel degelijk in volle bezetting en in bange oorlogsomstandigheden rondtoeren. Hij spreekt over "dreigend geronk", dat zijn de almaar overvliegende propellervliegtuigen van de geallieerden, die amper een goeie maand vóór de landing in Normandië (6 juni 1944) quasi alomtegenwoordig waren, en inderdaad veel onheilspellender klonken dan de vlugge jets van deze tijd. Dat de ramen van de tramwagens bijna geen mogelijkheid boden om naar buiten te kijken, is nogal logisch: ze waren "verduisterd", zoals trouwens ook alle huisramen volledig moesten afgeschermd worden, precies om de vliegtuigen niet toe te laten bij nacht bepaalde doelen op te sporen. Openbare verlichting was er gewoon niet. De moeizaam op gang komende gesprekken tussen de medereizigers liegen er trouwens ook niet om. Allerhande pessimistische voorspellingen worden daar gemaakt. Niet verwonderlijk als men weet dat niet lang voordien het rangeerstation van Merelbeke een verwoestend geallieerd nachtelijk luchtbombardement moest doorstaan. Gent vreesde ervoor ook in de brokken te moeten delen!

Gedurende het bezoek aan het Guislaininstituut fleurt Gilbert enigszins op. Hij ziet daar een voor hem toch ongekende "luxe", zelfs een radio, en, een droom voor hem: veel boeken! Onwillekeurig dwaalt zijn geest zelfs af naar het "land van de glimlach". Gilbert "zoekt het geluk". Hij vindt dat die eerwaarde heer het daar zo slecht niet heeft: het is zelfs aan diens uiterlijk te merken!

Reizen Gilbert en papa nu terug naar huis met de tram? Neen! Ze stappen gezwind van de andere kant van de stad naar het kerkplein van Sint-Amandsberg, waar "de Pruis" zijn standplaats heeft. Die "Pruis" - Albert Vervaet - is een van de zeldzame mannen die nog over een vrachtwagen beschikt en die ook voor geregeld transport tussen vastgestelde punten mag gebruiken. Het ding wordt weliswaar aangedreven door een vijftal gasflessen, horizontaal achter de stuurcabine gemonteerd, elk een flinke meter lang - benzine of diesel is niet beschikbaar! Die combinatie laat het nu en dan wel afweten, en dus wordt er wel meer dan gewenst veel geduld geoefend, niettegenstaande de onvermijdelijke woekerprijzen: daaraan was iedereen stilaan wel gewend geworden!

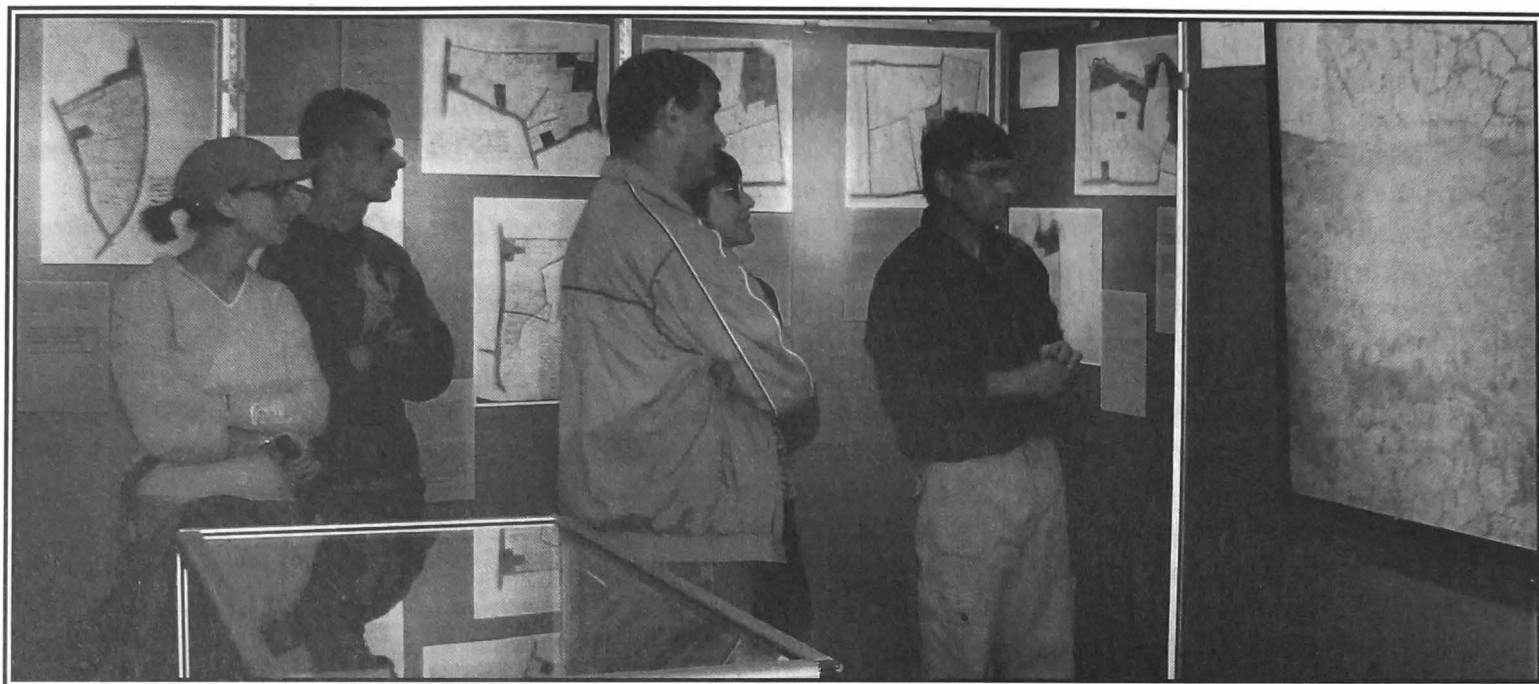
"De Pruis" nam geregeld ook passagiers mee. Die konden zich dan gezellig nestelen tussen de patatten, koloniale waren, wijn en fruit, die alle in de laadbak gestapeld werden. Uiterst comfortabel was dat niet, ik weet erover mee te spreken!

Eén vraag blijft na dit lange "opstel" nog over: waarom die moeilijke reis naar Gent? Gilbert rept daarover met geen woord. Doordat ik een jaargenoot van hem was, hem goed heb gekend, en de omstandigheden waarin wij toen leefden ook heb doorgemaakt, probeer ik alle gegevens die ik uit zijn bladzijden kan meepikken te reconstrueren tot een plausibele verklaring. Gilbert was toen sedert september 1943 - pas zeven, acht maanden, leerling van het Sint-Laurensinstituut te Zelzate, bij de Broeders van Liefde dus. Die hebben zeker direct door gehad dat Gilbert een schitterend student was, dat hij zelfs nog veel meer in zijn mars had. Wellicht is hij uitgenodigd geweest, samen met zijn vader, om zich voor te stellen bij de toenmalige directeur van het Guislaininstituut... bij de Broeders van Liefde!

Het was toen - en veel vroeger al - vast gebruik bij alle religieuze orden te trachten de meest waardevolle elementen naar zich toe te trekken... Ik denk dat ik niet ver naast de waarheid zit als ik nu veronderstel dat dit de conclusie is die moet getrokken worden - na de bijna stilzwijgende terugkeer naar Wachtebeke die volgt op een toch wel met veel bombarie beschreven uitstap in een tijd toen men dit zeker niet voor het plezier moest doen!

TERUGBLIK OP DE TENTOONSTELLING OVER DE BEWONINGSGESCHIEDENIS VAN SINT-KRUIS-WINKEL

EDDY VAN ACKER

Ter gelegenheid van de Sinksenkermis te Sint-Kruis-Winkel organiseerde de H.K. De Vierschaar een tentoonstelling over de bewoningsgeschiedenis van deze Gentse deelgemeente. De industrialisatie van dit deel van ons werkgebied heeft er in de vorige eeuw voor gezorgd dat meer dan 60% van het voormalige Sint-Kruis-Winkel nu is verdwenen. De wijken Rostijne, Pachtgoed, Nonnenstraat en Bukstraat bevinden zich nu op de Sidmarsite, terwijl Rodenhuize en Terdonk onder het wateroppervlak van het Rodenhuizedok zijn verdwenen. Door de verdere uitbreiding van de economische activiteiten in het Gentse havengebied zullen binnen afzienbare tijd ook het Knippegroen, de Wouterij, de Karel De Clercqstraat, de Veerpontstraat en de Jacques Janssensstraat onbewoonbaar worden. De bewoning te Sint-Kruis-Winkel zal zich dan beperken tot de oostzijde van de J.F. Kennedylaan. En dit was vroeger wel even anders.

De oudste kaartafdrukken die op de tentoonstelling konden bewonderd worden dateerden van het midden van de 17de eeuw. Een kaart van 1635 toonde de gronden die de abdij van Wevelgem hier tot aan de Franse Revolutie in handen had. Dit gebied strekte zich uit aan beide zijden van de huidige Albert De Smetstraat. De noordgrens werd gevormd door de Rostijnebeek, de oostgrens

door de grens met Wachtebeke en de huidige Jozefienestraat, de zuidgrens door de Watergang en de westgrens liep ruwweg ter hoogte van de voormalige Nonnenstraat. Centraal lagen toen drie boerderijen van het Pachtgoed (nu verdwenen onder de J.F. Kennedylaan), terwijl er aan de Albert De Smetstraat dertien hoeves werden geteld.

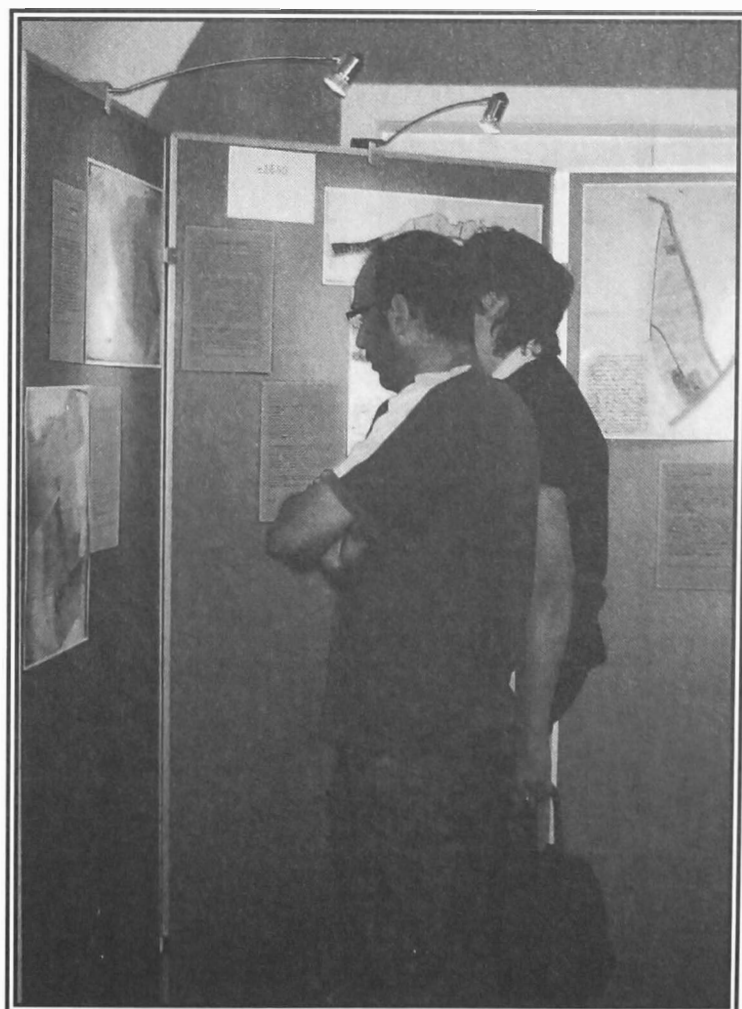
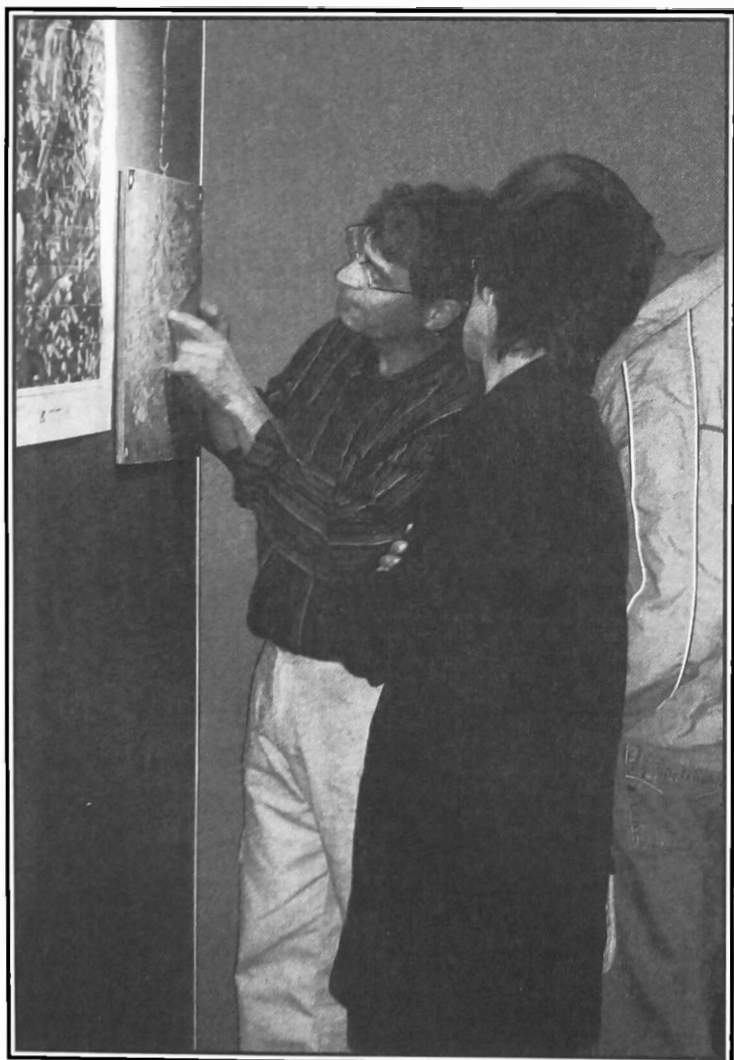
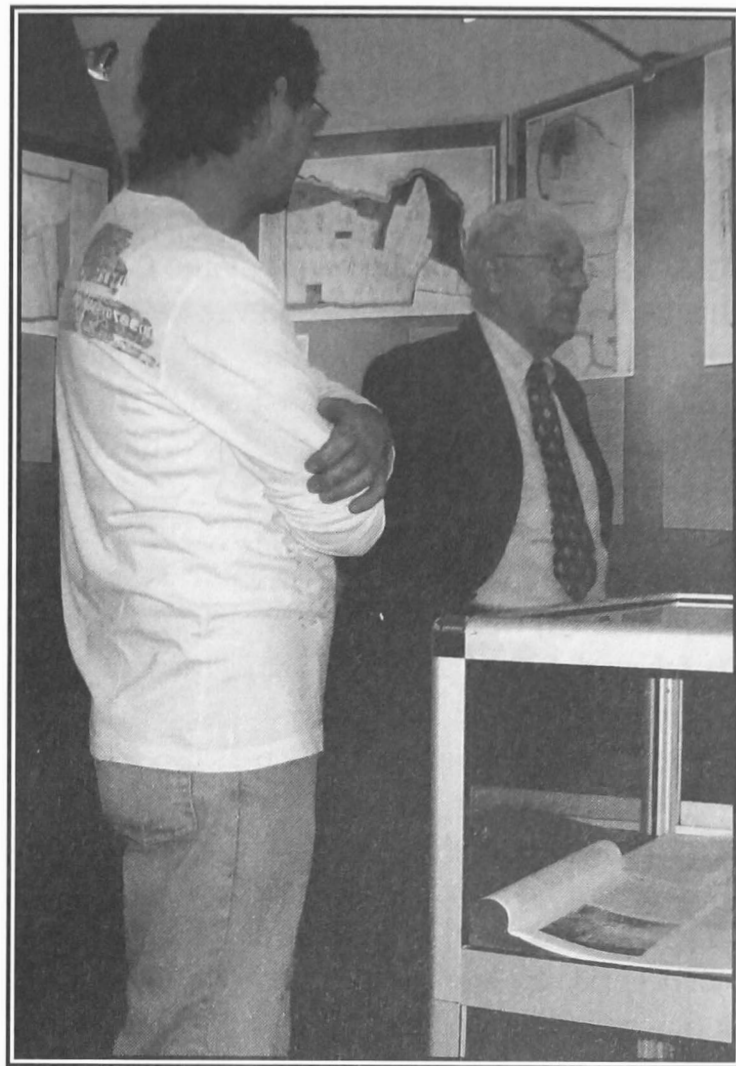
Een tweede kaartafdruk uit 1653 gaf het Goed van de Bijlokeabdij te Rostijne weer. Hier stonden toen een twaalfstal boerderijtjes. Naast deze kaart waren er ook twaalf kaarten van het gebied waarvan de Bijlokeabdij wel geen eigenaar was, maar waarvan zij in de 17de eeuw wel het tiendenrecht in handen had. Dit gebied liep ruwweg van aan de grens met Wachtebeke in de Warande, tot even voorbij de kerk, en zo verder in noordwestelijke richting tot aan de Bukstraat. Opmerkelijk was dat in het dorpscentrum bij de kerk er amper een paar boerderijtjes stonden; de hoek tussen de kerk en de Jozefienestraat was zelfs volledig onbebouwd.

Een tweede reeks kaarten toonde alle bebouwing te Sint-Kruis-Winkel anno 1812. Er waren toen duidelijk een zestal bewoningskernen te herkennen: Rostijne, Pachtgoed, Groenstraat (Albert De Smetstraat), Vierweegsche (omgeving Georges

De Baetsplaats). Dorp en Spanjeveer. In vergelijking met de 17de-eeuwse toestand was de bebouwing al merkkelijk uitgebreid; alleen in de omgeving van de Warande was naast de Warandekapel ook toen nog geen enkel ander gebouw te bespeuren.

Een volgende kaart was de Poppkaart van Wynkel Sainte-Croix van rond 1860. Hier zag je een totaaloverzicht van het grondgebied, inclusief bebouwing. In vergelijking met 1812 was er tijdens die afgelopen 48 jaar niet zoveel veranderd; enkel te Terdonk, aan de oevers van het kanaal was een huizenrijtje bijgebouwd en ook aan de oostzijde van de Kapelledreef stonden nu een tiental kleine huisjes.

Aan de hand van de huidige kadasterkaarten konden de bezoekers uitzoeken of het plekje waar zij nu woonden al dan niet in 1860, 1812 of in het beste geval rond 1650 bewoond was. Het werd een zoektocht die door de geïnteresseerde bezoeker met veel ijver werd uitgevoerd. Uiteindelijk mochten we ongeveer 150 personen verwelkomen wat voor de kleine dorpsgemeenschap van Sint-Kruis-Winkel toch een aardig aantal is.

Op 15 april 1932 overleed te Wachtebeke EDUARD SOETING, echtgenoot van Celestine Bracke. Hij was lid van de Bond van het H. Hart, van de Sint-Ambrosiusgilde en van de Koninklijke Harmonie "De Eendracht". Hij werd geboren in 1854. 78 jaar was voor die tijd al een zeer respectabele leeftijd. Hijzelf zal voor die tijd ook wel een zeer respectabel man geweest zijn, gemeten aan de lidmaatschappen die hij op zijn naam had. Hij werd lid van de Ambrosiusgilde op 20 februari 1921. Dat was de datum waarop de Confrerie terug op pootjes werd gezet na de Eerste Wereldoorlog. Zijn broer, Petrus Soeting, was toen ook al lid en fungeerde als dienstdoend hoofdman (= voorzitter), functie waarin hij later werd bevestigd tot aan zijn overlijden. Hun beider vader, Francis Soeting, was trouwens reeds lid van dezelfde gilde in 1852! De laatste Soeting die ik heb gekend was de moeder van mijn leeftijdsgenoot Emiel Cloeckart, de schilder: Alice Soeting.

De naam Soeting is nu helemaal uit het bevolkingsbestand van de gemeente verdwenen. Hij moet trouwens in de dertiger jaren ook al niet meer veel in de mond gelegen hebben. De naam

"Soetens" was integendeel gemeengoed in die jaren. Ten bewijze:...

Toen Eduard Soeting overleed, werd het drukken van zijn rouwprentje toevertrouwd aan Jeroom Van Assche, dan in dienst als letterzetter bij de drukkerij Hamerlinck te Zelzate. (Hij is trouwens nadien, ook vanaf 1932, letterzetter geworden, tot zijn overlijden in 1975, in de drukkerij Creve-Cheyns, die door mijn vader werd geleid).

Stel u de verbijstering van de familie voor, toen de rouwgedachtenissen in de kerk werden afgeleverd aan de offergangers tijdens de uitvaartdienst! Jeroom was er zódanig zeker van dat de man "Soetens" heette, dat dit ook zo mooi werd afgedrukt. De nabestaanden hebben de drukkerij verplicht een aantal prentjes af te leveren met de "goede" naam: Soeting. Of de meerderheid van de foutieve druksels ooit vervangen zijn geworden bij vrienden en bekenden die de dienst hebben bijgewoond, weet ik niet.

Wij drukken hierbij beide versies af. Ze zijn identiek, behalve dan... wat de familienaam van de dierbare overledene betreft!

Wees getrouw tot der dood, en ik zal u de kroon
des levens geven. APOC. JOON.

BID VOOR DE ZIEL
VAN MIJNHEER

EDUARD SOETENS,
ECHTGENOOT VAN MEVROUW

CELESTINE BRACKE
LID VAN DEN BOND VAN HET H. HART, DER ST AMBROSIUSGILDE EN DER KONINKLIJKE HARMONIE
«DE EENDRACHT».

geboren te Wachtebeke den 24 Februari 1854 en
er overleden den 15 April 1932, gesterkt door al
de troostmiddelen onzer Moeder de H. Kerk.

Die deugdzame man was eenvoudig en rechtschapen. Van kindsgebeente af leerde hij God vreezen en alle kwaad vermijden. Hij was goed van inborst, zeer werkzaam, trouwe Echtgenoot en goede Vader.

Ware en oprechte christen, beminde hij God en zijne Kerk, bleef steeds standvastig en onwankelbaar in het geloof en niets ter wereld was bekwaam hem van zijn plicht te doen afwijken.

Zoals goud en zilver door het vuur, zoo heeft de Heer zijn dienaar beproefd door de ziekte. Maar geen klacht is zijn lippen ontvallen en in alles erkende hij den H. Wil van God.

Duurbare ECHTGENOOTE en KINDEREN, hebt dank voor de teedere zorgen waarmede gij mij omringd hebt; mijn ballingschap is ten einde, God roept mij tot hem; gelijk ik u op aarde lief had, zoo zal ik u in den hemel beminnen. Wat ik u vraag is dat gij mij indachtig wezet in uwe gebeden.

H. Hart van Jesus, ik betrouw op U. 300 d. afl.

Drukh. JÉROME VAN ASSCHE, Wachtebeke.

Wees getrouw tot der dood, en ik zal u de kroon
des levens geven. APOC. JOON.

BID VOOR DE ZIEL
VAN MIJNHEER

EDUARD SOETING,
ECHTGENOOT VAN MEVROUW

CELESTINE BRACKE
LID VAN DEN BOND VAN HET H. HART, DER ST AMBROSIUSGILDE EN DER KONINKLIJKE HARMONIE
«DE EENDRACHT».

geboren te Wachtebeke den 24 Februari 1854 en
er overleden den 15 April 1932, gesterkt door al
de troostmiddelen onzer Moeder de H. Kerk.

Die deugdzame man was eenvoudig en rechtschapen. Van kindsgebeente af leerde hij God vreezen en alle kwaad vermijden. Hij was goed van inborst, zeer werkzaam, trouwe Echtgenoot en goede Vader.

Ware en oprechte christen, beminde hij God en zijne Kerk, bleef steeds standvastig en onwankelbaar in het geloof en niets ter wereld was bekwaam hem van zijn plicht te doen afwijken.

Zoals goud en zilver door het vuur, zoo heeft de Heer zijn dienaar beproefd door de ziekte. Maar geen klacht is zijn lippen ontvallen en in alles erkende hij den H. Wil van God.

Duurbare ECHTGENOOTE en KINDEREN, hebt dank voor de teedere zorgen waarmede gij mij omringd hebt; mijn ballingschap is ten einde, God roept mij tot hem; gelijk ik u op aarde lief had, zoo zal ik u in den hemel beminnen. Wat ik u vraag is dat gij mij indachtig wezet in uwe gebeden.

H. Hart van Jesus, ik betrouw op U. 300 d. afl.

Drukh. JÉROME VAN ASSCHE, Wachtebeke.

EEUWENOUW “KOSTERSHUIS” TE SINT-KRUIS-WINKEL MET SLOOP BEDREIGD?

EDDY VAN ACKER

Nu dat de overheid het belang van het lokale erfgoed eindelijk naar waarde weet te schatten, ontvingen wij het onthutsende bericht als zouden er te Sint-Kruis-Winkel plannen zijn om de eeuwenoude kosterswoning te slopen. Reden: de veiligheid van de schoolkinderen. Nu kunnen wij heel goed begrijpen dat de veiligheid voor de Winkelse schoolkinderen van primordiaal belang is, maar of de enige oplossing hiervoor de sloop van dit historisch gebouw is, dat trekken we toch sterk in twijfel. Met een beetje gezond verstand moet er zeker een andere en betere oplossing voor dit probleem gevonden worden, een oplossing die eventueel kan

gekoppeld worden aan een volledige dorpsrenovatie. Jammer genoeg toont Gent daar voorlopig weinig interesse voor en is een eventuele dorpsherinrichting zeker niet vóór 2009 te verwachten. In die tussentijd dreigt de Winkelse dorpsgemeenschap nu in twee groepen te worden verdeeld, wat nooit echt goed kan zijn.

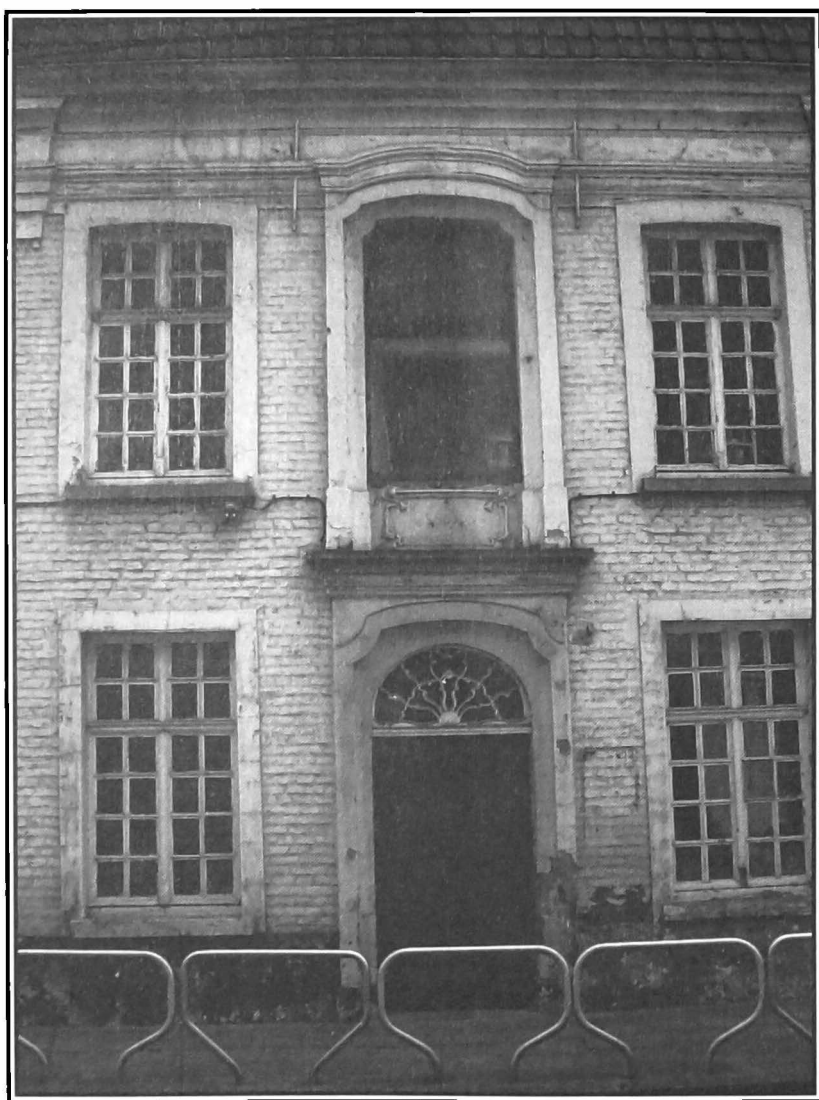
De reden waarom wij als heemkundige vereniging ijveren om dit gebouw te behouden is dat dit, op de kerk na, het oudste nog bestaande gebouw is dat de Winkelse dorpskern rijk is. In 1982 werd het nog omschreven als: *een herenhuis, een dubbelhuis*

van vijf traveeën en twee bouwlagen onder een geknikt dak. In de waaier van het centraal deurvenster wordt het gedateerd 1779. Wit geschilderde bakstenen lijstgevel in (neo)classicistische stijl met een geaccentueerde deurtravee; rondboogdeur in geprofileerde spiegelboogvormige omlijsting op neuten¹, ingeschreven in een rechthoek met rechte kroonlijst; erboven een gelijkaardig deurvenster (nu vervangen door een gewoon venster), beide met smeedijzeren bovenlicht; bijna rechthoekige vensters in een vlakke omlijsting op arduinen lekdrempels en met kleine roedeverdeling. Breed gekornist² entablement³, verankerd en bepleisterd met tussen de twee uiterste traveeën een console met dropmotief.⁴

Maar ook vroeger was deze plek al bebouwd. Hier werd al in 1580 de hofstede geregistreerd van Jan Byvoet. Ze werd omschreven als *hofstede binnenhove t'eynde*

durpe.⁵ Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd deze hoeve verwoest en in 1651 vinden we dit perceel terug als een *stick saeylandt* dat toebehoorde aan de weduwe van Jan Vermeulen.⁶ In 1663 werd dit perceel naar zijn vorm omschreven als een *bylstuck*.⁷ In het begin van 18de eeuw, wanneer de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijk waren geplaatst, stond hier al sinds 1703 opnieuw een hofstede. De bewoner was ene Lieven Schatteman. Maar het gebouw zoals we het nu kennen dateert uit de tweede helft van de 18de eeuw. In een lijst van herbergen te Winkel die opgemaakt werd op 23 oktober 1779, wordt vermeld dat ene Ferdinand Van Waes beweert dat hij de toelating bezit van de

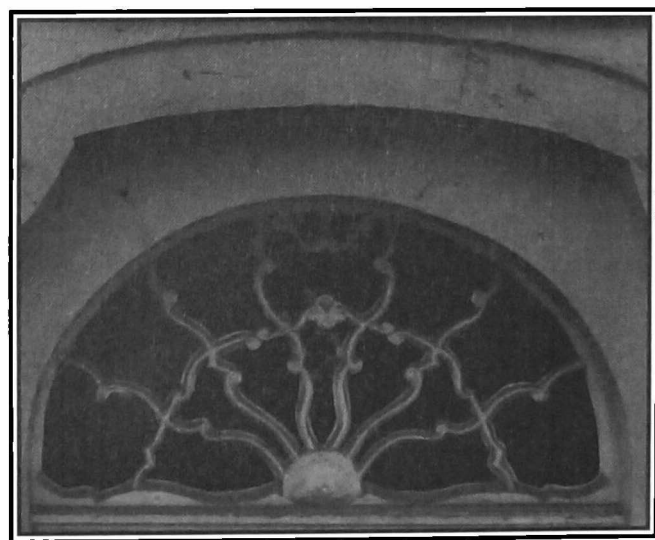

Links:

de geaccentueerde deurtravee met het verdwenen bovenvenster.

Onder:

het smeedijzeren bovenlicht van de deur.

1 Neut: uit de muur vooruitstekend deel van hout of steen waarop een balk kan rusten.

2 Gekornist: kornis: kroonlijst.

3 Entablement: tafelment, benaming voor architraaf, fries en kroonlijst tezamen. Architraaf: hoofdbalk van het kroonwerk van een gebouw, die op de kapitelen van de zuilen rust en het verdere lijstwerk draagt. Fries: horizontaal vlak in een hoofdstel tussen architraaf en kroonlijst.

4 Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Deel 4nd, Stad Gent, Fusiegemeenten, Snoeck-Ducaju en Zn NV uitgevers te Gent, 1982, blz. 380.

5 SAG, reeks LXXV, Religieuze en caritatieve instellingen, Fonds Abdij Bijloke nr. 315

6 SAG, reeks LXXV nr. 281.

7 RG, Fonds Assenede nr 241

heer van de stad en ambacht Assenede, om hier de herberg De Boer open te houden; *ter plaetse alwaer als nu presentelyck woont den coster Geiregat, int dorp nevens den chirurgyn Dupont...*⁸ Deze voormalige herberg is bijna zeker met dit gebouw te identificeren.

Hier is voor de eerste keer sprake van de familie Geiregat. Door deze familie, en vooral door de functie van koster, die meerdere leden van deze familie lange tijd uitoefenden, werd deze woning in de volksmond gewoon aangeduid als “ ’t Kustershuis”.

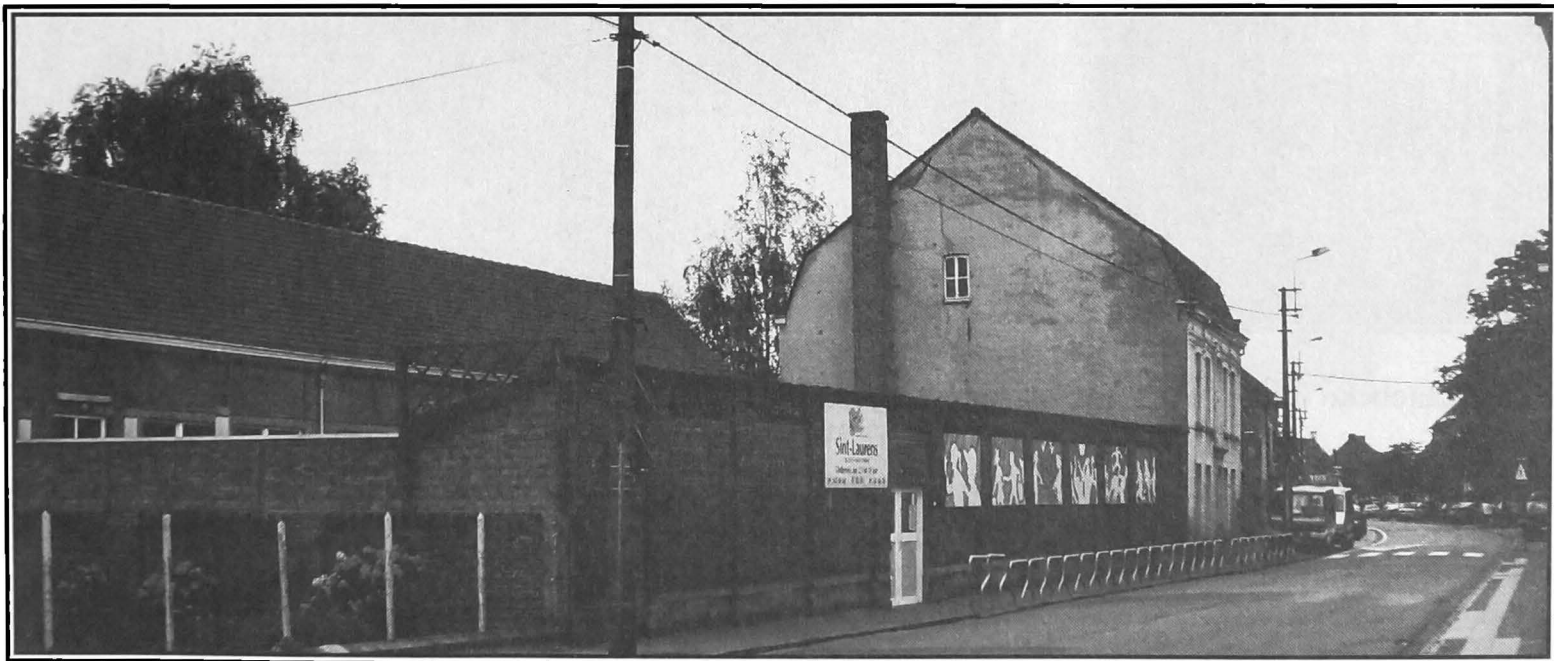
De functie van koster was al in 1730, met Joannes Geiregat, in handen van deze familie. Tussen 1749 en 1753 fungeerde de weduwe van Dominicus Geiregat als koster terwijl tussen 1753 en 1767 Pieter Geiregat als koster werd genoteerd. Hij werd opgevolgd door zijn weduwe.⁹

In 1812 werd in dit gebouw nog steeds een *cabaret* of herberg uitgebaat. De *cabaretier* of herbergier was Dominique Geiregat. Aan de herberg waren ook een boomgaard en een *jardin* (hier waarschijnlijk in de betekenis van moestuin) ver-

bonden. Naast het uitbaten van de herberg fungeerde ook Dominique Geiregat traditiegetrouw als koster.

In 1842 werden de percelen rondom het Kustershuis herverkaveld, waarbij het bestaande huis aan de westzijde gesloopt werd en vervangen door twee nieuwe woningen. Aan de overzijde van de straat werd toen ook de eerste steen gelegd van een schooltje waaruit later het klooster is ontstaan. Dit schooltje werd in 1880 herbouwd als vrije katholieke school. Het werd opgetrokken op de boomgaard ten oosten van het Kustershuis.

Gedurende de ganse 19de eeuw werden er aan het Kustershuis geen verbouwingen vermeld, zodat het huidige uitzicht van dit neoclassicistische gebouw zeker meer dan tweehonderd jaar oud is. Later werd het toegevoegd aan de kloostergemeenschap als rusthuis. De laatste bewonersgroep was de therapeutische gemeenschap De Sleutel. Zij kwam er in 1996 maar hield het in 2005 voor bekeken. Sindsdien staat het Kustershuis te verkommeren en dreigt Sint-Kruis-Winkel nu een van haar weinige historische parels te verliezen.

Omgeving van het schooltje te Sint-Kruis-Winkel.

Nadat in 1880 hier de eerste klaslokalen werden opgericht, werd in 1924 het schooltje met een vierdegraadsklas uitgebreid. Terzelfder tijd werd aan de straatkant een muur opgetrokken met een overdekte speelplaats. In de jaren 60 van de vorige eeuw breidde de school verder uit met een nieuwe kleuterklas. In 1995 werd de pedagogische leiding van de resterende twee graadsklassen (1ste t.e.m. 4de leerjaar) overgedragen aan de Broeders van Liefde. Een jaar later werd het 18de-eeuwse “Kustershuis” centraal achteraan, omgevormd tot een therapeutisch centrum.

8 BAERT, A.: Beschrijving en geschiedenis van Winkel-Sint-Kruis, Gent, 1889, blz. 28.

9 HOEBEKE, G.: De kerk te Sint-Kruis-Winkel onder pastoor Petrus Bogaert, in H.K. Oud Wachtebeke, jb. 37, 2004, blz. 27 – 64,

OPSPORING VERZOCHT

WIES CREVE & EDDY VAN ACKER

Deze foto toont ons het reserve-elftal van de voetbalploeg SK Wachtebeke anno 1948-1949. De foto werd genomen op het toenmalige voetbalveld aan de Pottershoek. Het merendeel van de spelers zijn ons bekend, alleen hier en daar hebben wij enkele twijfels. Wie meer weet over deze sportieve dorpsgenoten en hun atletische prestaties, mag ons altijd contacteren.

SK Wachtebeke (de reserves) op het terrein aan de Pottershoek, seizoen 1948-1949.

VLNR:

Bovenaan: Cyriel De Ridder (met hoed), Raymond Van de Voorde, Aimé Van Loo (of Jozef Van den Hende uit de Molenhoek??), Kamiel De Grootte, Victor Clemminck, een onbekende, keeper Raf Van de Capelle. Onder: René Van Bastelaere, Georges Misseghers, Julien Genbrugge, Jozef en zijn broer...Raoul Tacq.

Reactie van onze lezers.

m.b.t. foto op pagina 19 van ons Mededelingsblad nr. 1/2007

Het commentaar dat wij in onze vorige editie bij deze foto konden geven, was blijkbaar à te summier. Onze beide leden, de zussen Kamoen, die nu respectievelijk te Oostkamp en te Eeklo wonen, herkenden daar eigen naaste familieleden en reageerden prompt. Hermine Kamoen belde naar onze voorzitter, ikzelf kreeg haar zus Lucrèce aan de lijn. In naam van al onze leden danken wij hen van harte.

Op de foto herkennen zij nog heel precies volgende personen :

Zittend op de eerste rij, van links naar rechts:

Esther Coppens – Jozef Coppens – oud-koster Aloïs Coppens – Bertha Dierickx (tweede echtgenote van

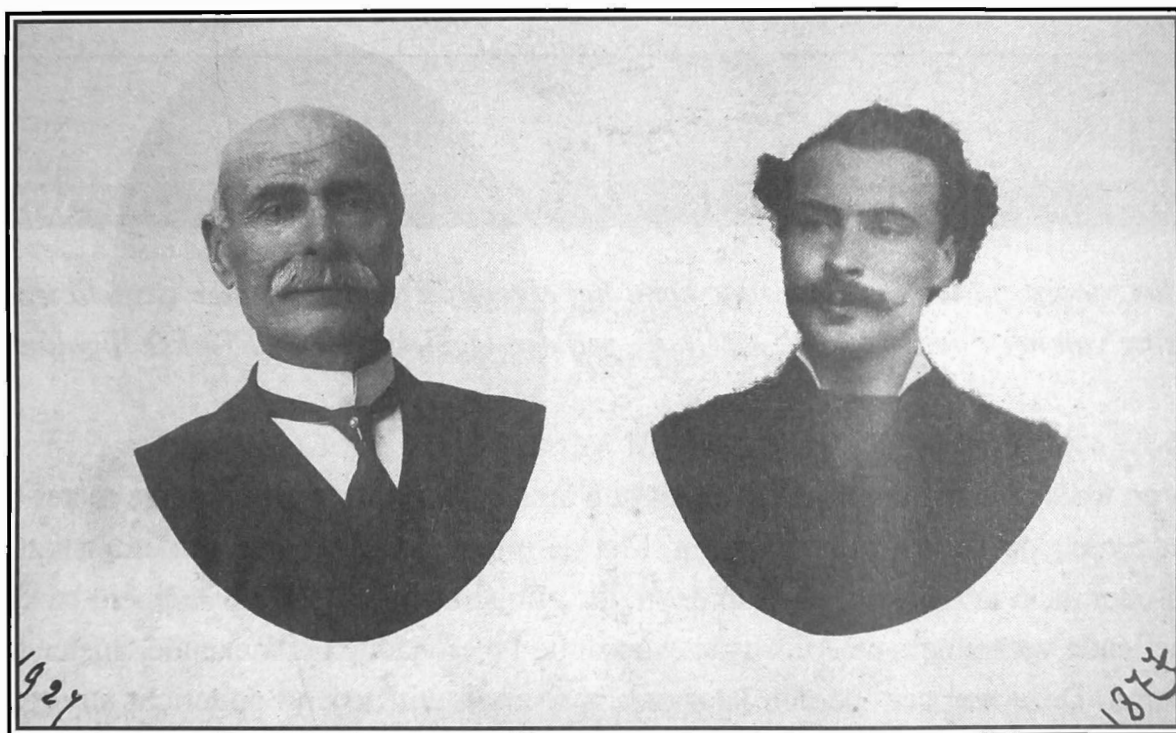
Aloïs - zijn eerste echtgenote heette Rosalie Van Haelst)) – Hippoliet Coppens – Germaine Coppens.

Op de tweede rij, eveneens van links naar rechts :

René Coppens – Cordula Coppens (zus van Aloïs) – Adolf Kamoen – X – Gaston Coppens – Omer Coppens – X – Honorine Coppens (zus van Aloïs) – Louise Haeghens (echtgenote Jozef Coppens) – Jan Uyttendaele (echtgenoot Germaine Coppens).

Laatste rij :

Hier is niemand met zekerheid te herkennen, behalve dan Aimé Van Bambost (derde van rechts). Het feit dat die koster was te Overslag, maar verder geen familie van de eerder vernoemden, laat toch vermoeden dat het hier ging om een soort huldezitting voor de Wachtebeekse koster, die in 1925 zijn gouden jubileum als koster kon vieren! Het zou dus kunnen dat het hier gaat om een aantal collega's uit de omtrek. Bij de inhuldiging van het nieuwe kerkorgel in 1936 (door Omer Van Puyvelde) was trouwens een delegatie aanwezig van de "Kostersbond" van Lokeren-Lochristi. Er bestonden dus wel degelijk relaties tussen de collega's.

Koster Aloïs Coppens bij zijn viering van 50 jaar koster in 1927

Esther, Jozef, Hippoliet, Germaine, René, Gaston en Omer waren dus allen kinderen van Aloïs Coppens. Zijn zuster Cordula was gehuwd met Adolf Kamoen. Uit hun huwelijk werden enkele kinderen geboren, van wie de namen bij nog velen onder ons herinneringen oproepen. Raymond leefde in het ouderlijk huis met zijn zussen Mathilde en Helena. Raymond was juwelier en horlogemaker, en heeft jarenlang dagelijks de toren van de Wachtebeekse kerk beklommen om het torenuurwerk op het exacte uur op gang te houden! Zijn twee inwonende zussen 'stonden' in het onderwijs. Heel wat Wachtebeekse dames, die nu niet meer van de allerjongsten zijn, zullen zich de lessen in de Molenhoekse school nog wel herinneren. Een tweede zoon, Firmin, heeft zich als slager op de Smishoek gevestigd. De foto is trouwens genomen aan de achterzijde van het huis van Adolf Kamoen, dat gelegen was op de plaats waar nu het appartementsgebouw Dorp 68 oprijst, rechtover de kerk.

René Coppens was de jongste van de kinderen van de koster. Over een paar andere zonen zijn ook nog enkele anekdotes te noteren.

Zoon Gaston had als leerling van zijn vader het kerkorgel van de Sint-Catharinakerk al flink 'in de vingers' gekregen. Hij verving geregeld zijn vader, die al koster-organist was sedert 1875! Die was dus in

onze jeugdijaren al stokoud. Hij is overleden op 4 november 1943. Wij, jongens uit de jaren dertig, weten er nog van dat Gaston de hoogmis 'speelde'. Hij nam ook het initiatief om ons rond Kerstmis uit te nodigen om samen met hem een paar kerstliederen tijdens de kerkdiensten te zingen. Ik zou niet durven te beweren dat hij de klassieke orgelmuziek meester was. Bach moesten we van hem niet verwachten. Hij was echter perfect in het spelen van de populaire schlagers van die tijd. Toen hij echter het overbekende "Clémentine, donnez-moi ton coeur" in de kerk ten gehore bracht, was dat te veel voor pastoor Camerman. Gaston werd bedankt voor zijn diensten, en omdat hij ook nooit een diploma voor koster had gehaald, moest hij er ook niet aan denken ooit zijn vader op te volgen. Na het overlijden van zijn vader werd op 1 januari 1944 al een opvolger (met 3 diploma's) aangesteld: Honoré Van Caenegem uit Erwetegem. Gaston is later verhuisd naar Overijse, waar hij bij de posterijen werkzaam was. Zoon Jozef bracht het tot onderwijzer en later zelfs tot hoofdonderwijzer aan de parochiale school van Langelede. Hij moet dat al geweest zijn bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, want in 1914 kreeg hij daar de bijnaam: "den Ulaan", weinig sierende benaming die hij zijn ganse leven is blijven dragen. Hoe dat gekomen is, kunnen onze lezers vernemen in onderstaand stukje. Het verhaal is mij door mijn grootvader, vader en tantes overgeleverd: of het tot het laatste puntje precies klopt, daarop kan ik natuurlijk geen eed afleggen.

DEN ULAAN

WIES CREVE

Wat betekent het woord 'ulaan', en vanwaar komt het eigenlijk? Zoals het hier gespeld wordt is het een vernederlandsing van het Poolse en Duitse 'Ulan', zelf een afgeleide van het Turkse 'oghlan', wat zoon of kind betekent.

Die zonen waren werkelijk woeste kerels die met hun lansen van wel drieëneenhalve meter lang, waaraan een vlagje fladderde, op de vijand afstormden. Met de intrede (15e eeuw) van de musketten en buksen raakten de lansen stilaan in onbruik, tot Napoleon, die zijn strategie vooral op snelheid baseerde, er terug zijn vooruitsnellende verkenners mee uitrustte. Vooral de Polen hadden uitstekende lansiersbrigades, daar 'ulanen' genoemd. Deze korpsen werden later ook in Pruisen en Rusland opgericht na de verdeling van Polen tussen die twee grootmachten van die tijd.

Bij het begin van Wereldoorlog I bestonden nog cavalerie-eenheden (lansiers) in het Britse, het Franse, het Russische, het Oostenrijks-Hongaarse en het Duitse leger.

Het waren vooral die laatsten, uitgerust met hun lange lansen en met hun typische helm (die bovenaan op een tafeltje leek) die bij de burgerbevolking zeer gevreesd waren. Overal kwamen zij als eersten aan bij de vijandelijke aanval in 1914.

Of het ook 'ulanen' zijn geweest die begin oktober 1914 de komst van de Duitse overweldiger in Wachtebeke voorafgingen, weten we niet.

Feit is, dat de hoofdonderwijzer van Langelede, meester Jozef Coppens (zoon van de koster), gehoord had dat er vijandelijke troepen op komst waren. In paniek kwam hij langs de vaart gerend en riep naar wie het horen wilde dat ze zich moesten verschuilen. Volgens de overlevering schreeuwde hij naar mijn grootvader: "Alewies, vlucht met vrouw en kind, 'den ulaan' is daar!".

Heel erg moet de aankomst van die 'ulanen' hier niet geweest zijn, want in de annalen werd niets vermeld over doden of gekwetsten in die periode.

Iets is wel overgebleven van die memorabele dagen: zijn hele leven lang (maar jammer genoeg is dat heel kort geweest) is de hoofdonderwijzer Coppens op de Langelede 'den ulaan' blijven heten!

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Cesar David <i>Voorzitter</i>	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Guy Hoebeke <i>Vice-voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Eddy Van Acker <i>Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring De Vierschaar vzw te Wachtebeke. Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift. Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg «Den Dhust» en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis «De Mey».

De Vierschaar

De Vierschaar in Wachtebeke 2006
Foto's: Eddy Van Acker

INHOUDSTAFEL

Woord van de voorzitter <i>Cesar David</i>	p.1
Overlijdens <i>Eddy Van Acker</i>	p.2
In memoriam Gustaaf De Buck <i>Wies Creve</i>	p.4
De Heemkundige Kring in de kijker <i>Cesar David</i>	p.7
De familie Plasschaert of: Dr. Salp en zijn Wachtebeekse haarverzorging, de lettergieters en de uitvinders van de constateur. <i>Wies Creve</i>	p.8
Michel Celie was in 1952 een jonge renner met toekomst <i>Eddy Van Acker</i>	p.15
Oud glas in de Heilige-Kruiskerk te Sint-Kruis-Winkel <i>Luc. De Maesschalck</i>	p.18

WOORD VAN DE VOORZITTER

Cesar David

Waarde Heemvrienden,

*"Intussen was koning David oud geworden
Hij was hoogbejaard en kon het maar niet warm
krijgen"*

1e boek Koningen 1 vers 1

Ook ik word intussen oud en alhoewel nog niet hoogbejaard kon ik het maar niet warm krijgen, tenminste deze zomer niet, maar dat zal wel aan het belabberde weer hebben gelegen.

Toen ik 70 werd had ik mij voorgenomen om op mijn 75ste al mijn hogere bestuursmandaten neer te leggen. Eenmaal 75 geworden kwam ik echter tot de verrassende vaststelling dat er nog zoveel op mij lag te wachten zodat ik wel 150 jaar moest worden om al mijn werk gedaan te krijgen. Ik was dus nog maar halfweg en deed dus lustig voort. Het onverwachte overlijden van mijn echtgenote gaf mij echter niet alleen een morele opdoffer van jewelste, maar eigenaardig genoeg, ook fysiek vlot het niet meer zoals het hoort. Mijn leden worden wat strammer, alles gaat een ietsje langzamer, een hele dag doordrammen zoals vroeger kan ik niet meer. Voor het eerst in mijn leven word ik gewaar dat ik ouder word.

Ik heb daarom besloten mijn mandaat van voorzitter van de heemkundige kring ter beschikking te stellen. Het wordt te veel voor Corneel. Sinds mijn engel is overleden is mijn duivel ook verre dood. Niet dat het voorzitterschap veel werk meebrengt, zo erg is dit ook weer niet. Ik schrijf immers geen jaarboeken of ellenlange, wetenschappelijk gefundeerde artikels. Evenmin besteed ik mijn tijd aan diepgravende onderzoeken in allerlei documentatiecentra. Ook over de steeds aangroeiende administratieve rompslomp dien ik mij niet te bekommeren, daar ontfermt Luc zich immers over. Jaarboeken en tijdingen zijn dan weer de zorg van Eddy en de vele ijverige schrijvers die voor de nodige artikels zorgen. Hoogstens "het woord van de voorzitter" en af en toe eens een korte toelichting, meer is mijn aandeel daarin niet. Verder is er een schare ijverige medewerkers die de boel draaiende houden. Maar toch, een voorzitter heeft zijn plichten. Terecht wordt er van hem verwacht dat hij de kring vertegenwoordigt op allerlei bijeenkomsten waarop de kring wordt uitgenodigd en

dat hij er steeds is als er "een begijn te geselen valt" of als er problemen opduiken. Niet dat dit tegen mijn goesting is, integendeel, maar in mijn toestand wil ik af van deze dwingende verantwoordelijkheid.

Na 40 jaar heemkring en 27 jaar voorzitterschap (na 13 jaar stichtervoorzitter Maurits Van Heirsele en 1 jaar Arthur Ducheyne), acht ik de tijd gekomen om de scepter door te geven. Niet dat ik mij helemaal uit mijn geliefde heemkring wil terugtrekken, zeker niet, maar als gewoon bestuurslid moet de druk toch gevoelig wegvallen. Ik ben er van overtuigd dat in deze schitterende bestuursploeg en in het vooruitzicht van nog enkele waardevolle nieuwelingen, er ongetwijfeld tegen 2008 een excellente voorzitter te vinden is.

De enige opdracht die ik als voorzitter alsnog op mij wil nemen is de leiding in de opkuis en de inrichting van ons museum en het documentatiecentrum. Nu de vernieuwing van de elektrische installatie, na zowat 2 jaar, tot een goed einde is gekomen en de gebruiksovereenkomst tussen het OCMW en vzw De Vierschaar wordt geratificeerd, kunnen wij met vereende krachten beginnen om alles terug op orde te stellen, beter dan ooit voorheen.

Liefhebbers die hieraan willen meewerken zijn ten zeerste welkom. Ik zou het beschouwen als een teken van erkentelijkheid voor mijn jarenlange voorzitterschap. De zowat traditionele Nieuwjaarsdrink die ik aanbied op de eerste zondag van het jaar in den dhust wordt wellicht mijn laatste wapenfeit als kringvoorzitter.

Cesar DAVID

Overlijdens Wachtebeke (22/06/2007 – 10/10/2007)

Dirk Robert WILL Echtg. Anny Opsomer	Meersstraat, 31	° Eksaarde † Gent	15/10/1947 22/06/2007
Gustaaf Lodewijk VAN RENTERGEM Echtg. Maria De Blicck	Godshuisstraat, 13	° Wachtebeke † Wachtebeke	09/03/1921 26/06/2007
Augusta Vivina CORRYN Wed. Mauritius Sap	Godshuisstraat, 13	° Gent † Wachtebeke	26/12/1915 01/07/2007
Jamie Jacques KOOL	Nachtegaalstr., 33	° St.-Gillis-Waas † Wachtebeke	17/08/1975 02/07/2007
Ivonne Marie SCHALCK Wed. Charles Labiau	Meersstraat, 31	° Oostakker † Wachtebeke	23/11/1922 06/07/2007
Anna Maria WILLE	Godshuisstraat, 13	° Oosteeklo † Gent	29/06/1929 12/07/2007
Louis Charles BOONEN Wedn. Ivonne Verhaegen	Meersstraat, 31	° Rozendaal (NL) † Gent	12/03/1924 18/07/2007
Johan Alexander POTS	Zwaluwlaan, 45	° Gent † Wachtebeke	29/04/1968 18/07/2007
Martha Joanna DE STAERCCKE Wed. Henri Spiegeleire	Godshuisstraat, 13	° Rijkevorsel † Gent	09/03/1926 20/07/2007
Petrus Franciscus VERTRIEST Wedn. Magdalena Vispoel	Meersstraat, 31	° Lochristi † Wachtebeke	08/11/1914 21/07/2007
Gustaaf Guillaume THYS	Zwaluwlaan, 62 A000	° Wachtebeke † Wachtebeke	10/05/1935 22/07/2007
Antoine Jozef MAES Wedn. Elodia Van Laere	Meersstraat, 31	° Zwijnaarde † Wachtebeke	14/11/1926 28/07/2007
Jeanette Suzanna REYDANT Wed. Willy Claeys	Meersstraat, 31	° Adinkerke † Wachtebeke	21/05/1920 31/07/2007
Liselore Wilhelmine MAAS Wed. Cornelus Van den Berg	Meersstraat, 31	° Orsny (D) † Wachtebeke	02/04/1922 05/08/2007
Rachel Coralie DE WISPELAERE Wed. Carolus Provost	Meersstraat, 31	° Zelzate † Wachtebeke	12/01/1910 14/08/2007
Willy Anna VAN KERCKHOVE Echtg. Irma De Meurichy	Papdijk, 9	° Wachtebeke † Wachtebeke	08/06/1949 14/08/2007
Jozef Alois TACQ Echtg. Irena Neyt	Meersstraat, 54	° Wachtebeke † Gent	17/03/1931 28/08/2007
Walter Cesar VERHELST	Zwaluwlaan, 62 A000	° Veurne † Gent	06/04/1939 31/08/2007
Alfons Edmond ROELAND Echtg. Gabriella Van Damme	Verbeuldestraat, 20	° Wachtebeke † Gent	29/06/1926 03/09/2007
Raoul Arthur PAUWELS Echtg. Nadine Buyse	Leeuwerikstraat, 7	° Wondelgem † Gent	12/08/1951 04/09/2007
Valère Prosper VAN ASSEL	Smishoek, 11 E000	° Wachtebeke † Gent	10/06/1944 04/09/2007

Gustaaf Cyrillus DE BUCK Echtg. Rosine Ryckaert	Langelede, 110	° Grauw en Langedam (NL) 19/04/1928 † Gent 05/09/2007
Marcel Firmin DE MEESTER Echtg. Camilla De Gheest	Molenhoek, 75	° Drongen 24/04/1938 † Wachtebeke 10/09/2007
Rachel Maria VAN BAMBOST Wed. Cyriel Creve	Ramonshoek, 50	° Wachtebeke 08/04/1923 † Gent 12/09/2007
Gerard Victor COONE Echtg. Yvonna Van den Berghe	Bosstraat, 8	° Wachtebeke 06/07/1924 † Wachtebeke 06/09/2007
Beatrix Sylvie APER Echtg. Hilaire De Vlieghe	Krokussenlaan, 1	° Moerbeke-Waas 06/03/1950 † St.-Niklaas 16/09/2007
Raoul François BAETSELIER Wedn. Mariette De Baets	Meersstraat, 31	° Gentbrugge 25/02/1928 † Gent 22/09/2007
Noël Emiel MARTENS Echtg. Rosita Plovyt	Tulpenlaan, 13	° Lovendegem 09/06/1930 † Gent 24/09/2007
Elisa Maria AUGUSTINUS Wed. Jean Beuzelin	Meersstraat, 31	° Gent 01/08/1910 † Wachtebeke 28/09/2007
Ludovica Maria DEMEYER Wed. Leo De Mol	Meersstraat, 31	° Gent 14/07/1914 † Wachtebeke 05/10/2007
Margareta DROESBEKE Wed. René De Block	Meersstraat, 31	° Wachtebeke 10/05/1927 † Wachtebeke 06/10/2007
Raoul Leonce BRAECKMAN Echtg. Hedwige Boussaer	Kalve, 50	° Mendonk 25/02/1946 † Gent 06/10/2007
Octavie Marie VAN EECKHOUTE Wed. Eduard Minnaert	Meersstraat, 31	° Oostakker 19/11/1916 † Wachtebeke 10/10/2007
Gilbert Amedée VAN HIMME Wedn. Antoinette Bleyweert	Godshuisstraat 13	° Wachtebeke 09/02/1926 † Wachtebeke 10/05/2007

Overlijdens Sint-Kruis-Winkel' (22/07/2007 – 15/09/2007)

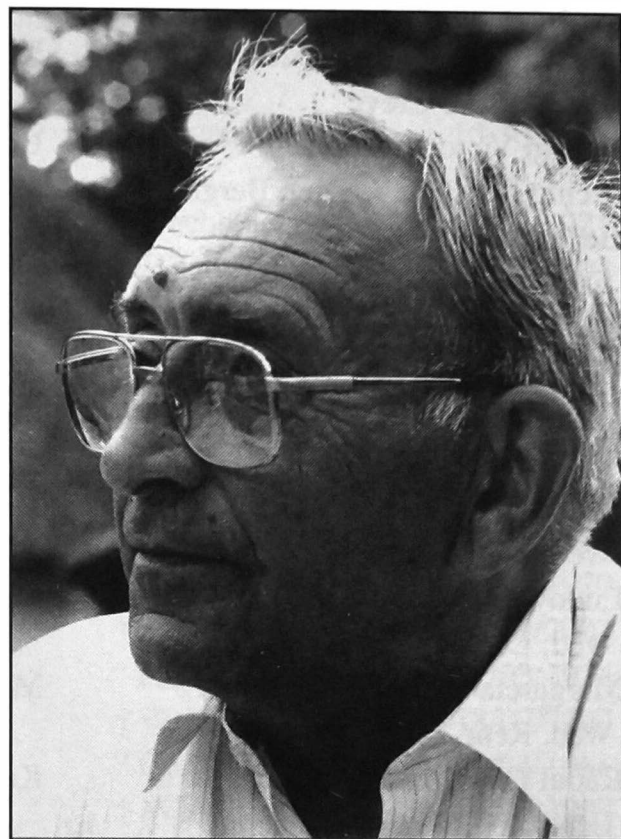
Maurice DE LA RIVIERE Echtg. Germaine Ongenae	Gustaaf Van Heckelaan, 7	° Kluizen 09/12/1929 † St.-Kruis-Winkel 22/07/2007
Bernissa Naudts Kloosterlinge, zuster Beata	St.-Kruis-Winkeldorp, 73	° Zaffelare 11/09/1933 † St. Kruis-Winkel 05/08/2007
Mariette DE BAETS Echtg. Raoul Baetselier	Knippegroen, 42	° Gent 06/11/1931 † Gent 20/08/2007
Cecile VERHOEVEN Echtg. Kamiel Van de Vaerd	Marcel Herpelinckstraat, 8	° St.-Kruis-Winkel 02/01/1927 † Gent 27/08/2007
Marguerite VAN DEN REECK Echtg. Raymond De Fleurquin	St.-Kruis-Winkeldorp, 24	° Zelzate 13/04/1924 † Wachtebeke 09/09/2007
Gilbert WAUTERS Echtg. Nancy Verhulst	Winkelwarande, 46	° Mendonk 03/01/1943 † Zelzate 15/09/2007

1. Aangezien deze lijst werd overgenomen uit het parochieblad van Sint-Kruis-Winkel is het best mogelijk dat niet alle overlijdens worden vermeld. Anderzijds zijn de personen, oorspronkelijk van Sint-Kruis-Winkel, maar die op het tijdstip van hun overlijden te Wachtebeke woonden (vb. Moervaartheem of rusthuis De Mey), in de lijst van Wachtebeke terug te vinden.

IN MEMORIAM GUSTAAF DE BUCK

Wies Creve

Op 5 september 2007 overleed Gustaaf De Buck. Op een paar maanden na bijna veertig jaar eerder, op 10 december 1967, zat ik met hem in de voormiddag in het café dat vandaag het “Pruisenhof” heet. Het was een zondag, en we zaten daar niet te pintelieren. Wel waren we in goed gezelschap. Robert Van de Velde (Robert Nante), Maurice Van Heirsele (Maurice Corijn), gemeenteontvanger Albert Vervaet, en Roger Vervaet (Roger van de Pruis).

Deze zes namen toen het initiatief tot stichting van de Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”, die nu zijn veertigste verjaardag zal kunnen vieren, zij het onder een nieuwe benaming. Jammer genoeg zal maar één van de zes stichters die viering (hopelijk) nog kunnen meemaken.

Wij zijn het aan Gustaaf verplicht dit nog even in de herinnering te halen. Zijn enthousiaste beantwoording van een oproep om een culturele organisatie in het leven te roepen, die ertoe zou bijdragen de geschiedenis van Wachtebeke, het reilen en zeilen in vroegere dagen, voor de komende generaties te bewaren, typeert zijn hele levenshouding. Net zo typerend is de manier waarop hij die gedurende zijn hele leven volgehouden heeft. Hij bezat

vele talenten, vatte alles aan met volle overtuiging, gaf zijn beste krachten, maar... bleef steeds bescheiden op de achtergrond en behoorde niet tot de luide toeteraars aan de kop van de stoet.

We hadden het hier eerst over zijn bijdrage aan onze Kring. Lange jaren heeft Staf meegewerkt aan de uitgave van onze jaarboeken en van ons tijdschrift, dat nu zijn 34ste jaargang kent. Dat wilde hij doen met menige foto-opnames die hij ter beschikking stelde. Zoals iedereen weet was Gustaaf een volleerd fotograaf. Ik wist het al toen ik ongeveer twaalf jaar oud was: toen maakte Staf mij wijs wat een diafragma was, en hoe ik me best opstelde om de molen van Hesters in het vizier te krijgen. Zijn fotoarchief was immens. Ik durf niet te zeggen dat hij door fotografie bezeten was: hij stelde in ieder geval zijn kunst ten dienste van iedereen. Ik hoef hieraan geen ellenlange alinea's toe te voegen: ik neem gewoon letterlijk over wat ik schreef in ons jaarboek, op 3 november 1995: “Over foto's gesproken: hoeft het gezegd dat Gustaaf De Buck nog eens bereid gevonden werd om mij daarvoor naar Laarne te vergezellen. Voor de zoveelste keer deed hij dat ook weerom helemaal belangeloos: rijk zal de man nooit worden. [...] De bijdragen van Gustaaf De Buck zijn in

praktisch alle uitgaven van de Heemkundige Kring te vinden”.

Wij kunnen het niet laten ook andere aspecten van het leven van Gustaaf De Buck te belichten. Iedereen die hem kende weet dat hij een voorbeeldige paterfamilias was voor zijn echtgenote, kinderen en kleinkinderen. Voldoende bekend is de nooit aflatende zorg die hij aan zijn gezin en zijn familie besteedde. De innige herinnering daaraan zal het best bij hen bewaard blijven.

In de gemeente en in de parochie heeft Gustaaf onschatbare diensten bewezen. In het onderwijs, ook als schoolhoofd, stond hij jaren op de bres. In het parochiaal werk beperkte hij zich niet tot het bijwonen van enkele vergaderingen: het secretariaatswerk woog op zijn schouders, en bij ontelbare begrafenisdiensten zorgde hij voor een ordelijk verloop.

Neemt iemand me kwalijk dat ik ook nog enkele hoogst persoonlijke souvenirs bovenhaal?

In 1942, in volle oorlogstijd dus, werden niet alleen al wat rijpere tieners overgehaald om dienst

te nemen in bijna paramilitaire, zwaar marcherende vendels. Ook jongens van tien tot 14 jaar werden in die richting gelokt. Staf zag het beter. Hij vroeg mij om samen met hem een gestructureerde “club” op te richten – ja, ook met een uniform! Dat “uniform” was gewoon een kanariegeel hemdje. Niemand had dat, maar onze moeders kenden wat van verven... Dat werd dan de “Robbedoesclub”. Voor zover ik me nog kan herkennen waren dat: Roger De Cock, André De Caluwé (†), Michel en Cesar David, Lucien Descamps, Julien De Letter, Gilbert Bundervoet (†), Raymond De Decker (†) en Marcel Verplancke en ikzelf. Wat Gustaaf in de gemeente het meeste bekend gemaakt heeft, zijn de ik-weet-niet-hoeveel toneelrollen die hij heeft vertolkt. Samen met Evarist De Mol en met Etienne “Sterre” Van Megroot was hij de steracteur van “Bracke’s zaaltje”, de huidige Kring. Hij was gespecialiseerd in zware dramatische rollen, maar schitterde evenzo goed in “kluchten”, blijspelen. De twee foto’s hierbij laten hem zien in “Zalekes barakke” (zoals de eeuwige spuitmeester Galens het lokaaltje noemde).

Deze groepsfoto werd genomen in december 1945, toen we met de plaatselijke KSA, onder de regie van priester Albert Scheire, het koloniale drama “Bij het wassen van de vloed” aan het publiek presenteerden. Zittend, van links naar rechts: Marcel Moelaert (zoon van de toenmalige stationschef), Rafaël Scheire (later huisarts te Moerbeke) (†), en Gustaaf De Buck.

Staande: Jozef Bracke, Roger Spanhove (†), Gerard De Bruyne, Roger De Cock (later chirurg te Gent), Jean Bracke, de klets kop daarnaast ben ikzelf, Paul Scheire (†), Georges De Caluwé (later huisarts te Stekene), Roger Bouters (†) en Lucien De Clercq (†).

In oktober 1953 speelden we het blijspel "De benzinekonink", hoofdrol door Staf ingevuld. Ikzelf moest een journalist uitbeelden, die dan – verkleed als vrouw – de grote baas moest misleiden.

Een streng kijkende Gustaaf De Buck en de wondermooie journaliste Wies(ke) Creve

Op bovenstaande groepsfoto zien we staande van links naar rechts: Etienne Van Megroot (†), Jean Bracke, Michel De Beule, André Van den Hende, Gustaaf De Letter (†), en zittend: ondergetekende, Evarist De Mol en... Gustaaf. Jammer dat ik niet bijgehouden heb in welke rollen ik met hem op de planken heb gestaan, maar dat waren er nogal wat... De herinnering daaraan, al te vlug vervaagd, doet mij, en velen met mij, met weemoed aan Gustaaf terugdenken. Wij kunnen hem niet vergeten.

Als eerste heemkring, na Oevel, waren wij ingegaan op het aanbod van het speelgoedmuseum van Mechelen om een tentoonstelling te organiseren rond "Binnen spelen – buiten spelen, géén verloren droom" waarin een overzicht werd geboden over spelen van 1900 tot nu. In samenwerking met de gezinsbond en het cultureel centrum moesten wij in staat zijn deze opdracht tot een goed einde te brengen. Het speelgoedmuseum zorgde voor 5 toonkasten met oud speelgoed en 5 lege kasten die door ons moesten gevuld worden. Onze oproep tot de bevolking om speelgoed uit te lenen was een onverhoopt succes. Niet alleen de 5 kasten konden gevuld maar ook de cultuurdienst kwam ter hulp om te toevloed van materiaal te bergen. De openingsreceptie op 24 augustus was dan ook een voltreffer, met als blikvanger de grote vogelpik van Frans D'Hoore op de parking voor het cultureel centrum. De vertegenwoordigers van het speelgoedmuseum waren dan ook in hun nopjes met het onverwachte succes. Na de toespraken van de voorzitter van de gezinsbond, de vertegenwoordiger van het speelgoedmuseum en schepen van cultuur Roland Vereecke konden de genodigden zich uitleven op verschillende spelen die her en der opgesteld stonden. Het werd voor allen een leuke bedoening.

Na de heropening van de scholen kregen alle klassen van de lagere cyclus van Wachtebeke en Winkel om beurten de gelegenheid om de tentoonstelling te bezoeken en hun kunnen te beproeven op de spelen uit lang vervlogen jaren. Alle scholen gaven gretig gevolg aan onze oproep en het werden voor de organisatoren drukke dagen om het jonge volkje te begeleiden. Hoepelen, kalle stekken, ringwerpen, knickers in klomp gooien, toppen enz., het was leuk om zien met welke ijver en vaak ook hoe stuntelig het jonge volkje zich met de spelen van vroeger wist te vermaken. Op 9 september was alles afgelopen. Werkers van het speelgoedmuseum kwamen hun spullen terug afbreken en een reusachtige verhuiswagen uit Aalter kwam het boeltje ophalen om ook daar een tentoonstelling op poten te zetten. Voor ons restte dan ook nog de taak iedereen zijn uitgeleende speelgoed terug te bezorgen, fier over deze geslaagde gezamenlijke onderneming. Dat wij er financieel gevoelig ons broek aan scheurden door de noodzakelijke verzekering voor materiaal en

burgerlijke verantwoordelijkheid kon de pret niet bederven. Samenwerking smaakt naar nog.

Een andere zware opdracht was de organisatie van de raadsvergadering voor de Oost-Vlaamse heemkringen. 6-maandelijks wordt zulke raadsvergadering georganiseerd en wij hadden aangeboden om de algemene vergadering van zaterdag 13 oktober te organiseren ter gelegenheid van ons 40-jarig bestaan. Om onze reputatie uit het verleden eer aan te doen moest de ontvangst van ongeveer 90 vertegenwoordigers uit de 47 heemkringen het neusje van de zalm worden. Gewoonlijk heeft zo'n raadsvergadering plaats in de gebouwen van een of andere school maar wij konden bogen op de luxe en de accommodatie van de Keurezaal in het cultureel centrum. Gans het bestuur en de medewerkers deden hun uiterste best om alles in goede banen te leiden. Tafels, stoelen, 'n podium, micro, bewijzing, alles moest piekfijn in orde zijn voor onze heemvrienden. De ploeg van Yvonne De Maesschalck had veruit de zwaarste taak, want zij moesten voor de catering zorgen. Een koffie om de genodigden te verwelkomen, 'n drankje tijdens de pauze en tot slot "fricandeau met krieken", boterhammen en koffie. Het werd voor hen een hectische bedoening waar zij zich met eer van hebben gekwetend en er overigens veel lof voor oogstten van tal van enthousiaste aanwezigen.

Een ludiek welkomwoord van de voorzitter van wat thans "Heemkundige kring De Vierschaar v.z.w." heet, opende de vergadering. Daarna was het de beurt aan schepen van cultuur Roland Vereecke om de gemeente Wachtebeke in de schijnwerpers te plaatsen. Met een gloedvolle speech van provinciaal voorzitter Robert Ruys kon de eigenlijke vergadering beginnen met tal van interessante agendapunten.

Zo was er een oproep van de provincie om mee te helpen aan een inventaris over het Oost-Vlaams verenigingsleven. Een kluit waar wij ons in de komende maanden moeten over buigen. Ter ziele gegane en nog bestaande Wachtebeekse en Winkelse verenigingen opsporen, het is geen sinecure.

Over deze raadsvergadering zal in heemkringen beslist nog lang met genoeg worden teruggedacht.

DE FAMILIE PLASSCHAERT

of Dr. Salp en zijn Wachtebeekse haarverzorging, de lettergieters en de uitvinders van de 'constateur'.

Wies Creve

Tussen allerlei rondslingerende papiertjes, die ik in het lokaal van onze Heemkundige Kring heb aangetroffen, vond ik de volgende getypte flodder, waaronder de naam: A. Velleman – Zelzate.

Wie weet wie die man is? Hij schrijft (aan wie?):

WIE WEET ER MEER VAN?

Bij het lezen van het 'Tijdschrift voor Geschiedenis van Techniek en Industriële Cultuur' Jg. 7, n° 1, blz. 21 – vond ik een artikel 'De Gentse Drukkers tussen 1483 en 1899'. Daarin sprak men o.a. over de Provinciale Tentoonstelling van het Boek welke doorging in 1904 in de kapel van het gewezen Baudelooklooster (het huidige Koninklijk Atheneum – Ottogracht).

Gastheer was Ferdinand Vander Haeghen, directeur van de stedelijke bibliotheek aldaar gevestigd. Tot het inrichtend comité behoorden, naast Baron de Kerckhove d'Exaerde, provinciegouverneur van Oost-Vlaanderen en Emiel Braun, burgemeester van Gent (erevoorzitters), de meest bekende drukkers en uitgevers der provincie. En wie vonden we daarbij: A. PLASSCHAERT (lettergieterij en drukkersmateriaal, Wachtebeke)! Wie heeft die persoon of firma nog gekend? Wie weet er meer van? Vertel het ons eens!

Tot hier A. Velleman. Het spreekt vanzelf dat wij bij dit weetje nog een stukje verder zullen aanbreien met alles wat van deze lang vergeten Wachtebeekse activiteit nog in de herinnering gebleven is...

Het gaat hier duidelijk over de familie Plasschaert, waarvan de laatste afstammeling, Jan Plasschaert, nu nog woont in het huis nummer 78 van het Dorp te Wachtebeke. Er wonen in de streek nog heel wat Plasschaerts, maar die kunnen slechts van heel in de verte enig verwantschap opeisen met de familie die hier ter sprake komt.

Ons verhaal begint in 1865, toen op dezelfde plaats in het dorp, dokter in de medicijnen Frederic Plasschaert was gevestigd. Hij werd in dat jaar lid van de Confrerie van de Heilige Ambrosius, wat hij bleef tot in 1874; toen nam hij ontslag uit de broederschap. Hij moet daarin trouwens een niet al te ijverig lid geweest zijn. De confreres werden geacht tenminste de twee jaarlijkse sacramentsprocessies bij te wonen, op straffe van een geldelijke boete.

Volgens de archieven van de gilde heeft dokter Plasschaert om zo te zeggen na elke processie trouw zijn boete aan de kas bijgedragen. Bij een van de handtekeningen die hij in de annalen heeft achtergelaten, vermeldt hij uitdrukkelijk zijn hoedanigheid: "med.", voegt hij erbij, wat staat voor "medicus" of "médecin", arts dus.

Die bezigheid zal hem misschien wel belet hebben zijn agendapunten met betrekking tot de gilde nauwgezet na te komen, vooropgezet dat hij ze echt optekende. Maar blijkbaar had hij het toch niet zó druk dat hij niet kon uitkijken naar een bijkomende lucratieve bedrijvigheid.

Bedreven in zalfjes en drankjes, ontwikkelde hij zijn "Teintures et Lotions colorantes pour cheveux et barbes" – verf en kleurende lotions voor haar en baard!

Hij deponeerde het merk "London". Later werd dat "New London", zoals trouwens te merken is aan het etiket op het hier afgebeelde flesje. Ooit heeft mijn grootvader mij verteld dat deze wijziging er kwam omdat er klacht werd ingediend door de oorspronkelijke eigenaar van het gedepo-

neerde merk "London". Ik ga er eerder van uit, omdat het logo "London – déposé" zo duidelijk op de factuur voorkomt, dat het hier gaat om een commerciële aanpassing, zoals we die vandaag de dag nog altijd om de haverklap voorgeschoteld krijgen: na "Dash" komt "nieuwe Dash", en de nieuwe "Mister Proper" reinigt blijkbaar nog grondiger dan zijn voorganger.

Het merk waarvan hier sprake was afkomstig uit de "Parfumerie du Dr. Salp". Het product kwam dus wel degelijk op de markt door tussenkomst van een medicus! Wie was nu die dokter Salp?

Vlugge geesten, zoals wij zijn, en zoals ook wel dokter Plasschaert er een was, hebben vlug door dat een anagram van "Plasschaert" wel niet heel vlot in de mond ligt. Als men de naam even afkort, en er "PLAS" van maakt, dan keert men die letters heel makkelijk om: SALP... en het klinkt nog goed ook!

Er werd aan niemand duidelijk gemaakt waar die "parfumerie" nu eigenlijk wel gehuisvest was. Alleen zegt de factuur dat het Algemeen Depot van de firma Dr. Salp bij het Huis Weduwe F. (Frederic!) Plasschaert te Wachtebeke gevestigd was.

De haarverf werd geleverd in vierhoekige wit doorschijnende glazen flesjes van ongeveer 12 centimeter hoogte, en van ten hoogste 3 centimeter dikte. Bovenaan was een glazen tuitje met stop voorzien. Grijs haar, vertelde men mij, werd eigenlijk niet geverfd door het product, maar eigenlijk "verbrand", zodat het inderdaad mooi "roetzwart" werd.

In 1896, datum van de factuur, is de dokter sedert enige tijd overleden. Maar zijn echtgenote zet het winstgevend bedrijfje nog altijd voort. De factuur is door één van haar zonen, Hector, opgemaakt en met 'p.p.'-par procuration, of bij volmacht ondertekend.

Bij het uitpluizen van dit document zijn er nog een tweetal opmerkelijke feiten.

Ook in Wachtebeke werden "serieuze" handelszaken nog doodnormaal in het Frans afgehandeld. Ik heb nog andere hoofdingen van de briefwisseling

van de Parfumerie gezien, die dan aan Vlaamse klanten gericht was. Alles in het Frans! Maar daarvoor moeten wij enig begrip opbrengen... Het document is een lithografie, een steendruk dus, en een zeer duur procédé... Met een loep kon ik nog uitmaken dat het werd uitgevoerd door Jules Strickaert-Deschamps, rue de Flandre 178, Bruxelles.

Ten tweede. Een positieve klank! De diensten van de "Posterijen" waren op het einde van de 19e eeuw toch wel razendsnel! Op 19 februari 1896 verzendt zoon Hector een pakket per spoor, dat per brief vanuit La Louvière op 17 februari 1896 (17 ct – courant – 17 dezer, in het beschaafde Vlaams van die tijd) werd besteld. Dat verdient een pluim!

Naast Hector had dokter Frederic Plasschaert nog een zoon, Alfred.

Terwijl Hector zich op het einde van de 19e eeuw nog duidelijk onledig hield met de productie, de verkoop en de verzending van de haarverf, keek Alfred naar een tweede bezigheid uit.

De familie, die in de gemeente een groot aanzien genoot, en die kon gerekend worden tot de meest gegoede ingezetenen, liet in de Kerkstraat een bedrijfsgebouw oprichten. Het stond gevestigd op de plaats waar nu Clement Colpaert en zijn echtgenote Cyrilla wonen, Kerkstraat nummer 46. Het gebouw had het uitzicht van heel wat industriële gebouwen uit die tijd: het dak bestond uit enkele in zaagvorm opgetrokken panelen, die aan één zijde met glas waren afgedekt, zodat het geheel binnenin over de hele oppervlakte daglicht kreeg. In de volksmond werd het dan ook gauw "het fabriekskens" genoemd.

Kort vóór Clement daar kwam bouwen, waren nog sporen genoeg van de vroegere bedrijvigheid op het terrein terug te vinden. Er stonden daar te regen en te wind enkele grote, bolronde, groen-glazen bokalen; die hadden een hoogte van omtrent 80 centimeter, en een doormeter van ongeveer 40 à 50 centimeter, hadden een flinke hals met een dikke kurkstop. Ze bevatten een voor mij onbestemde kwalijk riekende vloeistof. Werd die gebruikt voor het aanmaken van de "haarverf"?

je zijn of misschien een briefhoofd – moesten daarvoor naar de stad. En... de wereld werd almaar door “moderner”. Waar men enkele decennia voordien nog maar alleen boeren en arbeiders vond, vestigden zich nu meer en meer vaklui als wat we nu “middenstander” noemen. Diè hadden drukwerk nodig.

En dus kwamen ook in de dorpen kleine drukkerijen. Wonderlijk genoeg was een der eerste drukkerijtjes in onze streek in Zuiddorpe gevestigd, de drukkerij Moerdyck.

Al deze bedrijfjes werkten uitsluitend met het typografisch procédé. Eigenlijk was dat nog precies dezelfde methode die Gutenberg in de 15e eeuw had op de markt gebracht. Verre van de ultra snelle en prachtige werkwijzen die men nu heeft: offset en digitaal, in alle gewenste kleuren... Typografie is quasi helemaal verdwenen. Voor wie het niet zou weten: men kan het systeem best uitleggen door het te vergelijken met een doodgewone stempel. Tot de uitvinding van het machinaal samenvoegen van de letters tot woorden (de linotype), werden alle teksten met de hand, loden letter na loden letter, tot hele zinnen en pagina's samengesteld: dat was het werk van de letterzetters.

Er moesten dus letters “gemaakt” worden, dat wil zeggen, uit lood gegoten worden. En dat nu liet Alfred Plasschaert te Wachtebeke doen, in een gebouwtje, niet veel anders dan een kleine schuur, gevestigd waar zich nu de brandstoffenhandel Albra in de Kerkstraat 30 bevindt.

Het manuele werk was vanzelfsprekend voor anderen. Alfred heeft enkele mensen in dienst genomen, men heeft mij verteld, wel een vijftal. Eén ervan heb ikzelf, als heel kleine dreumes, nog gezien: dat was Jérôme De Roover, afkomstig uit Temse. Een tweede is wellicht nog door anderen onder onze leden geen onbekende geweest: Gustaaf Synave, afkomstig uit Sint-Kruis-Winkel, maar tot zijn dood in 1954 woonachtig in de Kerkstraat (nummer 52). Beide figuren komen hierna nog ter sprake.

Jérôme De Roover was in Temse als letterzetter aan het werk geweest bij een plaatselijk weekbladje, en hij was waarschijnlijk ook de enige

werknemer bij de lettergieterij Plasschaert die ietwat van loden letters afwist. Alle lettertypes hadden, en hebben nu nog, een naam. Iedereen van ons kan op zijn pc wel een aantal lettertypes terugvinden, die hij naar wens kan gebruiken. Daarbij kan men een aantal bekende namen vinden, zoals bijvoorbeeld de Garamont en de Times of de Grotesk. Maar die bekende types waren daar bij de Plasschaerts nog niet te vinden, evenmin als Bodoni, Caslon, Baskerville, Permanent...

De enige courante tekstletters die men daar in Wachtebeke goot, waren de Cheltenham en de Elzevir. Alle andere families die daar uit de gieterij kwamen, soms maar in een heel beperkt aantal corpsen, droegen een enigszins fantasievolle naam: Antique penchée, Egyptienne, Nouvelle Normande, Latine, Ecriture, Initiale, Elargie... Men ziet, de fantasie van de goede burgerij uit die tijd uitte zich meestal in het Frans!

Voor zover wij het weten is de lettergieterij bedrijvig gebleven tot omtrent het begin van de Eerste Wereldoorlog. En deze vorm van Wachtebeekse deelname aan de moderne ontwikkeling zou niets meer dan een aangename wetenswaardigheid zijn, ware het niet dat hieruit nog heel wat andere gevolgen zijn voortgekomen.

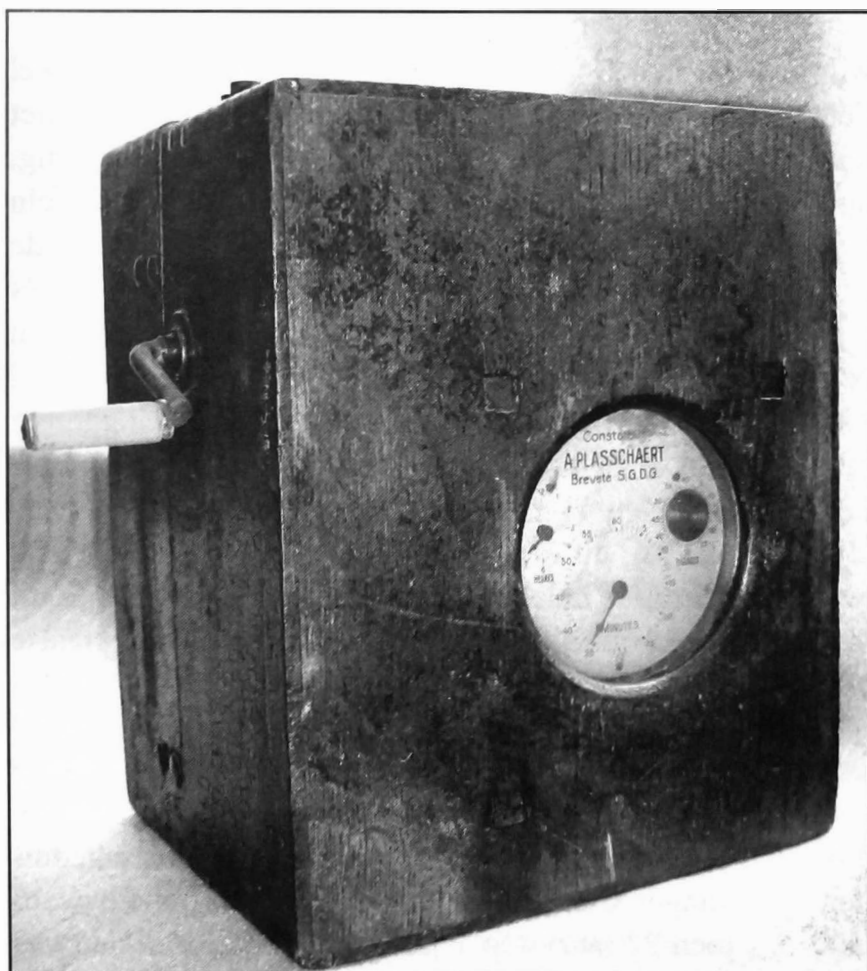
Jérôme De Roover kende als letterzetter ook wel de drukkersstiel. Hij was “jonkman”, niet getrouwd en dus riep niets hem naar Temse terug. Met zijn spaarcenten kocht hij in 1898 een klein degelpersje “Boston” (dat nota bene nog met de hand bewogen werd) en vestigde zich daarmee als plaatselijk drukker, rechtover de lettergieterij in de Kerkstraat. Hij was daar “op logement” bij twee ongetrouwde juffrouwen, in het langgerekt huis waar nu de huizen nummers 23 en 25 ingeschreven zijn. De nodige letters en letterkasten had hij, uit eerste hand, daar maar rechtover zijn deur af te halen. Iedereen die nog rouwprentjes uit die periode in handen heeft, die hier ter plaatse gedrukt werden, vindt daaronder de naam: druk. J. De Roover, Wachtebeke. Op 22 juli 1924 wordt hij het stilaan beu, en begint hij de samenwerking met Maurits Creve (mijn eigen vader, die zowel het boer-zijn als zijn baantje bij de gemeenteontvanger Camiel Roets niet langer wou; hij werd toen 22 jaar). Op 1 januari 1925 worden de twee al vennoten, en op 1 juli van datzelfde jaar houdt

Jérôme het helemaal voor bekeken en keert in zijn oude dagen nog terug naar Temse. Zo is hier te Wachtebeke de eerste dorpsdrukkerij ontstaan.

Gustaaf Synave, zolang ik hem heb gekend reeds gepensioneerd, werd tot in zijn oude dagen (hij werd een stuk in de tachtig) nog door iedereen lastig gevallen met allerhande klussen waar niemand weg mee wist. Hij was wat men hier noemt, een “fijnoor”: zowel in zijn beoordelingen van de gemeentelijke en internationale toestand kon hij zo goed een lang uitgesponnen besluit meedelen, als dat hij na rijp beraad elk euvel of breuk aan gelijk welke machine, apparaat of uurwerk kon herstellen. Hij was bovendien uitvinder. Zijn huis in de Kerkstraat (nummer 52) moest men niet zoeken: op de voorgevel, praktisch tegen de nok van het dak, was een reusachtige horloge aangebracht, met een diameter van ongeveer één meter. Grote gouden cijfers en dito wijzers... maar het geheel werd aangedreven door een piepklein elektromotortje van amper een hand groot! Gust kon een uur lang doorbomen over zijn familienaam. Hij, als ongehoord accuraat man, kon maar niet begrijpen dat de mensen die verantwoordelijk

waren voor de “burgerlijke stand”, de schrijfwijze van de naam van zijn eigen familieleden uit Sint-Kruis-Winkel en Wachtebeke op alle mogelijke manieren door elkaar haspelden. Zo schreef men Synave, Synaev, Seynave, Seynaeve en zelfs Sijnaeve! Daar kon Gust echt niet bij!

Doordat Gust wegens zijn werkzaamheden in de lettergieterij ook wel nu en dan naar een drukkerij werd gestuurd, kon hij zijn ogen ook daar de kost geven. Grotere drukkerijen, die behalve klein gelegenheden- en rouwdrukwerk ook wel omvangrijkere opdrachten aankonden, beschikten over cilinderpersen. Het merk “Julien” was dan zeer bekend. Daar werd het blad papier niet tegen de platte loden lettertekst geduwd met een degel, maar over een cilinder over de lettervorm gerold. Gust had dit principe onmiddellijk door en... vond de “constateur” uit! Met dit toestel “constateerde” men het exacte uur waarop de duiven na een prijsvlucht terug op hun “kot” “vielen”. Gustaaf Synave, haarfijn horlogemaker, monteerde een uurwerk op een kleine cilinderdrukmachine, die hij ook zelf had ontworpen. De duivenring werd in een capsule gestopt, en zodra dat gebeur-

De constateur van Alfred Plasschaert was eigenlijk een uitvinding van Gustaaf Synave, maar werd door de gebroeders Plasschaert gecommmercialiseerd.

de trad de “drukmachine” in werking en reproduceerde de wijzerplaatjes op een band papier die dan van een rolletje werd afgescheurd. Zo kon de duivenliefhebber een bewijs voorleggen van het tijdstip waarop zijn lievelingen waren teruggekeerd. Wie deze uitleg en omschrijving al te onduidelijk vindt, kan een dergelijke constateermachine uit die tijd nog altijd komen bekijken in de tentoonstellingsruimte van de Heemkundige Kring.

Alles goed en wel. Het was een prima idee. Gust had al een testmodel in elkaar geknutseld, en belangstelling vanwege de duivenliefhebbersbonden was er ook genoeg. Want hoewel er heel wat concurrenten waren, waren er toentertijd nog geen apparaten die qua juistheid met het idee van Gust konden wedijveren. Alleen... Gust had geen geld! En precies dat hadden de Plasschaerts wèl! Daarbij ook nog een commerciële geest die veruitsteeg boven het gemiddelde dat andere

Wachtebekenaren hadden. De constateurs werden dus op de markt gebracht onder de merknaam “Plasschaert”. Ze waren in heel België bekend en in een groot deel van Europa. En ze werden vervaardigd, dacht men, te “Wachtebeke-lez-Gand”. Op de folders en catalogi die verspreid werden om de verkoop te stimuleren, prijken dan al foto’s (zwart-wit natuurlijk, met dure clichés gereproduceerd) waarop men ingewikkelde machines, aan het plafond opgehangen drijfassen die riemen aandreven, werkbanken en ook wel werklui kon “bemerken”. Ik weet nog altijd niet waar die foto’s genomen werden. Zeker niet te Wachtebeke. Maar meneer Alfred vertrouwde erop dat de verplaatsingsmogelijkheden toch niet volstonden in die tijd om de gegadigden toe te laten zelf een kijkje te komen nemen.

Wat wel geplaatst werd in het atelier, hetzelfde gebouw waar ook de haarverf vroeger werd geproduceerd, was een “bobineuse”. Hier werden,

van reuze bobijnen papier die door een fabriek (die van Langerbrugge?) werden aangeleverd, dag in dag uit kleinere rolletjes papier gedraaid, die in de constateurs konden gebruikt worden. Van lieverlede werden die bobijntjes ook verpatst aan fabrikanten van kassaregisters, rekenmachines enzovoort.

Terwijl die constateurfabriek langsom verder uitdeinde, kwam er een einde aan de lettergieterij. De broers, Alfred en Hector bundelden nu hun krachten in het constateurmerk en alles wat daarmee samenhang. Geen van beide heren heb ikzelf nog gekend. Ze werden opgevolgd door hun beider zonen, Hector door Robert, Alfred door Freddy.

Om een of andere reden, die hier niet ter zake doet, boterde het na een tijdje niet langer tussen beide neven. Freddy bouwde een nieuw fabriekje, op de plaats waar nu Valeer Van de Walle woont, Kerkstraat nummer 58. Dat is trouwens pas afgebroken toen Valeer daar zijn nieuw huis heeft neergezet. Robert Plasschaert heeft zijn bedrijvigheid naar zijn adres in het dorp overgebracht. Na de Tweede Wereldoorlog was alle activiteit in het fabriekje van Freddy Plasschaert al stopgezet.

Om de cirkel rond te krijgen, is drukkerij Creve met haar loden letters in 1947 verhuisd naar dat gebouw, waar ze tot 1954 is gebleven!

Michel Celie was in 1952 een jonge renner met toekomst

Eddy Van Acker

Tot in het midden van de vorige eeuw werd iedere Vlaamse dorps- of wijkkermis steevast opgefleurd met één of meerdere wielervedstrijden, de kermiskoersen. Aangezien in het begin van de 20ste eeuw in de meeste dorpen enkel de hoofdwegen berijdbaar waren, werden die kermiskoersen aanvankelijk enkel in deze "Dorpsstraat" gehouden. Om toch een omloop te creëren werd dikwijls aan de beide uiteinden van deze hoofdweg, midden op de weg, een biervat geplaatst, waar de renners omheen fietsten. Het aantal nog af te leggen rondes werd op een lei geschreven die bij elke doortocht door "de teller van dienst" in de hoogte werd gestoken. Dit gebeurde meestal in de directe omgeving van een herberg, zodat het bijna onvermijdelijk was dat "de teller van dienst" zich om begrijpelijke redenen wel eens vergiste en er heibel ontstond met de supporters. De organisatie van de kermiskoersen werd meestal toevertrouwd aan meerdere herbergiers van het dorp. Zo gebeurden de inschrijving, de start, de aankomst en de prijsuitreiking dikwijls aan of in verschillende herbergen. Indien men het hier niet over eens raakte, was er nog altijd de hoofdsponsor, meestal de lokale brouwer, die het laatste woord had. Iedere herberg loofde tijdens de wedstrijd meestal wel een eigen premie uit.

De kermiskoersen werden meestal gereden door liefhebbers, al dan niet aangesloten. Maar er waren ook wedstrijden voor beginnelingen tot achttien jaar en koersen enkel voor parochianen. Aangezien deze kermiskoersen toen zowat in ieder dorpje plaatsvonden, had ieder dorpje ook wel zijn eigen coureur. In een van onze vorige tijdschriften vind je een artikel over Maurits Neyt, die zijn grote successen boekte toen hij in Zaffelare woonde. Dit artikel gaat over een rasechte Wachtebekenaar, Michel Celie.

Michel Celie na een overwinning voor eigen publiek in Overslag.

Michel Celie werd op 5 februari 1933 geboren op de Ramonshoek, nr. 13. Zijn ouders, Alphons Celie en Amelia Van de Winckel, woonden er op een klein boerderijtje en waren toen al de fiere ouders van twee dochters: Marie-Louise (° 1927) en Leona (° 1930). Leona week later uit naar Lochristi en Marie-Louise werd onderwijzeres in o.a. de schooltjes van Sint-Kruis-Winkel, Terdonk en Ramonshoek. Waar Marie-Louise zich in een klaslokaal thuis voelde, was de school voor haar jonger broertje een zware beproeving. Michel was een echte boerenzoon; hij liep liever tussen de akkers en de velden, op weg naar hun weiden aan de Rotterdam bij de Meersstraat. Maar je kon Michel ook vaak terugvinden bij Achiël Vervaet, beter bekend als Juul Gazette, die in een klein huisje woonde achter de eigendommen van de familie Van Pottelberghe in de Meersstraat. Hier knapte hij allerhande karweitjes op en nam een deel van Juul's gazetteronde over. En zo ontwikkelde hij zich als een sterke en sportieve kerel.

Toen in 1945 de gruwel van de Tweede Wereldoorlog ten einde was, werd er in ieder dorp of gehucht wel een bevrijdingsfeest georganiseerd. Deze festiviteiten werden vaak gekleurd met enkele sportwedstrijden, waar de lokale jeugd haar atletisch vermogen kon tonen. En dit was een kolfje naar de hand van Michel Celie. Op het bevrijdingsfeest te Moerbeke-Waas was hij ook van de partij. Michel startte eerst in een loopwedstrijd die hij zonder al te veel moeilijkheden won. Amper een half uur later stond er een wedstrijd zaklopen geprogrammeerd, en Michel werd opnieuw de laureaat. Na die overwinning haastte hij zich naar de start van een wielervedstrijd, sprong op zijn gewone fiets en ging het gevecht aan met een groep 'echte coureurs'. Hier fietste hij als tweede over de eindmeet.

Maar de mate waarin de sportieve ontwikkeling van Michel positief evolueerde, stond in schril contrast met zijn ijver en vlijt in het schooltje van de Ramonshoek. In het achtste studiejaar, bij meester Richard Scheire, zat hij zich stierlijk te vervelen. Het enige positieve was dat het achtste studiejaar, naast hemzelf, enkel nog werd aangevuld met Angèle De Bruyne en Adrienne De Letter. Toen meester Scheire om gezondheidsredenen enkele maanden werd vervangen door juffrouw Leonie Baers, ging er voor Michel een nieuwe wereld open. Maar in tegenstelling tot meester Scheire kon juffrouw Baers de fratsen van Michel niet aan. Zij stelde vader Alphons Celie op de hoogte met als gevolg dat Michel de schoolbanken kon ruilen met de slagerij van zijn neef Richard Celie in Moerbeke-Waas.

Dit was ook de periode waarin Michel zich aansloot bij de atletiekvereniging Club Rieme. Hoewel hij er verschillende wedstrijden won, voelde hij er zich niet echt thuis; hij kreeg stilaan een voorliefde voor het wielrennen. Wachtebeke telde toen een aantal renners zoals o.a. Lucien Audenaerde, Armand Wyngaerd, Maurits Van Kerkhove, Lucien De Vleeschauwer en Julien De Caluwé. Maar Michel Celie was toen vooral supporter van zijn buurjongen Michel Roets. En het was ook Kamiel Roets, de vader van Michel, die het rennerstalent van Michel Celie ontdekte. Op een dag vroeg Kamiel aan Michel of hij voor hem een pakje tabak wou halen op de Overslag. Michel was in de wolken want hij mocht hiervoor

de koersfiets van Kamiel gebruiken. Maar in plaats van direct naar Overslag te fietsen maakte Michel een ommetje naar Zelzate. Tijdens deze rit rijpte bij Michel het plan om ook coureur te worden, immers die koersfiets reed stukken makkelijker dan een gewone fiets. Toen Michel Roets koos voor een carrière als beroepsmilitair en zijn koersfiets aan de wilgen hing, werd Michel Celie de nieuwe poulain van Kamiel Roets. Frans De Block werd verzorger en Guillaume Bruggeman, nadien opgevolgd door Jules Baetselier, waren zijn fietsmakers. De koersfiets van Michel was een 'De Waele', van de Zelzatese fietsmaker Maurits De Waele.

In 1948 betwistte hij op vijftienjarige leeftijd zijn eerste wedstrijd bij de 'niet-aangeslotenen'. In zijn eerste seizoen kon hij meteen met enkele overwinningen pronken. Ook in 1949 kwam hij in deze categorie uit en met een vergelijkbaar aantal overwinningen. Na de eerste drie wedstrijden van het seizoen 1950, die hij alledrie won, stapte Michel over naar de nieuwelingen. Naast een aantal ereplaatsen bracht hij ook hier driemaal de zegepalm mee naar Wachtebeke. Tijdens het tweede seizoen bij de nieuwelingen, in 1951, werd Michel meteen de te kloppen renner in de wedstrijd. Maar veel tegenstand was er niet meer, enkel pech kon hem toen nog van de overwinning houden. Na dertien overwinningen had Michel het wel gezien, en vanaf toen startte hij bij de liefhebbers. Overwinningen behaalde hij er aanvankelijk niet, maar hij kon wel vrij vlug elf tweedeplaatsen op zijn palmares bijschrijven. Meestal werd hij geklopt in de spurt door Gilbert Saelens. Michel was immers een fondrijder, een echte tempobeul. In een krantenartikel uit die tijd werd Michel Celie omschreven als *de sterke bonk uit Wachtebeke, die sober leeft, duchtig traint en verder alles doet wat een jong renner doen moet. Het is een bijna natuurlijke zaak dat hij er komt. Trouwens, zijn constructeur en trouwe raadgever, de ex-renner Jules Baetselier, staat hem met raad en daad bij en Michel is er niet slecht bij gevaren. Deze sterke liefhebber zal in 1952 voor de besten te duchten zijn...*

Maar dit zou helaas een droom blijven. In ditzelfde jaar kreeg Michel steeds meer gezondheidsproblemen. Uiteindelijk moest hij veel te vroeg zijn fiets aan de wilgen hangen.

**Michel en zijn supporters. VLNR: Georges Maes (bareeldraaier), Etienne Meneve, Jozef Criel, Frans De Block, Philemon Thys, André Bracke (Langelede), Michel Celie, Philemon De La Ruelle (herbergier, kolenhandelaar), dhr. Van Acker (afgevaardigde van de BWB), Jules Baetselier (taxivoerder, fietsenmaker), Robert Vereecke.
Vooraan: twee zoontjes van de heer Van Acker.**

De mooiste anekdote die Michel uit zijn korte carrière onthouden heeft, was een wielervedstrijd in Westouter. Zoals eerder aangehaald hielp Michel, *Juul Gazette* bij zijn krantenronde. De echtgenote van *Juul*, Josephine Cadet, was afkomstig uit het West-Vlaamse Westouter. *Juul* en Josephine die trouwe supporters van Michel waren, stelden voor om eens in het West-Vlaamse Heuvelland te koersen. Alles werd in gereedheid gebracht, inclusief een mand met een reisduif, en de ganse groep reed met de auto via Deinze en Kortrijk naar Westouter. In de omgeving van Kortrijk trok plots de hemel dicht en maakten knikkergrote hagelstenen de weg bijna onberijdbaar. Er ontstonden meteen grote twijfels of zij wel tijdig aan de startplaats zouden zijn, en of de wedstrijd wel zou gereden worden. Maar in Westouter viel alles wel mee. Michel maakte zich klaar en fietste naar de start. Daar was hij omringd door een schare West-Vlamingen die schalks naar zijn uitrusting keken. Tot er iemand zei:

“Zeg, dikn, van woar zie de gie?”. “Van Wabeke”. “Woar licht dadde?”. “Bij Zelzate”. “Das wied van iere”. De West-Vlaming keek even naar de versnelling van Michel en zei: “Gie kunde ier

giene pries rieë, oe steke is te groot. We moeten twee kiere over de Rode, de Zwarte en de Solferberg”.

Tijdens de wedstrijd was er een aanval van Michel Allaert. Alle West-Vlamingen bleven lange tijd rustig zitten, maar bij Michel Celie begon het stilaan te kriebelen. Hij ontsnapte op zijn beurt en na een grootse achtervolging kwam hij in het wiel van Allaert. Tijdens de laatste ronde, op een van die hellingen, viel Michel Celie opnieuw aan. Allaert moest direct enkele fietslengtes prijsgeven wat Michel nog deed verdapen. In de laatste rechte lijn ziet Michel nog net de lijkbleke kop van zijn supporter *Juul Gazette*, waarna hij de armen in de hoogte stak en met voorsprong een van zijn mooiste overwinningen boekte. Later kwamen de West-Vlamingen hem feliciteren met de woorden: “Miljair, gie kan gie noch al een beetsen rieën!!”. Na de wedstrijd pronkte Josephine Cadet, en deed alsof Michel haar zoon was. Zoals na iedere wedstrijd werd de duif uit de mand gehaald, rond haar poot werd een briefje met daarop de uitslag gebonden, en korte tijd nadien was vader Alphons al op de hoogte van de mooie overwinning van Michel.

OUD GLAS IN DE HEILIGE-KRUISKERK TE SINT-KRUIS-WINKEL

Luc. De Maesschalck

Oud gebrandschilderd glas is in onze streken een zeldzaamheid. Wie ooit in Frankrijk enkele kathedraalen of abdijen bezocht heeft, weet dat de situatie daar gans anders is. Dikwijls vindt men daar nog ramen met – geheel of gedeeltelijk - het oorspronkelijke beschilderde glas erin. Maar ja, daar zijn geen beeldenstormers gepasseerd zoals bij ons, die alles stuksloegen wat heiligenvoorstellingen betrof. Weliswaar waren de Franse revolutionairen van eind achttiende eeuw ook geen doetjes, maar blijkbaar waren ze niet (altijd) zo vernielzuchtig als onze beeldenstormers van 1566¹.

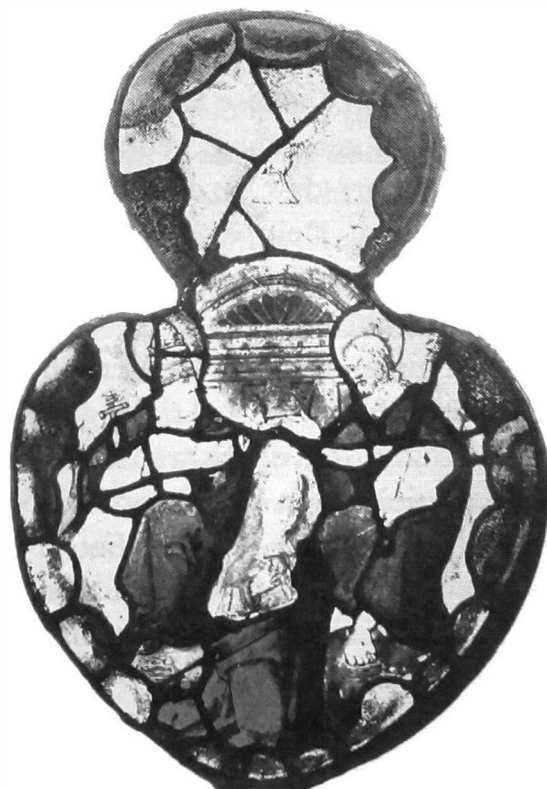
Bij de restauratiewerken van de buitenzijde van de parochiekerk van Sint-Kruis-Winkel hoorde eveneens de herstelling en opfrissing van de glasramen, niet enkel het raam zelf maar inbegrepen de gebrandschilderde glas-in-lood panelen. Hierbij kwam men voor een interessante ontdekking te staan. Er bleek namelijk oud glas aanwezig te zijn. Eigenlijk was het een herontdekking, want in beperkte kring was het voldoende geweten dat enkele gebrandschilderde fragmenten in de ramen van het koor veel ouder moesten zijn

dan het andere glas. Frans De Potter en Jan Broeckaert maakten er eind jaren 1860 immers al melding van, en het werd nog eens herhaald in een tekst van Josée Vermeulen uit de jaren dertig van vorige eeuw². Het betreft namelijk glasfragmenten verwerkt in het maaswerk³ van het raam links en rechts van het hoofdaltaar. De centrale panelen hiervan stellen, links, het Laatste Avondmaal voor, en, rechts, de Kroning van Maria.

De huidige beglazing van de vier ramen in het hoogkoor dateert uit 1903. Het glas werd besteld bij de Gentse glazenier Joseph Casier, die het atelier van zijn voorganger Arthur Verhaeghen had overgenomen in 1895. Van één van de genoemde koorramen, meer bepaald het meest oostelijke aan noordzijde, is in het archief van het atelier Casier de ontwerptekening bewaard gebleven. Het maaswerk, waarin het oude glas verwerkt is, is hierop niet weergegeven. Het behoorde niet tot zijn ontwerp: het oorspronkelijke glas werd gerecupeerd⁴. Waarom enkel dit glas en niet de rest, is een vraagteken. Hoe oud het hergebruikte glas

Het Laatste Avondmaal

De Kroning van Maria

wel mag zijn, is niet zo eenvoudig te bepalen. Moest men over geschreven bronnen beschikken die de plaatsing expliciet vermelden, dan zou het natuurlijk geen kunst zijn, maar voor dit glaswerk is dit niet het geval. Toch geeft Josée Vermeulen het exacte jaartal 1633 op als ontstaansdatum. Het blijkt uit de bronnen inderdaad dat in 1633, ter gelegenheid van de installatie van het nieuwe hoogaltaar, het centrale raam in de apsis werd dichtgemetseld en de andere ramen vernieuwd werden. Niet enkel werd toen nieuwe beglazing geplaatst: het is vrijwel zeker dat ook toen reeds een gedeelte van de oude beglazing van het maaswerk werd gerecupereerd. Het belet J. Vermeulen niet de mening van een zekere M. Ladon uit 1914 te verwerpen die van oordeel was dat het glas uit het einde van de eerste helft van de 16e eeuw moest dateren, zeg maar van rond 1540. Toch ziet het er naar uit dat deze laatste gelijk had en dat het glas zelfs nog een paar decennia ouder kan zijn: het zou namelijk dateren uit het begin van de 16e eeuw.

Indien de geschreven bronnen geen uitsluitsel geven over de ouderdom kan men zich nog baseren op de kenmerken van het gebrandschilderde glas zelf, de stijl waarin de figuren geschilderd zijn en dergelijke meer. Uit vergelijking met ander glas, waarvan men wel de juiste datering kent, kan dan ongeveer het jaartal van ontstaan worden afgeleid. Probleem voor onze streken is wel dat er weinig vergelijkbaar glas overblijft, daar hebben, zoals vermeld, de beeldenstorm en ook de Franse Revolutie wel voor gezorgd. Indien men vergelijkt met buitenlands glas dient er rekening mee te worden gehouden dat stijlveranderingen, vergeleken met vandaag, zich in het verleden pas langzaam verspreidden⁵.

Het glas gebruikt in het maaswerk van beide ramen blijkt “plaqué-glas” te zijn, dat in feite uit twee lagen bestaat⁶. Door middel van een speciale techniek wordt, tijdens het blazen, een gekleurd laagje glas bovenop een basis van wit glas gelegd. Deze gekleurde laag is hoogstens enkele tienden millimeter dik. Middeleeuws gebrandschilderd glas is doorgaans vrij donker gekleurd; later glaswerk daarentegen vertoont veel meer wit of licht gekleurd glas. Dit is ook het geval bij de hier beschouwde ramen. Het uitzicht van de figuren en de stijl van de kledij wijzen erop dat het postmid-

deleeuws werk betreft, zeg maar van na 1500. Typisch voor middeleeuwse afbeeldingen – denk maar aan de Vlaamse Primitieven – is de voorstelling van vrijwel uitsluitend slanke figuren (althans indien het geen portretten betrof). Dit is bij de besproken glasschilderingen niet meer het geval. Toch wijst een eerste oppervlakkige expertise erop dat dit glas van niet veel jongere datum dan 1500 zou zijn: eerste kwart van de zestiende eeuw blijkt een goede schatting. De tekening toont aan dat het glas wel degelijk werd ontworpen voor het maaswerk waarin het zich bevindt, met andere woorden: het is geen glas dat uit een groter geheel werd gesneden. Wat dan met de genoemde vernieuwingen van 1633? Het kan vrijwel niet anders of het geïnstalleerde maaswerk moet, bij deze vernieuwing, van vrijwel gelijke constructie geweest zijn als datgene dat vervangen werd. Waarin dan het gerecupereerde glas uit het oude maaswerk werd geplaatst. Er zijn trouwens nog andere kenmerken die op recuperatie wijzen. De schildering van het Laatste Avondmaal is volkser dan deze van de Kroning van Maria, wat het vermoeden doet ontstaan dat beide niet van dezelfde hand afkomstig zijn. Daarbij komt nog dat, wat het glaswerk betreft dat deze beide centrale panelen links en rechts omringt, deze qua stijl beter aansluiten bij het centrale paneel in het andere raam. Een omwisseling bij de plaatsing is dus niet uitgesloten⁷. Zeker vermeldenswaard is dat het Laatste Avondmaal nog gevat zit in zogenaamd oud lood, het andere niet, wat er op wijst dat dit paneel ooit uit elkaar gehaald en weer gemonteerd werd. In elk geval behoort dit glas tot het oudste glas dat in Oost-Vlaanderen gekend is en het dateert zeker nog van voor de Beeldenstorm. Het zijn unieke kunstwerken.

Het glas droeg, op het ogenblik van demontage midden oktober 2000, duidelijk de tekenen van zijn ouderdom. De kleurlaag is op sommige plaatsen doorboord zodat het daaronder liggend wit glas zichtbaar wordt. Het is ook zeer sterk aange-tast door corrosie, wat zich uit in de vorm van talrijke zwarte puntjes die op sommige plaatsen zo dicht bij elkaar liggen dat bepaalde gedeelten vrijwel geen licht meer doorlaten. Dergelijke oxidatie kan niet volledig verwijderd worden – werk dat met een scalpel dient te gebeuren – zodat het normaal is dat de ramen, na restauratie, er niet als nieuw uitzien. Ook een paar kleine barsten kwa-

men in het glas voor. Deze konden vermoedelijk hersteld worden door verlijming, waarbij de scheuren dus niet met lood (het zogenaamde breuklood) dienen te worden gedicht. In het verleden blijkt deze laatste methode (breuklood) wel toegepast te zijn. Ook komen in het glaswerk enkele nieuwere fragmenten voor die op vroegere herstelling wijzen. Om het verschil met het originele glas niet te groot te maken heeft men – een veel voorkomende gebruikswijze – deze stukken kunstmatig verouderd, t.t.z. er werden zwarte stipjes op geschilderd die de ouderdomsoxidatie moesten voorstellen! Wanneer deze fragmenten vernieuwd werden is onbekend; mogelijk gebeurde dit in 1903, bij de laatste vernieuwing van de glasramen.

Bij de restauratie enkele jaren terug werden zes gebrandschilderde ramen, te weten deze van het hoogkoor en deze naast beide zijaltaren, beschermd door een buiten geplaatste tweede glaswand, zodat ze niet meer in rechtstreeks contact met de buitenlucht en neerslag komen en bijgevolg beter tegen vervuiling beschermd zijn. Bij de plaatsing van dit “dubbel glas” dient er wel te worden op gelet dat er geen condensatie tussen beide beglazingen kan ontstaan. Het is immers gebleken dat condensatie een meer nefaste invloed op gebrandschilderd glas kan hebben dan de weersomstandigheden. Om dit te vermijden werden tussen beide glaslagen een paar kleine openingen aangebracht zodat voorzien is in de nodige ventilatie. Voor de andere ramen in de zijbeuken, die ook gebrandschilderde delen bevatten, is deze dubbele beglazing niet uitgevoerd.

Midden oktober 2000 zijn de glaspanelen gedemonteerd en overgebracht naar het atelier van kunsthistorica / glazenierster Aletta Rambaut, gespecialiseerd in restauraties van oud glas. Zij stond in voor de expertise en het restaureren. Een werkje dat de nodige tijd heeft gevraagd. Het leek er trouwens oorspronkelijk op dat Sint-Kruis-Winkel zijn oud glas niet spoedig zou terugzien. De bevoegde instanties waren immers van oordeel dat, om verdere degradatie te voorkomen, moest gewacht worden met de plaatsing tot na de restauratie van het inwendige van de kerk. Dit zal immers onvermijdelijk heel wat vocht in de kerk brengen, wat nadelig is voor de glasramen. Maar wanneer deze restauratie zal plaats vinden ligt op dit moment absoluut nog niet vast: het dossier

blijft maar aanslepen. Het is dank zij het voortdurend aandringen van onze pastoor, Pater Willy, dat het glas tenslotte toch werd gemonteerd. Zodat zijn parochianen – en andere bezoekers – tenslotte van deze ‘kerkschat’ kunnen genieten.

1 Dit artikel werd oorspronkelijk opgesteld in 2001, toen de restauratie van de kerk nog aan gang was en het glas waarvan in dit artikel sprake is, nog niet was gerestaureerd. Het was ook de periode van het Project Winkel, gelanceerd door de Gentse Dienst Stadsarcheologie. De afspraak toen was, dat alle publicaties betreffende dit project gezamenlijk zouden gebeuren. Na al de voorbije jaren is het duidelijk dat er geen publicaties (boekuitgave) zullen komen, zodat we ons gerechtigd achten dit artikel toch te publiceren, na enkele nodige aanpassingen. Er zijn trouwens, wat het oude glas betreft, toch reeds bepaalde vermeldingen gebeurd (zie voetnoot 4).

2 F. DE POTTER & J. BROECKAERT: “Winkel”, in: *Geschiedenis van de Gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, Deel 7*, Gent, 1864-1870. Volgens deze auteurs was “het overige der vensters” in “gelijkelijk gekleurd glaswerk” en werd dit rond 1852 verkocht. J. VERMEULEN: *L’Eglise Sainte-Croix à Wynckel-Sainte-Croix*, Ecole des Hautes Etudes à Gand (rond 1935, nauwkeurig jaartal niet vermeld).

3 Een glasraam wordt door zogenaamde monelen in verticale gedeelten ingedeeld. In het geval van de H.-Kruiskerk zijn dit er twee, zodat het raam in 3 vakken verdeeld is. De monelen lopen door tot waar de spitsboog begint; daar vertakken ze zich in het zogenaamde maaswerk. Dit maaswerk is niet voor alle ramen gelijk, wel voor de twee die hier behandeld worden. De monelen zijn op regelmatige afstanden met ijzeren staven met elkaar verbonden. Deze constructie heeft tot gevolg dat het volledige raam, buiten het maaswerk, ingedeeld is in kleine rechthoekige panelen van gebrandschilderd glas, die elk afzonderlijk kunnen uitgenomen worden. Bij het ontwerpen van zijn tekening dient de glazenier dus rekening te houden met de dikte van deze monelen en staven.

4 A. RAMBAUT: “Oud glas in de Heilig-Kruiskerk ten Sint-Kruis-Winkel”, in: *Het Profiel*, jg. 22 nr. 1 (januari-februari 2001), tweemaandelijks informatieblad van de Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie v.z.w. Er zijn nog meerdere glazeniersateliers te Gent! Wie, ter gelegenheid van Open Monumentendag bijvoorbeeld, de mogelijkheid krijgt er een te bezoeken mag deze kans zeker niet laten liggen. Het is een eeuwenoud ambacht, nog grotendeels handwerk.

5 Zo bijvoorbeeld de Renaissance. Ontstaan in Italië in de eerste helft van de vijftiende eeuw duurde het nog tot begin van de zestiende eeuw voordat deze in onze gewesten doorbrak. Het oude glas zou in deze periode beschilderd zijn.

6 Informatie afkomstig van mevr. Aletta Rambaut, kunsthistorica en zelf glazenierster gespecialiseerd in restauraties van oud glas, die instond voor de expertise en restauratie van de panelen. Wij willen hierbij mevr. Rambaut nogmaals bedanken voor de (enthousiaste en overvloedige!) uitleg die zij de leden van de kerkefabriek indertijd verstrekt heeft over deze glasramen.

7 Dit is althans de mening van mevr. Aletta Rambaut.

HET BESTUUR VAN ONZE HEEMKUNDIGE KRING DE VIERSCHAAR vzw

Cesar David <i>Voorzitter</i>	Azalealaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 01 62 cesardavid@skynet.be
Guy Hoebeke <i>Vice-voorzitter</i>	Walderdonk 62 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 05 38 guy.hoebeke@telenet.be
Luc. De Maesschalck <i>Secretaris</i>	Marcel Herpelinckstraat 28 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 07 23 brigitte.dm@skynet.be
Jacques De Smet <i>Penningmeester</i>	Molenhoek 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 08 55 jacquesdesmet@scarlet.be
Eddy Van Acker <i>Redactie</i>	Geraniumlaan 4 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 64 04 eddy.van.acker@pandora.be
Wies Creve	Winkelwarande 76 9042 Sint-Kruis-Winkel	Tel. 09 345 72 27
Yvonne De Maesschalck-De Coene	Rechtstro 10 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 03 62
Guy Trangez	Melkerijstraat 42 9185 Wachtebeke	Tel. 09 345 94 51
Hilair Van Rompu	Grote Markt 8/B5 9060 Zelzate	Tel. 09 345 00 38
Rita Veldeman	Azalealaan 3 9185 Wachtebeke	Tel. 0485 16 75 91

Lid worden kan door betaling van 10 EUR per jaar aan één van onze bestuursleden
of op rekening 068-2294367-53 van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke' te Wachtebeke.
Voor deze bijdrage krijgt elk lid het jaarboek en 3 nummers van ons tijdschrift.
Elke 1e zondag van de maand van 10 tot 12 uur is ieder lid welkom in onze praatherberg « Den Dhust »
en in ons documentatiecentrum en onze tentoonstellingsruimten, in het oude rusthuis « De Mey ».